ศาสตร์แห่งภาษา

เอกสารวิชาการ

SCIENCE OF LANGUAGE

ฉบับที่ 6

ทัศนาภาษา

มิถุนายน 2529

P 121
ศ 228
ส.6 ฉ.4

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

P121
ศ138
ฉ.6 ล.4

ศาสตร์แห่งภาษา

เอกสารวิชาการ

SCIENCE OF LANGUAGE

PAPERS

ฉบับที่ 6

ทัศนาภาษา

มิถุนายน 2529

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กทม. ๑๐๕๐๐

โทร. ๒๕๑๖๙๕๘

"ศาสตร์แห่งภาษา" เป็นเอกสารวิชาการ เพื่อเผยแพร่ความรู้และความก้าวหน้าในการศึกษาและการวิจัยในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาไตถิ่นต่างๆ ภาษาย่นกลุ่มน้อยในประเทศไทย การสอนภาษา การแปล ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ภาษาศาสตร์เชิงมานุษยวิทยา และความสัมพันธ์ของวิชาภาษาศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ เช่น การสื่อสาร การเมือง การโฆษณา สังคมวิทยา ฯลฯ

<u>บรรณาธิการ</u> สุดาพร ลักษณียนาวิน

<u>กำหนดออก</u>

ปีละ 2 ฉบับ ประมาณเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม

<u>ราคา</u>

ฉบับละ 30 บาท

ผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิก โปรดติดต่อสั่งซื้อ ที่อยู่ พร้อมทั้งธนาณัติหรือเช็คไปรษณีย์ไปยัง ม.ร.ว.กัลยา ติงศภัทิย์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10500 สั่งจ่าย ปณ. <u>รองเมือง</u>

1 ปี (2 ฉบับ) 60 บาท

2 ปี (4 ฉบับ) 120 บาท

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในหัวข้อต่างๆ ในสาขาวิชาภาษาศาสตร์
2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าศึกษาในสาขาวิชานี้
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนทัศนะ และข้อคิดเห็นของผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องต่างๆ ในแวดวงของวิชาภาษาศาสตร์
4. เพื่อให้มีความต่อเนื่อง และความร่วมมือกัน ในหมู่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชานี้

(ข้อความในบทความที่พิมพ์ไว้ใน "ศาสตร์แห่งภาษา" เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ใบสมัครเป็นสมาชิก

ชื่อ .....

ที่อยู่ .....

.....

ลายเซ็น .....

ข้าพเจ้าได้แนบธนาณัติ หรือ เช็คไปรษณีย์ เป็นเงินจำนวน

☐ 60.00 บาท สำหรับค่าสมาชิกหนังสือ "ศาสตร์แห่งภาษา" 1 ปี

☐ 120.00 บาท สำหรับค่าสมาชิก 2 ปี

จากบรรณาธิการ

ศาสตร์แห่งภาษาฉบับที่ 6 นี้ ว่าด้วยเรื่องอันหลากหลายของภาษา สิงให้ชื่อว่า "ทัศนาภาษา" บทความหลายบทความได้ลั่งมาให้บรรณาธิการเพื่อพิมพ์ลงในฉบับที่ 5 (สิงหาคม 2528) แต่เนื่องจากบรรณาธิการจำเป็นต้องเย็นฉบับที่ 5 ให้เป็นเรื่องของ Languages and Dialects ทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับการสัมมนานานาชาติครั้งที่ 18 เกี่ยวกับภาษาจีน-ธิเบต เลยต้องนำบทความเหล่านั้นมาไว้ในฉบับนี้

บทความ 2 บทความแรกเป็นบทความเกี่ยวกับภาษามลาบรี (ผีตองเหลือง) Jerry Gainey & Jimmy Harris เล่นอความคิดและคำถามเกี่ยวกับภาษาผีตองเหลืองและความสัมพันธ์ของภาษานี้และภาษาที่เรียกว่า Yumbri ว่า ควรจะจัดกลุ่มเป็นพวก Khmuic สายมอญเขมร หรือแยกเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง แต่ก็ทิ้งท้ายไว้ว่า ควรจะมีการศึกษาภาษานี้ทางด้านสัทศาสตร์และคำให้ละเอียดจึงจะตอบคำถามนี้ได้ บทความของธีระพันธ์ เหลืองทองคำ จะช่วยให้ความกระจ่างแก่คำถามต่างๆ ในบทความแรกได้เป็นอย่างดี เพราะได้มีส่วนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางด้านเชื้อสายของภาษาผีตองเหลืองกับภาษาอื่นๆ ในตระกูลมอญ-เขมร และยังได้ให้รายละเอียดทางเรื่องเสียงและระบบเสียงของภาษานี้ไว้ด้วย ผู้ที่สนใจทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบจะพบว่ารายการคำในภาคผนวกของบทความนี้มีคุณค่ายิ่ง

บทความเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม" ของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ จะทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องนี้รวมทั้งการศึกษาทางด้านนี้เป็นอย่างดี และบทความเรื่อง "การเล่นอความตลกด้วยการแสดงออกทางวาจา" ของสุธา ศาสตรี ก็จะเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าภาษาและวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

บทความเชิงวิจารณ์ เรื่อง "วิเคราะห์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525" ของปรีชา ช้างขวัญยืน ซึ่งเป็นนักภาษาที่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจมากคนหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดการโต้แย้งที่ก่อให้เกิดความงอกงามทางวิชาการภาษาไทยต่อไป

บทความสุดท้ายเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยของลิง หุ้ย หรู ให้ความรู้เกี่ยวกับการสอน

ภาษาต่างประเทศในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่ง ซึ่งเป็นสถาบันการสอนภาษาที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศจีน

ศาสตร์แห่งภาษาฉบับหน้า เป็นเรื่องเกี่ยวกับวากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ และอรรถ-วากยสัมพันธ์ มีเนื้อหาที่เข้มข้น และปรากฏในโฉมใหม่ ในรูป "วารสารศาสตร์แห่งภาษา" ขณะนี้บรรณาธิการได้เรื่องอยู่ในมือแล้วหลายเรื่อง คาดว่าคงจะได้พบกันในเดือนธันวาคม 2529 นี้

สุดาพร ลักษณียนาวิน

มิถุนายน 2529

เกี่ยวกับผู้เขียน

Jimmy G. Harris	นักสัทศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าทางสัทศาสตร์อย่างจริงจังในประเทศไทย โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการสัทศาสตร์ ทำหน้าที่อบรมทางสัทศาสตร์ขั้นสูงให้แก่อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ โครงการนี้ ในขณะนั้นอยู่ภายใต้การบริหารงานของสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำโครงการอบรมภาษา (IAP Training) ที่กรุงริยาด ประเทศซาอุดิอาราเบีย
Jerry Gainey	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตร-ศาสตร์ จบการศึกษาระดับปริญญาโททางภาษาศาสตร์ จากภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยเป็นบุคลากรประจำโครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย (ILTRP) มีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับภาษาต่างๆ ในตระกูลมอญ-เขมร
ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ และหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการวิจัยทางภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยเป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย (ILTRP) ในระยะบุกเบิกของการศึกษาภาษาพื้นเมืองในประเทศไทยด้วยระเบียบวิธีการทางภาษาศาสตร์ มีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับสัทศาสตร์และสัทวิทยาของภาษายืนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจเฉพาะด้านทางด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ผลงาน

	วิจัยทางด้านนี้ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของประโยคกรรมในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
สุธา คำสัตรี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจเฉพาะด้านทางวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ผลงานที่รู้จักกันดีคือ ตำราชื่อวรรณคดีเปรียบเทียบ และการวิจัยเรื่องโครงสร้างของการเล่นอความตลกในบทละครนอก
ลิง ทุ้ย หรู	หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาเอเชียแอฟริกา สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่ง เคยมาทำการศึกษาค้นคว้าทางด้านภาษาและวรรณคดีไทยที่ภาควิชาภาษาศาสตร์และภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2526 - ตุลาคม 2527 โดยได้ทุนยูเนสโกที่จัดสรรให้รัฐบาลไทย
ปรีชา ช้างขวัญยืน	รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับตรรกวิทยาและการใช้ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาไทย มีผลงานทางด้านการใช้ภาษาไทยหลายเล่ม เช่น หนังสือชุด "การใช้ภาษาไทย" (4 เล่ม) และร่วมเขียนตำราทางภาษาไทยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในชุดภาษาไทยพื้นฐาน อยู่อย่างไทย และภาษาไทยสำหรับครู

สารบัญ

A Note on the Phi Tong Luang 1

Jerry W. Gainey and Jimmy G. Harris

ภาษามลาบรี (ผีตองเหลือง) 8

ธีระพันธ์ ล. ทองคำ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม 40

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

การเล่นอความตลกด้วยการแสดงออกทางวาจา 55

สุธา คำสัตรี

พิเคราะห์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 82

ปรีชา ช้างขวัญยืน

การสอนภาษาไทยโดยใช้หลักสูตรใหม่ในสถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งของจีน 88

ลิง หุ้ย หรู

A NOTE ON THE PHI TONG LUANG[1]

Jerry W. GAINEY and Jimmy G. HARRIS

'Phi Tong Luang' is a Thai/Lao term which means, literally, 'spirits of the yellow leaves'. The Phi Tong Luang are also known as 'Kha Tong Luang', both terms having various spellings. These terms usually refer to an ill-defined nomadic Mon-Khmer people who have occasionally been sighted or heard of since the early part of this century. Locations range from Loei province in northeastern Thailand northwest to Nan province in northern Thailand and across the border from Nan into neighboring Laos. It was in Nan province in 1936 that the first study of a group of Phi Tong Luang was made by Bernatzik (1941); the second known study, in 1962 by Kraisri and Hartland-Swann (1962), also took place in Nan province.[2]

In 1963 the Siam Society Research Centre sponsored a second expedition in Nan province to study the Phi Tong Luang people. This expedetion was under the leadership of Mr. Kraisri Nimmanahaeminda. Findings were published in the Journal of the Siam Society (JSS, 51.2 (Oct.) : 133-201).

During this expedition a word list and songs were elicited and tape recorded (Boeles, 1963: 134; Kraisri, 1963: 180). At several points during the taping session the informants were asked for the equivalent of the Thai term คนป่า /khon pàa/ 'people of the jungles' in Phi Tong Luang. Kraisri's transcription of the term was 'Mrabri'. He spelled 'Mra' in Thai: มระ /mra?/, 'bri': บรี /brìi/, the former meaning 'people', the latter 'forest, jungle' (Kraisri, 1963, ibid.; Appendix I, sheets 2 and 7).[3]

In 1964 Jimmy G. Harris received a copy of the tapes made on this expedition from the regional Foreign Service Institute (FSI) linguist attached to the U.S. Embassy in Bangkok.[4] The FSI linguist stated that he had found the tapes in the Embassy safe, and since he

knew of Harris's interest in Southeast Asian phonetics, he gave him the tapes.

In 1964 Harris transcribed the first part of the tapes and after repeated listenings was convinced that /mlabriʔ/ rather than 'Mrabri', presumably /mraʔbrîi/, was the pronunciation of the name of the people occurring on the expedition tapes.[5] This information was then passed on to some former members of the Siam Society expedition but nothing further developed from it.

As a matter of fact, the term by which the Phi Tong Luang call themselves - which occurs on the expedition tapes quite a few times - is pronounced two different ways: 1) [mla:ʔbriʔ], which is the clear emphatic way of pronouncing the name in isolation; the first glottal closure, in [mla:ʔ], is only a weak closure of the vocal folds with the ventricular folds wide open and the second glottal closure, in [briʔ], is a reinforced closure with the vocal folds closed and the ventricular folds down on the vocal folds and approximated (nearly closed).[6] 2) [mlabriʔ] seems to be the conversational way of pronouncing the name.

The first part of this name turns up in the Yumbri (see explanation of this term below) word list given by Bernatzik as 'mlǎ', with the meaning 'soul' (1941: 239, column 1, line 30; see also in Kraisri, 1963: Appendix II, p. 6). Although Bernatzik seems to be inconsistent on vowel length and does not indicate glottal stop at all, his recording of l and r as second members of initial clusters, however, consistently agrees with Harris's transcription from the tapes. But, for l in this position Kraisri has recorded r. For example,

Bernatzik	Harris	Kraisri			
mlǎ	mlaaʔ	mra	มระ	/mraʔ/	'person, human'
ǎblḗṅ	blɛɛŋ	blreng braeng	แบลง แบรง	/blɛɛŋ/ /brɛɛŋ/[7]	'arm, hand'
ǎklā́ǔ	aklaau	krāu	กราว	/kraaw/	'testicles'
-----	bluuʔ	brooh	บรู๊	/brúu/	'leg'

Bernatzik	Harris	Kraisri			
-----	glɤʔ	krerh	เกร๊อะ	/krə́ʔ/	'hair, head'

Whereas for r in this position all three are in agreement:

brī	briʔ	breeh	บรี้	/brîi/	'forest, jungle'
krō̆ŭ	kra(a)u	krao	เกรา	/kraw/	'to fear'

For 'arm, hand', 'testicles', 'leg', and 'hair, head', l is well attested in Waic, Khmuic, Katuic, Western Bahnaric and Pearic languages (data from authors' field notes):

'arm'	Katuic:	mblɛɛŋ (Bruu), mplɛɛŋ (So), blɛɛɲ (Kui)
	Pearic:	kamlɛ̤ɛŋ (Chong) 'shoulder'
'testicles'	Waic:	klau (Samtau)
	Khmuic:	klaa (Khmu')
	Katuic:	klaa (Bruu, So, Kui)
	W. Bah:	klao (Cheng, Oi, Brao, Jru')
	Pearic:	tuŋ khlaau (Chong)
'leg, thigh'	Waic:	pluʔ (Samtau)
	Khmuic:	bluʔ (khmu'), pluʔ (Kvaen), pluu (Mal)
	Katuic:	nlùu (Bruu), luu (So), lùu (Kui)
	W. Bah:	bluu (Cheng, Oi, Brao, Jru', Nyaheun, Alak)
	Pearic:	plṳu (Chong)
'hair, head'	Waic:	klɤʔ (Samtau)
	Khmuic:	glɤʔ (Khmu;), klɤʔ (Kvaen), klɯʔ (Mal)

In the examples above, for 'person, human', 'testicles', 'leg' and 'hair, head', the forms given by Kraisri reflect the opposite of what would be expected of native Thai speakers recording clusters with l as a second member. What one would expect to find in the examples above would be the recording of l for r in the forms for 'forest, jungle' and 'to fear', as this would reflect a very common phenomenon among Thai speakers.[8] What may not be as obvious is the fact that some native Thai speakers who also know English well tend to overcorrect l's to r's in both languages.[9]

It might also be helpful to point out that initial voiced and voiceless r's on the expedition tapes are clearly trills whereas the r in clusters is usually a tap. Kraisri appears to have had no trouble at all in hearing initial trills, even though he did not hear the voiced/voiceless distinction. For example,

Bernatzik	Harris	Kraisri			
rṓy	rɔɔi	roi	รอย	/rɔɔj/	'fly'
-----	rvaai	rwai	รวาย	/rwaaj/	'tiger'
ǎtrlā́t[10]	hrʔlaat[r̥ʔlaat]	radlad	รัดล้าด	/ratláat/	'tongue'

The Phi Tong Luang group that Bernatzik made contact with in 1936 were reported by him as calling themselves 'Yumbri yŭmbrī /jumbrii/' (1941: 141, 168). This term was not elicited by the 1963 Siam Society expedition,[11] but the words /joŋ/ 'man' and /briʔ/ 'forest, jungle' were on the expedition tapes.[12] It is interesting to speculate that the term 'Yumbri' is an assimilation of /joŋbriʔ/ 'man of the forest', even though this form never occurs on the expedition tapes. There is, however, another form in Bernatzik (1941: 168) that leaves this type of speculation in question: měyŭm /mejum/ 'horde'. If the 'yum̆' of 'yŭmbrī' and the 'yŭm' of 'měyŭm' are the same morpheme, then our theory of assimilation is surely wrong.

Both of the authors agree in speculating that Yumbri and Mlabri' are the same language - perhaps different dialects but still the same language. But, given the elicitation, translation and transcription problems of Bernatzik, as well as those of Kraisri, any serious comparison of the earlier published data on Mlabri and Yumbri is a very difficult task indeed. For some idea of the very difficult elicitation and translation problems that Bernatzik must have faced in 1936 we refer the reader to Kraisri (1963: 182). And Kraisri himself seems to have had some problems too (1963: 179-80).

Kraisri's weakly supported conclusion that 'the Yumbri and Mrabri are the same people' is based on lexical comparison (1963: 181-2). Smalley (1963: 191) presents counter evidence, based on lexicostatistics,

that relies on data just as 'scanty' as Kraisri's, and even states that it is quite possible that Bernatzik's data are faulty. Moreover, the problems of lexicostatistical comparison, particularly among Mon-Khmer languages, are well-known (see, for example, Huffman, 1976 and Hamp, 1976). Thus, the point made in Thomas and Headley (1970: 403), that 'the information on [Mrabri and Yumbri] is so sketchy that it is impossible to tell with any certainly whether they should be classed as Khmuic or set up as a separate branch of Mon-Khmer' is well-taken. Only a substantial body of phonetically reliable lexical material will help answer these and other questions.

Whatever questions we may have raised - and answered or left unanswered - we feel that we have presented evidence that the name for the Phi Tong Luang in the literature should be 'Mlabri' and not 'Mrabri' as previously reported.

NOTES

[1]The final draft of this paper was completed in April 1983 and submitted to Mon-Khmer Studies for publication but later withdrawn. Since that time other published research has substantiated some of the conclusions reached herein (see the paper on the Mlabri language in this volume).

[2]Boeles (1963: 157-60) gives a good summary of the various reports on the Phi Tong Luang. Kraisri and Hartland-Swann's account of an expedition to the 'Khon Pa' (or Phi Tong Luang) gives more historical background (1962: 165-66).

[3]Forms cited from Kraisri will consist of his Romanized form, his transcription of the form in Thai, plus the authors' phonemic transcription of the Thai, indicating tones only when they are marked by Kraisri (with one of two tone marks). Yumbri forms from Bernatzik will be cited as is in his Romanized transcription. For one interpretation of Bernatzik's transcription see Smalley, 1963: 194-201.

[4]The linguist was Dale Purtle.

[5]It should be stated that the copy of the original tapes given Mr. Harris were not very clear in places.

[6]This reinforced glottal closure is a glottal stop, in the authors' definition.

[7]The first form is found in Kraisri's Appendix I, sheet 5, under the gloss 'hand'; the second in Appendix II, p. 1, under the gloss 'arm'.

[8]It should be noted that Kraisri consistently has l in initial position in agreement with Harris's transcription of l.

[9]This tendency to overcorrection is at present a readily observable phenomenon in the speech of many Thais, especially in formal situations. Note, for example, the pronunciation of เพลง /phleeŋ/ and นาฬิกา /naalikaa/ by radio announcers as /phreeŋ/ and /naarikaa/ and the English word 'clutch' being written in Thai as ครัช <khrach> /khrát/. Kraisri's recording of conflicting Mlabri' forms for 'arm, hand' aptly illustrates the confusion that arises from this overcorrection.

[10]Bernatzik appears to be consistent in writing initial r's as either tr or r. It is common in many Mon-Khmer languages to have a very short non-phonemic voiced onset glide before initial r's. This may be what Bernatzik's initial ǎ- represents before tr and r.

[11]Kraisri says the Mlabri' 'had no knowledge of the Yumbri of Bernatzik.' (1963: 180)

[12]Kraisri has yông โยง /jooŋ/ 'man, father', and Bernatzik has ě̱yṓgn 'man, husband' (1941: 167). Compare the following:

joŋ (Kvaen, Khmu') 'father'
ʔaŋklɔŋ, ŋkhlɔŋ~ŋklɔŋ (authors' Mal dialects) 'man'
ong ออง /ʔɔɔŋ/ krong ครอง /khrɔɔŋ/ (Kraisri's Tin dialects) 'husband'
ông tɨ́a 'man', ông 'husband' (Muong-Thomas and Headley, 1970: 412)
ʔɤŋmeʔ 'man', ʔakɯɲ 'father' (Samtau)
rakɑŋ (So) 'man'
(ʔɤn)kooɲ (Alak) 'man'; koon (Bruu) 'father' (restricted);
(ʔa)kɔɔɲ (Kui) 'grandparents' brothers'
ʔuuɲ 'father', camlɔ̤ɔŋ 'man', kalɔ̤ɔŋ 'husband' (Chong)

REFERENCES

Bernatzik, H.A. 1941. Die Geister der gelben Blätter. Leipzig: Koehler and Voigtländer Verlag.

Boeles, J.J. 1963. Second Expedition to the Mrabri of North Thailand ('Khon Pa'). In Siam Society, 1963: 133-60.

Hamp, E.P. 1976. On Mon-Khmer, its kon, and principles. Austroasiatic Studies, ed. by Philip N. Jenner, Laurence C. Thompson and Stanley Starosta. Oceanic Linguistics Special Publication No. 13, I: 423-29. Honolyly: The University Press of Hawaii.

Huffman, F.E. 1976. The relevance of lexicostatistics to Mon-Khmer languages. Austroasiatic Studies, ed. by Philip N. Jenner, Laurence C. Thompson and Stanley Starosta. Oceanic Linguistics Special Publication No. 13, I: 539-74. Honol 1 : The University Press of Hawaii.

Kraisri Nimmanahaeminda and Julian Hartland-Swann. 1962. Expedition to the 'Khon Pa' (or Phi Tong Luang?). Journal of the Siam Society, 50.2 (Dec.): 165-86.

Kraisri Nimmanahaeminda. 1963. The Mrabri language. In Siam Society, 1963: 181-84.

Siam Society. 1963. The Mrabri - studies in the field. Journal of the Siam Society, 51.2 (Oct.): 133-201.

Smalley, W.A. 1963. Notes on Kraisri's and Bernatzik's word lists. In Siam Society, 1963: 189-201.

Thomas, D. and R.B. Headley, Jr. 1970. More on Mon-Khmer subgroupings. Lingua, 25: 398-418.

ภาษามลาบรี (ผีตองเหลือง)

ธีระพันธ์ ล.ทองคำ

1. คำนำ

ผู้เขียนได้มีโอกาสไปศึกษาค้นคว้าภาษามลาบรี / mla? bri? / หรือภาษาผีตองเหลือง ที่อำเภอล่า และ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ร่วมกับนักภาษาศาสตร์ชาวเดนมาร์ค 2 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ซ่อรัน อิเกอโรด (Søren Egerod) และศาสตราจารย์เยอร์น ริชเชิล (Jørgen Rischel) 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกในเดือน กันยายน ค.ศ. 1982 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ครั้งที่สองในเดือน สิงหาคม ค.ศ. 1983 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ และครั้งที่สามในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 1984 เป็นเวลา 2 สัปดาห์[1] พวกเราเป็นนักภาษาศาสตร์อาชีพกลุ่มแรกที่ได้ศึกษาค้นคว้าภาษานี้[2] เท่าที่ผ่านมาได้เคยมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชนเผ่านี้ในด้านอื่นๆ อาทิเช่น Hugo Bernatzik (1938) Kraisri Nimmanahaeminda (1963) Jesper Trier (1981) สุรินทร์ ภู่จร และคณะ (1984) ฯลฯ

ชื่อ " ผีตองเหลือง " นั้นเป็นแต่เพียง nickname หรือชื่อเล่นเท่านั้น ความจริงแล้วพวกเขาไม่ได้เป็นผีเป็นสางแต่อย่างใด เป็นมนุษย์เหมือนอย่างพวกเรานี่เอง ชาวจังหวัดน่านเรียกพวกนี้ว่า " คนป่า " ซึ่งตรงกับที่เขาเรียกตัวเองว่า มลาบรี / mla? bri?/ คำว่า / mla?/ แปลว่า " คน " และ / bri? / แปลว่า " ไพร "หรือ " ป่า " ส่วนพวกที่Bernatzik เรียกว่า " ยุมบรี " (Yumbri) นั้น ผู้เขียนและคณะยังไม่ทราบแน่นอนว่า เป็นพวกเดียวกับมลาบรีหรือไม่ แต่ที่เรียกว่า " มราบรี " นั้น เป็นพวกเดียวกับ " มลาบรี " แน่ ที่เขียนพยัญชนะต้นเป็น <มร-> แทนที่จะเป็น <มล-> คงเนื่องมาจากการฟังเสียงคลาดเคลื่อนมากกว่า เพราะผู้บันทึกข้อมูลไม่ใช่นักภาษาศาสตร์ซึ่งชำนาญทางด้านการฟังเสียงในภาษา

ในบทความนี้ ผู้เขียนจะแนะนำให้ท่านผู้อ่านได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษามลาบรีกับภาษาอื่นๆ ที่พูดกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลักษณะทั่วๆไปของภาษามลาบรี ทั้งทางด้านเสียง คำ และการเรียงคำเข้าประโยค

2. ความสัมพันธ์ทางด้านเชื้อสายกับภาษาอื่นๆในตระกูลมอญ-เขมร

จากการสนทนากับศาสตราจารย์เจราด ดิฟโลธ (Gérard Diffloth) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษามอญ-เขมรเปรียบเทียบและเชิงประวัติแล้วสรุปได้ว่า

ก) ภาษามลาบรี เป็นภาษาในตระกูลมอญ-เขมรอย่างแน่นอน เมื่อศึกษาคำศัพท์พื้นฐาน ซึ่งเป็นคำธรรมดาที่ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ได้พบคำร่วมเชื้อสาย (cognates) กับภาษาตระกูล

มอญ-เขมรอื่นๆหลายภาษา (ดูตัวอย่างในรายการคำ หน้า 28)

ข) ภาษามลาบรีเป็นภาษาในสาขาเหนือของตระกูลภาษามอญ-เขมร ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบรายการคำศัพท์ภาษามลาบรีกับภาษาว้าอิคดั้งเดิม (Proto Waic) ซึ่งกำหนดสร้างโดยดิฟฟลือธ (1980)

ค) นักภาษาศาสตร์บางท่าน เช่น ธอมัส และ เฮตลี (1970) ได้จัดให้ภาษามลาบรีอยู่ในสาขาขมุอิคของตระกูลภาษามอญ-เขมร เท่าที่ผ่านมา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษามอญ-เขมรเปรียบเทียบและเชิงประวัติยังไม่ได้ปักใจเชื่อนัก เพราะข้อมูลภาษามลาบรีที่มีอยู่ยังไม่มากพอและไม่ค่อยจะถูกต้องนัก เนื่องจากผู้บันทึกข้อมูลไม่ได้เป็นนักภาษาศาสตร์ที่มีความชำนาญทางด้านการวิจัยภาคสนาม ดังนั้นผลสรุปที่ได้จากการใช้สถิติคำศัพท์ร่วมเชื้อสาย (lexicostatistics) จึงเป็นแต่เพียงผลสรุปโดยลังเลเท่านั้น

เพื่อช่วยให้ปัญหานี้กระจ่างขึ้น ผู้เขียนได้รวบรวมคำในภาษามลาบรี ขมุ และถิ่น(มาล-ไพร)[3] ซึ่งมีเสียงและความหมายใกล้เคียงกันมาเสนอไว้ในบทความนี้ด้วย เพื่อให้นักภาษาศาสตร์ที่ชำนาญทางด้านภาษามอญ-เขมรเปรียบเทียบและเชิงประวัติได้พิจารณาต่อไป คำที่ปรากฏในรายการคำในภาคผนวก (หน้า 28) บางคำอาจไม่ใช่คำร่วมเชื้อสาย แต่เป็นคำซึ่งภาษามลาบรียืมมาจากภาษาขมุ หรือ ภาษาถิ่น(มาล-ไพร)เพราะชนทั้ง 3 เผ่า อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน

ดิฟฟลือธ ได้จดคำศัพท์ให้ผู้เขียนประมาณ 24 คำ เขากล่าวว่าคำเหล่านั้นเป็นคำที่มีใช้เฉพาะแต่ในภาษาสาขาขมุอิคเท่านั้น เมื่อผู้เขียนเปรียบเทียบคำมลาบรีทั้งหมดที่เก็บข้อมูลได้กับคำทั้ง 24 คำดังกล่าว ผู้เขียนพบว่ามีเพียง 3 คำเท่านั้น คือคำว่า /ʔjɛʔ/ "ไกล"/ɕɔpaʔ/ "ตะพาบน้ำ" และ /wɤk/ "ดื่มน้ำ" ที่อาจจะมีความสัมพันธ์ร่วมเชื้อสายกับคำที่ดิฟฟลือธกล่าวว่าเป็นคำที่มีใช้เฉพาะในภาษาสาขาขมุอิคเท่านั้น จึงทำให้คิดว่าภาษามลาบรี อาจไม่ได้เป็นภาษาในสาขาขมุอิคก็ได้ ความคล้ายคลึงทางด้านเสียงและศัพท์ที่ปรากฏอาจเนื่องมาจากการที่คนมลาบรียืมคำในภาษาขมุและถิ่น(มาล-ไพร)มาใช้ กล่าวโดยทั่วไป พวกขมุและถิ่น(มาล-ไพร)มีประชากรมากกว่าและมีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมมากกว่าด้วย

3. เสียง

คำในภาษามลาบรีส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวและ 2 พยางค์ ถ้าเป็นคำ 2 พยางค์จะลงเสียงหนัก (stress) ที่พยางค์ท้ายเสมอ พยางค์รองหรือพยางค์แรกของคำมักจะไม่ได้รับการลงเสียงหนัก จึงเป็นพยางค์เบา และมักจะมีลักษณะทางสัทศาสตร์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้บอกภาษาออกเสียงแต่ละครั้งไม่ค่อยเหมือนกัน ทำให้เกิดความยากลำบากมากเวลาเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยมักจะถกเถียงกันเสมอว่าเป็นเสียงอะไร ตัวอย่างเช่น คำว่า " ไก่ " อาจออกเสียงเป็น [ʂɔr'kɛːŋ] , [ʂr̥'kɛːŋ] , [tɕʰɔr'kɛːŋ]หรือ[tɕʰr̥'kɛːŋ] เป็นต้น การกร่อนของเสียงสระในพยางค์เบา ซึ่งโดยปกติมีโครงสร้าง $c_1(c_2)v(c_3)$ ในบางครั้งทำให้คำ 2 พยางค์

กลายเป็นคำพยางค์เดียวที่มีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงควบกล้ำ คือ ccvc.'cvc> ccc.'cvc> 'ccccvc ตัวอย่างเช่น คำว่า " ดี(น.)" อาจออกเสียงเป็น [krɛ'dɯ:l], [krl'dɯ:l] หรือ [krldɯ:l] เป็นต้น นอกจากนี้ในบางกรณีเสียงสระในพยางค์เบายังเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเกิดการกลมกลืนเสียงระหว่างสระในพยางค์เบากับสระในพยางค์หลักหรือพยางค์หนัก ตัวอย่างเช่น สระสูงกับสระสูง [bɛn'li:ŋ] "เขียว,น้ำเงิน" [tɕɛŋ'gɯ:n] " ตึก "[dʑɔm'nu:r] " ลงเยา "[gɔm'ʔu:k]" ร้องกรีด " เป็นต้น

ภาษามลาบรีเป็นภาษาซึ่งไม่มีทั้งวรรณยุกต์ (tone) และลักษณะน้ำเสียง (register) และความสั้นยาวของเสียงสระในภาษามลาบรีก็ไม่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ คือไม่ได้ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลง พยางค์ที่ได้รับการเน้นหนักเป็นพิเศษจึงยาวมาก เสียงสระในพยางค์ประเภทดังกล่าวจะยาวกว่าสระเสียงยาวในภาษาไทย 2-3 เท่า ส่วนพยางค์ซึ่งไม่ได้รับการลงเสียงหนักเช่น คำไวยากรณ์ พยางค์เบาในคำหลายพยางค์ ฯลฯ มักจะสั้นมาก และมีการรวบเสียงจนเกือบฟังไม่ออกว่าเป็นเสียงอะไรในคำพูดที่ติดต่อกัน นอกจากจะลากเสียงสระในพยางค์หนักให้ยาวแล้ว คนมลาบรียังนิยมใช้ทำนองเสียงแบบ ขึ้น-ตก อีกด้วย เมื่อฟังคนมลาบรีคุยกันจะได้ยินทำนองเสียง " ย้วย " ขึ้นๆลงๆ อยู่ตลอดเวลาเปรียบได้กับเกลียวคลื่นในทะเลขณะที่มีลมพัดแรง ยิ่งเน้นมากก็ยิ่งย้วยเสียงมาก ผู้เขียนไม่เคยได้ยินทำนองเสียงและจังหวะการพูดเช่นนี้ในภาษามอญ-เขมรอื่นๆ ที่พูดกันในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น

[# 'bo·ŋ tɕɛ'bu:t ʔə pɛ'to:::k #] " กินหมูหมดแล้ว "

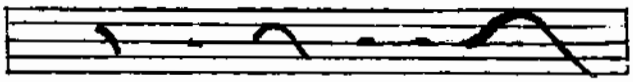

ระบบเสียงของภาษามลาบรีประกอบด้วยพยัญชนะ 32 หน่วยเสียง ซึ่งปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด ส่วนพยัญชนะท้ายมีพยัญชนะเพียง 16 หน่วยเสียงเท่านั้นที่ปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะท้ายได้

พยัญชนะต้น					พยัญชนะท้าย				
p-	t-	c-	k-	ʔ	-p	-t	-c	-k	-ʔ
ph-	th-		kh-		-m	-n	-ɲ	-ŋ	
b-	d-	ɟ-	g-		-w	-l	-j		
ʔb-	ʔd-					-l̥	-ɕ		-h
m-	n-	ɲ-	ŋ-			-r			
m̥-	n̥-	ɲ̥-	ŋ̥-						
w-	l-	j-							
w̥-	l̥- r	ɕ-		h-					
ʔw-		ʔj-							

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ละว้า	ละเม็ด	กวย	เขมร	มอญ	เซไม
มือ	ti?	ti?	te?	tíi?	?atée	ɗai	tai(tɒa)	-
เท้า	ɟʏŋ	ɟɯəŋ	chuaŋ	cèeŋ	ɟɯ́ɯŋ	cəəŋ	jəŋ(caŋ)	ɟugŋ
เลือด	mɛm	maam	hnam	hnáam	ŋháam	cheam	chim	bhiibm
อีกา	kəl?ak	kl?aak	lə?ak	-	kə?áa?	kh?ɛɛk	kəɗāk(həɗac)	?ŋ?aak
เหา	ɕe?	se?	se?	sí?	ɲcɛ́ɛ	cai	cai(cɒa)	cɛɛ?
รากไม้	rɛl	rias	rɛs	rɛ̀ɛs	rɛ̀h	rɯh	rəh(rəh)	rə?ees
ผลไม้	ple?	ple?	ple?	plée?	pláj	phlaɛ	-	plɛɛ?
ฝน(น)	mɛ?	gəmɛ?	ma?	máa?	mmìa	mee	-	m(an)ii?
ปัน	pʌr	pɯr	peu	pɯ́r	páar	-	paw(pɔ)	par
ปิง	peɲ	piɲ	poŋ	pɯ́ŋ	páŋ	ɓaŋ	pan(pɔn)	pɛɟŋ
สึก	ɟru?	ɟru?	?do?	crùu?	nthrùu	crəu	-	ɟrɯɯr?
หนาว	takat	tkat	kɔt	kát	-	thkat	dakat	dəkat
สอง	bɛr	kbaar	lə?a	lə?áar	bía	pii	bā(ɓa)	?(n)aar
สี่	pon	puan	paun	póon	pɔ́ɔn	ɓuan	pan(pɔn)	-

รายการคำที่ 1[4]: คำมลาบรีซึ่งร่วมเชื้อสายกับคำในภาษามอญ-เขมรอื่นๆ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำแสดงการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะ

/p/ :	/pɤ?/ มี	/puŋ/ ฟัด(ก.),เป่า	/mʌp/ หุบ(ปาก)	/rap/ ไล่ตาม	
/t/ :	/ti?/ แปด	/tar/ ตาก,เยือก	/mat/ ตา	/khɔt/ หอก	
/c/[5] :	/cuʌk/ ขุดดิ้นๆ	/cʌɲ/ ฟัน(น.)	/?ac/ นก	/koc/ ตุ่น	
/k/ :	/ka?/ ปลา	/kuɕ/ อ่อน(ในที่รกๆ)	/dɔk/ ไว้	/muk/ ดม	
/?/ :	/?ɤh/ ทำ	/?oh/ ฉัน	/pi?/ ล่าม	/mʌ?/ งูเหลือม	
/ph/ :	/rɛ'phɛp/ ผีเสื้อ				
/th/ :	/thɤŋ/ ห้า	/thɛk/ ป่าทึบ			
/kh/ :	/khaŋ/ เตะ				
/b/ :	/bi?/ อิ่ม	/bʌt/ ตัก(ก.)			
/d/ :	/diŋ/ ฟ้	/dor/ ยว้าง			
/ɟ/[6] :	/ɟua?/ เน่า	/ɟʌɕ/ อร่อย			
/g/ :	/gaɕ/ เก้า	/guŋ/ น้ำหนอง			
/?b/ :	/?bi?/ บุ้ง	/?bor/ ลิ่น,ฉิ่ม			
/?d/ :	/?do?/ เม่น	/?diŋ/ กระทิง			
/m/ :	/mʌr/ เลื้อย	/mɔj/ หนึ่ง	/mɛm/ เลือด	/mɤm/ พ่อ	
/n/ :	/nɔm/ ปัสสาวะ	/nol/ ไก่ฟ้า	/ten/ เดิน	/cɪn'brin/ ผึ้งหรึด	
/ɲ/ :	/ɲʌ?/ นั้น	/ɲak/ แน่น	/gaɲ/ แดด	/ɕə'meɲ/ ดาวใหญ่	
/ŋ/ :	/ŋɔr/ ทาง	/ɕər'ŋɔɕ/ นกชนิดหนึ่ง	/wɤŋ/ คาง	/?doŋ/ " ลิงค์ "	
/m̥/ :	/m̥ɛ?/ ใหม่	/m̥ɔ?/ มุงหลังคา			
/n̥/ :	/n̥ɔr/ ขวัญ	/n̥ɛl/ ขาท่อนล่าง			
/ɲ̥/ :	/ɲ̥ar/ ดีปลี				
/ŋ̥/ :	/ŋ̥uh/ นั่ง,อยู่				
/r/[7] :	/rap/ ไล่ตาม	/rɛ?/ ร่ำ	/lʌr/ กลืน	/n̥ar/กล้วยป่าชนิดหนึ่ง	

/ɋ/ : /ɋat/ ขม,เปรี้ยว /ɋual/ เบา /tmɋ/ ตำ(อาหาร) /kroɋ/ จระเข้

/h/ : /hot/ ตก /hɔt/ ถึง /koh/ ปลวก /leh/ มา

/w/ : /wʌt/ ผูก /wɤk/ น้ำ,ดื่ม /ɋiw/ ที่อ /mɛw/ แก้ม

/l/ : /lɛk/ ค่ำ,คืน /bə'lak/ สีอ่อนๆ,สะอาด,ใส /pol/ ผ้าห่ม /thal/ ยาว

/j/ : /pɬn'jɛn/ ยี้ /ja?/ ญาติผู้ใหญ่ที่เป็นหญิง /mɯj/ อ้วน,ไขมัน /lɔj/ จิ้ม

/w̥/ : /kɯm'w̥ap/ หาว

/l̥/ : /l̥ak/ว่างเปล่า,ไม่มี /l̥ɔj/เป็น 2เท่าของจำนวน/pol̥/ อีเก้ง /kral̥/กระรอกเทา

/?w/ : /?uh ?weh/นกแต้วแล้ว /?uk ?wɛk/ นกหัวยวาน

/?j/ : /?jɛ?/ ไกล /?jɤ/ เรียก

พยัญชนะควบกล้ำ 2 เสียงในภาษามลาบรีมีทั้งหมด 23 เสียง ปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้อย่างเดียว หน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏเป็นเสียงแรกของพยัญชนะควบกล้ำคือ / p- t- c- k- th- b- d- g- ʄ- m ɋ / และที่ปรากฏเป็นเสียงที่สองของพยัญชนะควบกล้ำคือ / -w- -r- -l- -j- / ถ้าไม่วิเคราะห์ให้ /w/ และ /j/ เป็นพยัญชนะเสียงที่สองของพยัญชนะควบกล้ำแล้ว จะทำให้มีหน่วยเสียงสระประสมในภาษามลาบรีอีกมากมาย ตัวอย่างเช่น จะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางภาษาคำสัตร์ระหว่าง /ie/-/ia/-/iɤ/, /u̯ɤ/-/uɤ/, /u̯ʌ/-/uʌ/ และ /u̯a/-/ua/ ฯลฯ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงควบกล้ำ

พยัญชนะควบกล้ำ

/pr/ : /prem/ เก่า /prol̥/ พ่น(ลม)

/pl/ : /plun̥/ (ยอง)ร้อน /plut̥/ ปอก

/pj/ : /pjaŋ/ อ้า(ปาก) /pje/ แลน,ตะกวด

/tw/ : /twɛr/ กระต่าย

/tr/ : /trɛk/ คอค้านข้าง /trɤk/ ขี้โครง

/cj/ : /cjak/ กวาง

/kw/ : /kwel̥/ ล่าสัตว์ /kwar/ คนเมือง

/kr/ : /kre?/ โดน,ถูก /kraw/ กลัว

/kl/ : /kleh/ แข็ง /klap/ คีบ(ด้วยไม้คีบ)

/thr/ : /thrɛŋ/ คมมีด /throc/ หอย

/bw/ : /bɒm'bwaj/ แมงมุม

/br/ : /broc/ พ่น(น้ำ) /broʔ/ แผล

/bl/ : /blɯt/หลับ(ตา),(ไฟ)ดับ /bliŋ/ ดับ

/dw/ : /pə'dwaw/ จับตั้ง

/dr/ : /drol/(สภาพ)ดี /drʌʔ/ เรอ

/cr/ : /crek/ ฉีก /kɒ'crɔŋ/ เด็กเล็กๆ

/ɟr/ : /ɟriʔ/ ต้นไทร /ɟruʔ/ ลึก

/gw/ : /gwɛt/ แหย่ /dɛc'gwɛc/ ไล้เตือน

/gr/ : /gret/ เจ็บ,ปวด /grɯʔ/ ร้อง,ขัน(ก.)

/gl/ : /glɤʔ/ หัว /glaŋ/ ผัว,สามี

/ml/ : /mlɛt/ ขี้ /mlaʔ/ คน

/mj/ : /mjɤ/ เมีย,ภรรยา

/sw/ : /swɤn/ สวน(น.)

/ɢw/ : /ɢwɤj/ ล้าง(หน้า)

ภาษามลาบรีมีสระทั้งหมด 13 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียง และสระประสม 3 หน่วยเสียง ความสั้นยาวของเสียงสระไม่มีนัยสำคัญทางภาษาคำสดร[8] คือ ไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป จะออกเป็นเสียงสระสั้นหรือยาวก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะออกเสียงค่อนข้างยาว โดยทั่วไป สระในพยางค์หนักจะยาวกว่าสระในพยางค์เบา และคำไวยากรณ์ และจะยาวเป็นพิเศษในคำหลักหรือคำแสดงเนื้อหา (content word) เช่น คำนาม คำกริยา ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียว ฯลฯ และในพยางค์หนักใดๆที่มาข้างหน้าการหยุด

สระเดี่ยว			สระประสม
i	ɯ	u	uɤ
e	ɤ	o	uʌ
ɛ	ʌ	ɔ	ua
	a		

นอกจากสระดังกล่าวข้างต้นซึ่งเกิดในพยางค์หนักแล้ว ยังมีสระอีก 4 หน่วยเสียง ซึ่งเกิดเฉพาะในพยางค์เบาและคำไวยากรณ์ซึ่งไม่ได้รับการลงเสียงหนักเท่านั้น คือ /ɪ ɛ ə ɑ / ตัวอย่างเช่น

/rɪ'woj/ หมอย	/ɕɪŋ'kaɲ/ ถ่านที่ติดไฟแล้ว
/ɕɛŋ'tɯŋ/ ประตู	/tɛŋ'bʏŋ/ นกแก้ว
/kə'tɛl/ ถ่านดิบ	/lə'gɛʔ/ กิ้ง
/gɑ'guh/ เปลือก	/mɑŋ'moŋ/ ไข่ต้น

บางครั้งเวลาพูดคนมลาบรีก็ตัดสระในพยางค์เบาออกแล้วเน้นเสียงนาสิกหรือเสียงเหลวซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์รองให้เด่นขึ้นเป็นแกนของพยางค์ (syllabic contoid) ตัวอย่างเช่น [kɛr'lʏt]~ [kr̩'lʏt]"คอ",[ɕɛr'tɛr]~ [ɕr̩'tɛr]"ครับ" ,[pəl'dʏŋ] ~ [pl̩'dʏŋ]"ฝ่ามือ" ,[kɛn'dɯl]~ [kn̩'dɯl]"กัน" ,[hɛŋ'keʔ]~ [hŋ̩'keʔ]"ฟืน,ไฟ" , [hɛr'lah]~ [hr̩'lah]"บาด,ฆ่าแหละ" ฯลฯ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำแสดงการปรากฏของหน่วยเสียงสระ

/i/	:	/ɕih/ ปวดเมื่อย	/kən'diŋ/ สะดือ
/e/	:	/kən'ʔdep/ ตะขาบ	/ple?/ ผลไม้
/ɛ/	:	/ɕə'bɛʔ/ ต่ำ,เตี้ย	/bɑ'bɛp/ กระเป๋า
/ɯ/	:	/kɛ'dup/ แทง	/bɯk/ ล่วม,ใส่
/ʏ/	:	/hʏk/ ไอ(ก.)	/ɟʏŋ/ เท้า
/ʌ/	:	/cʌɲ/ ฟัน(น.)	/plʌk/ สะอึก
/a/	:	/ɕak/ เนื้อผลไม้	/braŋ/ ม้า
/u/	:	/cə'dup/ หลัง,กระดอง	/kɑm'puɕ/ จอมปลวก
/o/	:	/gə'ɕoŋ/ เด่า	/kɑm'lot/ ห้องห้อย
/ɔ/	:	/bɔh/ ยี้เถ้า	/wɔk/ ผี
/ʊʏ/	:	/rʊʏt/ ดินโป่ง	/lʊʏj/ แหลม
/ʊʌ/	:	/ɕʊʌk/ เกลือ,ผูก	/pʊʌk/ เต็ม(ภาชนะ)
/ʊa/	:	/ɕʊal/ เบา	/koj lʊa?/ บ่าง

4. คำ

การสร้างคำในภาษามลาบรีก็เหมือนกับการสร้างคำในภาษาตระกูลมอญ-เขมรอื่นๆ คือ มีการนำเอาคำมาประกอบเข้าเป็นคำผสม คำผสาน คำซ้ำ และคำซ้อน (ทำให้เกิดคำใหม่ซึ่งเป็นคำผสม คำผสาน คำซ้ำ และคำซ้อน ตามลำดับ)

คำผสม คือ คำที่เกิดขึ้นจากการที่เอาคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาผสมกัน ซึ่งอาจเป็นคำนามกับคำนาม หรือ คำนามกับคำกริยา ฯลฯ แล้วทำให้เกิดคำใหม่ขึ้น ซึ่งคำใหม่นี้อาจมีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างไปจากคำเดิมก็ได้ ตัวอย่างเช่น

/kɑl'muj/	+ /glɤ?/	>	/kɑl'muj glɤ?/	
ขน(น.)	หัว(น.)		ผม(น.)	
/mɔh/	+ /huɤj/	>	/mɔh huɤj/	
จมูก(น.)	น้ำลาย(น.)		น้ำมูก(น.)	
/wɤk/	+ /?jek/	>	/wɤk ?jek/	
น้ำ(น.)	ผึ้ง(น.)		น้ำผึ้ง(น.)	
/?ɤh/	+ /sə're?/	>	/?ɤh sə're?/	
ทำ(ก.)	โยนี(น.)		ร่วมประเวณี(ก.)	
/gaɲ/	+ /lɛŋ/	>	/gaɲ lɛŋ/	
แตด(น.)	ลูก(ก.)		บ่าย	

คำผสาน คือ คำที่เกิดขึ้นจากการนำเอาหน่วยเติมหน้าศัพท์ (prefix) หรือหน่วยเติมกลางศัพท์ (infix) ไปผสานกับรากศัพท์ทำให้เกิดเป็นคำใหม่ขึ้น และคำที่เกิดขึ้นใหม่นั้นมีความหมายและมีหน้าที่ทางไวยากรณ์แตกต่างออกไปจากรากศัพท์เดิม ตัวอย่างเช่น

หน่วยเติมศัพท์

หน่วยหน้าศัพท์แสดงการิตการก pə- : (causative prefix pə-)

/bro?/แผล > /pə'bro?/ บาด

/blɯt/(ตา)หลับ > /pə'blɯt/ หลับ(ตา)

/bɯl/ ตาย > /pə'bɯl/ ฆ่า

/goh/หัก(อ.ก.) > /pə'goh/ หัก(ส.ก.)

/puh/ ลุก > /pə'puh/ ปลุก

	/muk/ ตม	>	/pə'muk/ ทำให้ตม
	/ni?/ หนี	>	/pə'ni?/ ไล่
หน่วยหน้าศัพท์ทำให้เป็นกริยา kɑ- : (verbalizing prefix kɑ-)	/bo?/ นม	>	/kɑ'bo?/ ดูด(นม)
หน่วยหน้าศัพท์ทำให้เป็นการณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์ ʔə-: (perfective prefix ʔə-)	/wʌl/ กลับ	>	/ʔə'wʌl/ กลับแล้ว
	/tal/ ลาย	>	/ʔə'tal/ ลายแล้ว
	/lɛk/ ดำ	>	/ʔə'lɛk/ ดำแล้ว
	/bɯl/ ตาย	>	/ʔə'bɯl/ ตายแล้ว
หน่วยกลางศัพท์ทำให้เป็นนาม -ər- : (nominalizing infix -ər-)	/kwac/ กวาด	>	/kər'wac/ ไม้กวาด
	/klap/ หนีบ	>	/kər'lap/ ไม้หนีบ

ในบทความนี้จะไม่กล่าวถึงคำซ้ำและคำซ้อน เพราะยังหากฎเกณฑ์ที่แน่นอนไม่ได้ นอกจากคำผสมและคำผสานแล้ว ภาษามลาบรียังมีคำอีกเป็นจำนวนหนึ่งซึ่งมี 2 หน้าที่ และ ๆ ความหมาย แต่เป็นความหมายที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ตัวอย่างเช่น

คำหลายหน้าที่

/wɤk/ น้ำ(น.); ดื่ม,ลูบ(ก.)	/boŋ/ เนื้อ(น.); กินเนื้อ(ก.)
/mʌŋ/ เลือด(น.); เลือดไหล(ก.)	/mɯj/ ไขมัน(น.); อ้วน(ก.)
/tal/ พระอาทิตย์,วัน(น.); ลาย(ก.)	/lɛŋ/ สีแดง(น.); ลุก(ก.)
/bə'lak/ สีขาว(น.); ใส่,ละอาด(ก.)	/nɔm/ ปัสสาวะ(น.); ปัสสาวะ(ก.)

ผู้เขียนคิดว่ากลุ่มคำดังกล่าวข้างต้น แต่เดิมคงจะมีการเติมหน่วยหน้าศัพท์และหรือหน่วยกลางศัพท์ แต่ต่อมาหน่วยเติมศัพท์ได้กร่อนหายไป จึงได้เกิดคำที่มีหลายหน้าที่และหลายความหมายขึ้น ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้วข้างต้นนี้

ภาษามลาบรีก็เหมือนกับภาษามอญ-เขมรอื่นๆที่พูดในประเทศไทย คือมีการยืมคำไทยเข้าไปใช้เป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือ เสียงในคำยืมภาษาไทยบางคำสะท้อนให้เห็นว่าคำยืมนั้นถูกยืมเข้าไปใช้ในภาษามลาบรีนานมาแล้ว เพราะเป็นเสียงที่ปรากฏในภาษาไทโบราณ ซึ่งในปัจจุบันได้สูญหายไปจากภาษาไทถิ่นต่างๆแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้ คือ

คำยืมภาษาไทยรุ่นเก่า

/grok/ ตรก	/gat/ ตาด	/pha? l̥ɯŋ/ ผ้าเหลือง	/?ja/ ยา
/?jɯn/ ยืน	/pha? ?dam/ ผ้าดำ	/?jaŋ/ ย่าง	/?bɤ?/ ใบ
/?bɔn/ บ่อน,ที่	/ɟɔn/ ย้อน	/?bip/ ปับ,นวด	/?bɛk/ แบก

การนับจำนวนในภาษามลาบรีใช้ระบบการนับสิบ (decimal system) และนับเป็น 2 แบบ คือ นับแบบใช้คำมลาบรีเองและแบบใช้คำไทย ปกตินิยมใช้คำไทยมากกว่า คนมลาบรีสามารถนับจำนวนเป็นภาษามลาบรีได้ก็จริง แต่เป็นการท่องจำแบบท่องสูตรคูณ และมักจะขาดๆ เกินๆอยู่เสมอ คณะผู้วิจัยได้รับความยากลำบากมากเมื่อเก็บข้อมูลครั้งแรกกว่าจะจดบันทึกได้ครบตั้งแต่ 1 ถึง 10 ก็เสียเวลาเป็นชั่วโมง เพราะไม่ว่าจะนับสะดุดตรงจำนวนใดก็ตาม ผู้บอกภาษาจะต้องย้อนนับตั้งแต่ 1 ทุกครั้งไป ต่อไปนี้เป็นคำบอกจำนวน 1 ถึง 10

นับแบบไทย	นับแบบมลาบรี	ความหมาย
nɯŋ	mɔj	1
ɕɔŋ	bɛr	2
ɕam	pɛ?	3
ɕi	pon	4
ha	thɤŋ	5
hok	tal	6
cet	gul	7
pɛt	ti?	8
kaw	gaɕ	9
ɕip	gal	10

ส่วนการนับจำนวนที่มากกว่า 10 ผู้บอกภาษาใช้คำไทยทั้งหมด แต่คงเป็นการนับจำนวนที่ไม่มีความหมาย เพราะไม่มีแนวคิด (concept) เกี่ยวกับจำนวนที่นับเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้เงินจึงไม่มีความหมายสำหรับคนมลาบรี เพราะไม่ทราบค่าที่แท้จริงของมัน เป็นที่น่าสังเกตว่าคนมลาบรีไม่ค่อยสนใจกับการนับจำนวนที่แน่นอนนัก พอใจเพียงแค่การแบ่งระหว่าง 1 กับไม่ใช่ 1

หรือมากกว่า 1 ตัวอย่างเช่น คำว่า /dɔ mɔj/ "หนึ่ง,เดียว" กับ /ɕɛʔ/ "มาก,หลาย" เป็นต้น นอกจากคำว่า /ɕɛʔ/ ซึ่งแสดงพหูพจน์แล้ว ยังมีคำว่า /grɔk/ ซึ่งมีความหมายว่า "หมู่,เหล่า" และจำนวน คำนาม-bɛr-คำนาม-tiʔ ซึ่งมีความหมายว่า "หลาย,เป็นจำนวนมาก" ใช้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น

/grɔk gəm'bɛr/ เด็กหลายคน
หมู่ เด็ก

/grɔk bɔn'n̥ɛʔ/ พวกญาติพี่น้อง
หมู่ พี่น้อง

/diŋ bɛr diŋ tiʔ/ พี่หลายคน
พี่ 2 พี่ 8

/nɔʔ bɛr nɔʔ tiʔ/ ลูกๆ หลานๆ
ลูกหลาน 2 ลูกหลาน 8

บางครั้งก็มีการซ้ำคำนามเพื่อทำให้เป็นพหูพจน์ ตัวอย่างเช่น

/ʔac pʌr/ นกบิน
นก บิน

/ʔac ʔac pʌr/ นกหลายตัวบิน
นก นก บิน

/braɲ rɛʔ/ ลุ่นัยวิ่ง
ลุ่นัย วิ่ง

/braɲ braɲ rɛʔ/ ลุ่นัยหลายตัววิ่ง
ลุ่นัย ลุ่นัย วิ่ง

ถ้าต้องการนับจำนวนที่แน่นอนจะใช้คำไทยประกอบกับคำลักษณะนาม ตัวอย่างเช่น

/mlaʔ briʔ ɕɔŋ mlaʔ/ คนป่า 2 คน
คน ป่า 2 คน

/kwɤj ɕam klɔʔ/ กล้วย 3 ลูก
กล้วย 3 ลูก

ในการนับจำนวนที่เป็นเลขคู่ ภาษามลาบรีมีคำว่า /l̥oj/ซึ่งมีความหมายว่า "2 เท่า" ใช้ประกอบกับจำนวนนับ 1 ถึง 10 ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

/kwɤj ɕɔŋ klɔʔ l̥oj/ กล้วย 4 ลูก
กล้วย 2 ลูก 2 เท่า

/ple? ɕam klɔʔ l̥oj/ ผลไม้ 6 ลูก
ผลไม้ 3 ลูก 2 เท่า

/kwʌr ɕi mlaʔ l̥oj/ คนเมือง 8 คน
คนเมือง 4 คน 2 เท่า

โดยทั่วๆไปจะเห็นได้ว่าการนับจำนวนที่แน่นอนไม่จำเป็นสำหรับคนมลาบรีมากนัก ในความรู้สึกนึกคิดของคนป่าเผ่านี้ การแบ่งจำนวนระหว่างหนึ่งหน่วย(เอกพจน์) กับหลายหน่วย(พหูพจน์-

คือ ไม่ใช่หนึ่ง แต่จะเป็นจำนวนเท่าไรก็แล้วแต่) เป็นการเพียงพอแล้ว เช่น คำว่า/pɛʔ lɛk/ " สามคืน " /pon lɛk/ " สี่คืน " มีความหมายเหมือนกันคือ " หลายคืน "

5. วลีและประโยค

การเรียงคำเข้าเป็นประโยคในภาษามลาบรีมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาไทยคือเป็นแบบ S V(O)หรือ ประธาน-กริยา-(กรรม) ตัวอย่างเช่น

/blu? goh/ ยาหัก
ยา หัก

/pol̥ thə'lɯc/ ผ้าห่มขาด
ผ้าห่ม ขาด

/la? bɤr'pip/ บ่ากว้าง
บ่า กว้าง

/ʔoh wɤk cən'ra?/ ฉันดื่มเหล้า
ฉัน ดื่ม เหล้า

/rə'waj krʌp ɕər'kɛŋ/ เลือกัดไก่
เลือ กัด ไก่

ถ้าในประโยคมีทั้งกรรมตรงและกรรมรอง ในการเรียงคำเข้าประโยค กรรมตรงจะมาก่อนกรรมรอง ตัวอย่างเช่น

/twɛr pə'muk rə'waj ʔjak klɛh/ กระต่ายทำให้เลือดมยี้ควาย
กระต่าย ทำให้ตาย เลือ ยี้ ควาย

/ʔoh ma? pol̥ di ʔɛu/ ฉันให้ผ้าห่มลูก
ฉัน ให้ ผ้าห่ม แก่ ลูก

ภาคประธานของประโยคอาจเป็น คำนาม คำสรรพนาม หรือนามวลีซึ่งมีโครงสร้างแบบ นาม-ส่วนขยาย หรือ ส่วนขยาย-นาม ส่วนขยายอาจเป็นคำคุณศัพท์ คำบ่งชี้ หรือคำบอกจำนวน (-ลักษณะนาม) ตัวอย่างเช่น

/braŋ ʔdvŋ ʔə'bɯl/ สุนัขตัวใหญ่ตายแล้ว
สุนัข ใหญ่ ตายแล้ว

/ləŋ'guh təm'bloc pə'gɔh hŋ'ke?/ หญิงแก่หักฟืน
หญิง แก่ หัก ฟืน

/ʔac gʌh boŋ ɟʌɕ / นกชนิดนี้กินอร่อย
นก นี้ กิน อร่อย

/ʔac ɕɛʔ pʌr ɟak/ นกหลายตัวบินไป
นก หลาย บิน ไป

/kwʌr ɕɔŋ mlaʔ thə'lɛw wɤk/ คนเมือง 2 คนอาบน้ำ
คนเมือง 2 คน อาบ น้ำ

เมื่อต้องการแสดงความเป็นเจ้าของ การเรียงลำดับคำในวลีจะเป็นแบบภาษาอังกฤษคือ คำสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของมาก่อนคำนาม ตัวอย่างเช่น

/ʔot mjɤ ɟak bih tə'lɯŋ/ เมียของฉันไปตัดกระบอก
ของฉัน เมีย ไป ตัด กระบอก

/mɛt ʔɛw ɟak toc kaʔ/ ลูกของเธอไปจับปลา
ของเธอ ลูก ไป จับ ปลา

ถ้าไม่ใช้ /ʔot mjɤ/ และ /mɛt ʔɛw/ ก็ใช้รูปเต็ม คือ /ʔoh dɩ mjɤ/ " ฉัน-ของ-เมีย = เมียของฉัน " และ /mɛh dɩ ʔɛw/ " เธอ-ของ-ลูก = ลูกของเธอ " แทนได้

ส่วนภาคแสดงของประโยคอาจเป็นกริยา หรือ กริยาวลีซึ่งมีโครงสร้างแบบ คำช่วยกริยา-กริยา กริยา-ส่วนขยาย(วิเศษณ์) ส่วนขยาย-กริยา หรือ กริยา-กริยา(กริยา) ตัวอย่างเช่น

/wɤk bə'lak/ น้ำใส
น้ำ ใส

/tɷm'ʔoʔ ɕat/ มะระขม
มะระ ขม

/pol̥ rɛʔ/ อีเก้งวิ่ง
อีเก้ง วิ่ง

/kəl'ʔak pʌr/ อีกาบิน
อีกา บิน

/ʔoh mot lə boŋ thraj/ ฉันไม่กินหนอน(ไม่เคยกิน)
ฉัน ไม่ กิน หนอน

/ʔot ɟoŋ kɔ bɔ krə leh/ พ่อของฉันยังไม่มา
ของฉัน พ่อ ไม่ ยัง มา

/cə'but kɨ bɔ krə bɯl(...) kɔ ʔir ŋ̥uh/ หมูยังไม่ตายยังร้องอยู่
หมู ไม่ ยัง ตาย ก็ ร้อง อยู่

/bə'thɤŋ dɩ ʔɛw tə mə tɛk ʔot ʔɛw/ ลูกของพวกญาติๆได้มาตีลูกของฉัน
ญาติพี่น้อง ของ ลูก ได้มา ตี ของฉัน ลูก

/ʔot ʔuj pvɽ dor ʔot kər'wɛc ti?/ แม่ฉันตัดผิวมือของฉันทิ้ง[9]
ของฉัน แม่ ตัด ทิ้ง ของฉัน ผิว มือ

/ʔoh ɟak ʔjoh dor/ ฉันไปบ้านน้าสายทิ้ง
ฉัน ไป บ้าน ทิ้ง

กรรมของประโยคอาจเป็น นาม สรรพนาม หรือ นามวลี เช่นเดียวกับภาคประธานที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในการสั่งให้คนอื่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะใช้ /dih/-กริยา ถ้าสั่งไม่ให้ทำจะใช้ /gʌm/-กริยา ตัวอย่างเช่น

/di(h) pɯh... di(h) pɯh... ʔə'tal/ ตื่นเถอะ...ตื่นเถอะ...สายแล้ว
ตื่น ตื่น สายแล้ว

/di(h) ŋuh/ นั่งเถอะ,นั่งซิ
นั่ง

/bə'thvŋ bɔn'ŋɛʔ(...)gʌm ɟak(...) ʔoh ɟak dɔ mɔj/ พวกพี่น้องไม่ต้องไปฉันไปคนเดียว
หมู่พี่น้อง อย่า ไป ฉัน ไป เดียว

/kəm'bɛr kəm'tiʔ(...) gʌm ɟak loŋ luah(...) ʔak rə'waj ɕɛʔ/ เด็กๆอย่าไปในป่า-
หมู่เด็ก อย่า ไป ใน ป่า เสือ มาก (เพราะ)มีเสือมาก

ในบางกรณี อาจใช้การเน้นเสียงแบบพิเศษ คือ ลากเสียงสระให้ยาวมากๆ แล้วใช้ทำนองเสียงแบบย้อยเสียงจากเสียงสูงลงมาต่ำ เพื่อเปลี่ยนประโยคบอกเล่าธรรมดาให้เป็นประโยคคำสั่ง หรือเป็นคำเชิญชวน ตัวอย่างเช่น

/ten ɟak/ เดินไป > [teːn ɟaːk] จงเดินไป
เดิน ไป

/diŋ roj ɟak ɟak boŋ cə'but/ พี่น้องไปกินหมู
พี่ น้อง ไป ไป กิน หมู
> [dīŋ'rōj 'ɟaːːk... 'ɟaːk 'bōŋ cə̄'buːt]พี่น้องไปกินหมูกัน

ประโยคคำถามในภาษามลาบรีมี 2 แบบ คือ คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ และคำถามแบบถามเอาความ (WH question) ซึ่งเป็นคำถามประเภท ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร คำแสดงการถามในภาษามลาบรีมี 5 คำด้วยกัน คือ /lɛ/ บอกการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ และ /ɲʌ/,

/gə'lɛŋ/, /ʔdɤ/ และ/ɕiŋ ʔde/ บอกการถามแบบเอาความ คำเหล่านี้จะอยู่ท้ายประโยค เสมอ ตัวอย่างเช่น

/ɟak bih tə'rɯŋ lɛ/ ไปตัดกระบอกหรือ
ไป ตัด กระบอก ?[10]

/mɛh kɔ bɔ ʔɤʔ juk lɛ/ เธอไม่กินข้าวหรือ
เธอ ไม่ กิน ข้าว ?

/mɛh mʌc tum mlaʔ ɲʌ/ เธอพบใคร
เธอ พบ คน ?

/tum mlaʔ ɲʌ bə'toʔ hŋ'keʔ/ ใครจุดไฟ
คน ? จุด ไฟ

/ɟak piʔ ɲʌ/ ไปทำไม
ไป - ?

/ʔɤh piʔ ɲʌ/ ทำอะไร
ทำ - ?

/ɟak gə'lɛŋ/ ไปไหน
ไป ?

/ɟak tal ʔdɤ/ ไปเมื่อไร
ไป วัน ?

/ʔɤh ɕiŋ'ʔde/ ทำอย่างไร
ทำ ?

ในการตอบรับและตอบปฏิเสธจะใช้ /ʔeh/เหมือนกันหมด ตัวอย่างเช่น

/ʔeh(...)ʔoh kɔ bɔ ʔɤʔ juk/ อื่อ ฉันไม่กินข้าว
ฉัน ไม่ กิน ข้าว

/ʔeh(...)ʔoh ɟak kwel koc/ อื่อ ฉันจะไปล่าตัวตุ่น
ฉัน ไป ล่า ตุ่น

/ʔeh(...)ʔoh pə'bɯl cə'but/ อื่อ ฉันฆ่าหมู
ฉัน ฆ่า หมู

6. สรุป

จากการบรรยายโดยสังเขปข้างต้น ท่านผู้อ่านคงจะพอทราบว่าภาษามลาบรีหรือผีตองเหลืองมีลักษณะอย่างไร ถึงแม้ว่าชนเผ่านี้จะมีความเป็นอยู่ที่ล้าหลังกว่าชนกลุ่มอื่นๆในประเทศไทย แต่ภาษาของเขาก็น่าสนใจมาก ควรจะได้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างลึกซึ้งต่อไป สำหรับนักภาษาศาสตร์และนิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาศาสตร์ที่สนใจอยากทำวิจัยเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของคนมลาบรี ผู้เขียนใคร่ขอเตือนไว้สักนิดว่า ก่อนเริ่มโครงการ ควรเตรียมตัวและเตรียมการให้พร้อมเสียก่อน ผู้เขียนเองมีประสบการณ์การทำวิจัยภาคสนามค่อนข้างมาก แต่ก็ต้องยอมรับว่าเมื่อทำงานกับชนกลุ่มนี้แล้วรู้สึกหงุดหงิด เกือบจะล้มเลิกความตั้งใจเสียหลายครั้ง ทั้งนี้เพราะการเดินทางไปพบคนป่าเผ่านี้แสนลำบาก ถ้าไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์พัฒนาและส่งเคราะห์ข่าวเขาจังหวัดน่าน ก็คงไม่มีโอกาสได้ศึกษาภาษามลาบรี นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลก็ยากและเสียเวลามาก เทคนิคการเก็บข้อมูลต่างๆที่เคยใช้ก็ไม่ค่อยจะได้ผลนักเมื่อนำมาใช้เวลาทำงานกับผู้บอกภาษามลาบรี อาจเป็นเพราะชนเผ่านี้ไม่ค่อยคุ้นเคยกับการคิดและตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองไม่สนใจหรือห่างไกลตัว ค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยก็สูง เพราะคนมลาบรีชอบรับประทานหมูมาก จึงมักจะขอหมูเป็นๆทั้งตัวเป็นค่าตอบแทน และขอสิ่งของอื่นๆที่พวกเขาอยากได้เช่น ข้าวสาร นาฬิกาข้อมือ (ทั้งๆที่ดูเวลาไม่เป็น) และเสื้อผ้าด้วย พวกเขาจะไม่ทราบว่าสิ่งที่เขาเรียกร้อง กับสิ่งที่เขาให้เรานั้นสมน้ำสมเนื้อกันหรือไม่ เช่น เขาอาจจะขอหมู 1 ตัวสำหรับการทำงานกับเราเพียง 2-3 วัน เป็นต้น ถึงเราจะอธิบายเรื่องความเหมาะสมอย่างไรเขาก็ไม่เข้าใจ เพราะคนมลาบรีไม่ทราบค่าของเงิน เงินจำนวน 10 บาท กับ 500 บาทสำหรับเขามีค่าเท่าเทียมกัน ส่วนทางด้านวิชาการสิ่งซึ่งสำคัญที่สุดก็คือ ภาษามลาบรีเป็นภาษาที่มีเสียงแปลกๆมากมาย ผู้เก็บข้อมูลภาคสนามที่ไม่มีความชำนาญทางด้านสัทศาสตร์ภาคปฏิบัติดีพออาจเก็บข้อมูลผิดพลาดได้

เชิงอรรถ

[1] ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณศูนย์พัฒนาและส่งเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน กองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาส่งเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดี ในระหว่างที่เก็บข้อมูล

[2] นักภาษาศาสตร์อาชีพในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนทางด้านการวิเคราะห์ภาษาโดยใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีอาชีพเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาศาสตร์และค้นคว้าวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในสถาบันการศึกษาชั้นสูงอีกด้วย

[3] ข้อมูลภาษามลาบรีมาจากบันทึกข้อมูลภาคสนามของผู้เขียนเอง ส่วนข้อมูลภาษาขมุได้มาจากผลการค้นคว้าวิจัยของ ลินแดล และสวนติเซ็น (1981)เป็นส่วนใหญ่ (ดูเอกสารอ้างอิง) ข้อมูลภาษาถิ่น(มาล-ไพร) ได้มาจากผลการค้นคว้าวิจัยของ ฟิลเป็ค (1976,1978) และ จากบันทึกข้อมูลภาคสนามของผู้เขียน

[4] ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณ ดิฟฟลีอธ ที่ได้กรุณาเตรียมรายการคำดังกล่าวข้างต้นให้กับผู้เขียน

[5] /c/ ออกเสียง [tɕ-] เมื่อเป็นพยัญชนะต้น และ [-cˀ]เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย

[6] /ɟ/ ออกเสียง [dʑ] ในภาษามลาบรี

[7] /r/ เป็นเสียงปลายลิ้นรัว [r]

[8] การถ่ายเสียงที่ปรากฏในบทความนี้เป็นการถ่ายเสียงแบบกว้าง(broad phonetic transcription) หรือแบบเป็นระบบ (systematic phonetic transcription)ด้วยเหตุนี้จึงได้ใช้สัญลักษณ์แสดงเสียงสระของ IPA โดยไม่มีเครื่องหมาย [ː] ซึ่งใช้แสดงความยาวของเสียงสระ

[9] ผู้บอกภาษานิ้วหัวแม่มือด้วนไปข้างหนึ่ง เนื่องจากตอนเป็นเด็กเล็กๆเกิดอุบัติเหตุ แม่ของเขาฟันไม้พลาดมาโดนนิ้วของเขา

[10] คำแสดงการถาม

เอกสารอ้างอิง

Bernatzik, H.A. and Bernatzik, E. 1958. The Spirits of the Yellow Leaves. (Tr. from Die Geister der gelben Blätter, 1938.) London: Robert Hale.

Diffloth, G. 1980. The Wa Languages. (Linguistics of the Tibeto-Burman Area 5.2).

Egerod, S. 1982. An English-Mlabri basic vocabulary (preliminary version). In Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies, No. 16, pp. 14-20. Copenhagen.

_____. 1984. The language of the Mlabri or Spirits of the Yellow Leaves: preliminary observations on its affiliation. Paper Presented at the 17th International Conference on Sino-Tibetan Languages and Linguistics.

Filbeck, D.L. 1976. Mal(Thin). In W. A. Smalley (ed.), Phoneme and Orthography: Language Planning in Ten Minority Languages of Thailand, pp. 239-258. (Pacific linguistics series C. No. 43) Canberra: Australian National University.

_____. 1978. T'in: a Historical Study. (Pacific Linguistics Series B. No. 49). Canberra: Australian National University.

Lindell, K., Svantesson, J.O. and Tayanin, D. Kammu Yùan-English Dictionary. Lund: Computer Printout, n.d.

_____. 1981. Phonology of Kammu dialects. Cahiers de Linguistique Asie Orientale 9. 45-71.

Lindell, K. 1974. A vocabulary of the Yuan dialect of the Kammu language. Acta Orientalia 36. 191-207.

Nimmanahaeminda, K. 1963. The Mrabri language. Journal of the Siam Society 51.2. 179-184.

Premsrirat, S., et al. 1979. Thai-English-Khmu Dictionary. Bangkok: Southeast Asian Language Centre, Mahidol University.

Rischel, J. 1982. Fieldwork on the Mlabri language: a preliminary sketch of its phonetics. Annual Report of the Institute of Phonetics, University of Copenhagen 16. 247-255.

Smalley, W. A. 1963. Notes on Kraisri's and Bernatzik's word lists. Journal of the Siam Society 51.2. 189-201.

Svantesson, J.O. 1983. Kammu Phonology and Morphology. (Travaux de l'Institut de linguistique de Lund 18.) Lund: Gleerup.

Thomas, D. D. and Headley, R.K. 1970. More on Mon-Khmer subgroupings. Lingua 25. 398-418.

Trier, J. 1981. The khon pa of northern Thailand, an enigma. Current Anthropology 22.3. 291-293.

ธีระพันธ์ ล.ทองคำ. 1983. กิน ในภาษามลาบรี(ผีตองเหลือง)(To eat in Mla Bri language). วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 6.2. 1-5.

_____. 1984. มานับแบบผีตองเหลืองกันเถอะ(Let's count the Mla Bri way). ใน สามทศวรรษ, หน้า 80-82. ราชบุรี: วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง (เอกสารทางวิชาการจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 30 ปีแห่งการสถาปนาวิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง)

นิพัทธเวช สืบแสง. 1981. ปัญหาการจัดกลุ่มเชื้อชาติของผีตองเหลือง(Problems in classifying the Mla Bri race). ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 5.2. 2-12.

สุรินทร์ อู่ยศร และคนอื่นๆ. 1982-1983. รายงานเบื้องต้น กลุ่มสังคมล่าสัตว์: ชนกลุ่มน้อยเผ่า "ผีตองเหลือง" ในประเทศไทย(A Preliminary Report on the Hunting and Gathering Society: the Mla Bri, a Minority Group in Thailand). กรุงเทพ: โครงการวิจัยชาติพันธุ์ทางโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาคผนวก

รายการคำภาษามลายู ชวา และถิ่น (มาล-โพร)

ที่มีความคล้ายคลึงทางด้านเสียง และ ความหมาย

ความหมาย	มลาบรี	ยม	ถิ่น(มาล-ไพร)
เสื้อผ้า (clothes)	gruv	krùa	-
ตะขาบ (centipede)	kən'ʔdep	kʔi:́p	-
ริมฝีปาก (lips)	ɕəm'bɛp	-	mpɛɛp
หาว (yawn)	kɯm'ɯ̥ap	hŋaap,ŋáap	-
ใหญ่ (big)	tr̥'nap	knnàap	-
ไล่ตาม (chase)	rap	kráp	-
ไม้ง่าม (fork of tree)	kr̥'lap	krnàp	-
ปาก (mouth)	rtŋ'kap	káap	ŋkaap,*ŋkaap
ห่อ(ก.) (wrap)	thɯp'top	tíap	thoop
เอา (take)	ʔet,ʔec,ʔek	-	ʔet,*ʔət
เกล็ด (scales of fish)	klet	-	klet
แกว่ง(หาง) (wag)	pr̥t'wɛt	ktwàt	-
ดับ (extinguish)	pə'blɯt	pnplit	phət
คอ (neck)	kr̥'lvt	kmlv̀vt "กลืน" (swollow)(v.)	-
ตา (eyes)	mat	màt	mat

.....

* รูปในภาษาถิ่นตั้งเดิมที่สืบสร้างจากภาษาร่วม เยื้อสาย คือภาษาย่อยของมาลและไพร

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
ตำ,พุ่ง(prick,throw at)	ɕat	-	sat"แทง"(stab)
ขม,เปรี้ยว(bitter,sour)	ɕat	cat	sat
หนาว(cold)	t/də'kat	kát	-
ลิ้น(tongue)	rɨt'klat	klɛ́ɛt "เลีย"(lick)	-
เลีย(lick)	lat	-	liat"แลบลิ้น"(stick the tongue out)
ปอก(peel)	plut	hmṕuut "ลอก"(peel off)	-
หูหนวก(deaf)	lut	sluut	-
ตก(fall)	hot	huut	-
มด(ant)	mic'mɛc	hmuuc,múuc	*hmɔɔc,*simɔɔc
กิ้งกือ(millipede)	dəc'gwɛc	klé/ɐc wèc	-
จบ,เสร็จ(finished)	lac	lòoc	*lɔɔc
กวาด(sweep)	gwac	kwàac "กวัก"(beckon)	-
ขาด(torn)	thə'lɯc	-	trlec
พบ,เห็น(meet,see)	mʌc	-	məc
พ่น(น้ำ)(spray water)	broc	prùuc	-
หอย(snail)	throc	hróoc,róoc	-

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
กบ(frog)	trək'tek	triik	-
ฉีก(tear)	crek	cáak	-
หมี(bear)	bɛk	-	piak
ดื่ม(drink)	wɤk	ʔwúak,ʔwɤak	ʔɔɔk
ซี่โครง(ribs)	trɤk	trɬ́ak	-
ขาก(hawk up)	hɤk	kɔnháak	ŋkhaak
กระเดาะลิ้น(click)(v.)	kəm'tak	kntrɛ́k	nthaak"ลิ้น"(tongue)
ขาว(white)	bə'lak	klɔ́ɔk	kluak
กวาง(sambhar deer)	cjak	tyáak	-
อุจจาระ(excrement)	ʔjak	ʔyíak,ʔiak	ʔiak,yak
อีกา(crow)	kl'ʔak	klʔàak	ʔaak
นกโพระดก(species of bird)	tr'lok	trlɔ̀k	-
มะกอก(hog plum)	pleʔkok	kók	phɛʔ khɔɔk
ลูกกะเดือก(Adam's apple)	pleʔkok	klɔ́ɔŋ kók	-
ไป(go)	ɟak	-	cak
เกลือ(salt)	ɕuʌk	-	suak

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
อก(chest)	rə'ʔɤk	-	ʔɤk
ดม(smell)(v.)	muk	-	muk
อิ่ม(satiated)	bi?	pì?,bi?	pi?
ป่า(forest)	bri?	prì?,bri?	-
มือ(hand)	ti?	tí?	thii,*thii
แปด(eight)	ti?	ti?	-
พริก(chilli pepper)	pre?	prí? "เผ็ด"(spicy hot)	phe?
ผลไม้(fruit)	ple?	plé?	phɛ?,*phlɛ?
เหา(head louse)	ɕe?	se?	-
เห็บ(tick)	hŋ̥'ke?	tmkɛ́?	ŋke?,ŋkhɛ?
ฟืน(firewood)	hŋ̥'ke?	h?e?	ŋkhaa "ไต้"(torch)
สาม(three)	pɛ?	pé?	phɛ?
แพะ(goat)	thr̥'bɛ?	bɛ?,sŋbɛ?	pɛ?
ฝน(น.)(rain)(n.)	mɛ?	kmà?	mia?
หน้าไม้(crossbow)	mɔ? mɛ?	mɔ?	hmɛ?
ใหม่(new)	mɛ̥?	me?,hmme?	mɛ?

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
มาก,เยอะแยะ(plenty)	ɕɛ?	sɛ?	sɛ?
ไกล(far)	?jɛ?	ca?,ɟa?	?ia?
ยัน(ก.)(crow)(v.)	grɯ?	tŕ?ò?	-
แม่(mother)	mɤ?	mà?	məəy
ศีรษะ(head)	glɤ?	klə̀?,glɤ? "ผม"(hair)	klɨ?
เรอ(belch)	drʌ?	kmrə̀?	krə?,kyə?
ตะพาบน้ำ (soft-shelled tortoise)	ɕə'pa?	təmpa?,tmpá	-
วัว(ox)	ləm'ba?	lmpo?,lmpò	bua?
ลิง(monkey)	thə'wa?	wá?,hwa?	swaa
ปู่,ตา(grandfather)	ta?	tá?	ta
หาง(tail)	hn̥'ta?	ntà?,nda?	-
บ่า(shoulder)	la?	plà?,bla?	paklaa
ย่า,ยาย(grandmother)	ja?	yà?	-
ปลา(fish)	ka?	ká?	khaa
หยด(น้ำลาย)(drip of saliva)	tə'?a?	t?à "น้ำลาย"(saliva)	-
ขาอ่อน(thigh)	blu?	plù?,blu?	pluu

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น (มาล-ไพร)
ลึก (deep)	ɟru?	cru?, crù	kru?, kyu?
นม (breasts)	bo?	pù?, bu?	po?
เสียม (spade)	ɕo?	so?	-
อุ้ม (carry a baby)	bɔ?	pɔ?, pɔ̀	-
คบไฟ (torch)	dr̥'rɔ?	trɔ̀?	-
เปียก (wet)	ʂɔk'kɔ?	skɔ?	-
เน่า (rotten)	ɟua?	-	cua?
เก่า (old)	prem	príim	phyeem
เลือด (blood)	mɛm	màam	miam
เล่น, พัดกัน (play)	pam	pam, spam	-
ผีเสื้อกลางคืน (moth)	tr̥'lam pam	trílàam páam "ผีเสื้อ" (butterfly)	-
ต้นไม้ (tree)	lam	lem "ต้น" (ล.น) (classifier)	lam "ลำต้น" (tree trunk)
ปัสสาวะ (urine)	nɔm	nùum	-
รสจัด, เผ็ด (spicy)	gem	-	kem
เดิน (walk)	ten	téen "ย่ำ" (tread)	-
เมล็ด (seed)	kɛn	kɛn	-

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
สี่(four)	pon	puən	phoon
ยิง(shoot)	peɲ	píɲ	phəɲ
ดาว(star)	ɕə'meɲ	slmeɲ,slmìɲ	*simɔɲ
แมงเม่า(flying termite)	druɲ	trùuɲ,ndruuɲ "ปลวก"(termite)	-
แห้ง(dry)	ɕə'rɔɲ	cróoɲ	-
สะดือ(navel)	kəndiŋ	kntìiŋ,kndiiŋ	tiiŋ
เพ็ญ(full moon)	beŋ	pèŋ	peŋ
หญ้าคา(thatch grass)	ɕr̥'leŋ	sŕlt̀aŋ	-
บ้าน(house)	gɛŋ	kàaŋ,gaaŋ	kiaŋ
กระดูก(bone)	ɟə'ʔɛŋ	cʔáaŋ	ʔiaŋ,siʔiaŋ
เท้า(foot)	ɟɤŋ	ct̀aŋ	cəŋ,ciəŋ,cɯŋ
เสา(house pole)	cən'rʌŋ	cńtràŋ	-
นกเอี้ยง(myna)	kjaŋ	kíaŋ-kíaŋ	-
เป่า,พัด(blow)	puŋ	púŋ	-
หน่อไม้(bamboo shoot)	bluŋ	bluŋ "หน่อ"(sprout)(n.)	-
โพรง(hole in tree)	kr̥'ʔuŋ	sʔɔɔŋ	-

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
ตัวผู้,ผู้ชาย(male)	joŋ	yóŋ "พ่อ"(father)	khyɔɔŋ
แบก,สะพายไหล่(carry across shoulder)	keŋ	-	keŋ
คาง(chin)	wɤŋ	-	wɔŋ,wɔɔŋ
ม้า(horse)	braŋ	-	praŋ,pyaŋ
กิน(เนื้อ)(eat meat)	boŋ	-	poŋ,pɔŋ "กิน"(eat)
เย็บ(sew)	ɟeŋ	-	ciŋ
เหยี่ยว(hawk)	tr̥'laŋ kuŋ	-	khlaaŋ
ราก(น.)(root)	rɛl̥	rìas	kyeh
ดีด(นิ้ว)(flick)	plʌl̥	plís,plih	phlayh
อีเก้ง(barking dear)	pol̥	púas,puih	*phoyh
พ่น(ลม)(spray)	prol̥	prúus	-
จาม(sneeze)	prɛɸ	tm?ɛs,tm?as	-
เก้า(nine)	gaɸ	kes	-
ขโมย(steal)	lɔɸ	-	lɔyh
มา(come)	leh	leh "ใกล้"(near) (?)	leh "ออก"(go out)
ดัง(loud)	kleh	?ih	-

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
เธอ(you)	mɛh	-	mɛh
เสียงผา(mountain goat)	kɛh	kées	khɛh
ปาด(cut)(v.)	hr̥'lah	hrlàh	hlah
ตื่น(wake up)	puh	phrəh,phruh	phlɔh
ทำ(do,make)	ʔʏh	ʔəh,ə̀h	-
ล้าง(ล่ง)(rinse)	ɕə'puh	púh "ล้าระ,ซัก"(wash)	-
นั่ง,อยู่(sit,stay)	n̥uh	-	khuyh
ต้ม(boil)	pə'ʔuh	-	ʔoh,siʔoh
ภูเขา(mountain)	cə'boh	-	bɔh,*mplɔh
หัก(break)	goh	kùh	-
ขี้เถ้า(ashes)	bɔh	pɔ̀h	puah
จมูก(nose)	mɔh	mùh	mɔh,*moh
หม้อ(cooking pot)	tr̥'lɔh	trlɔ̀h	-
บ้วน(น้ำลาย)(spit)	ʔjɔh	kcúh	cuah
หุบเขา(valley)	kiw	kíiw	kiiw
มะพร้าว(coconut)	braw	plàaw,blaaw	paaw

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น (มาล-ไพร)
ไม้เฮี้ย (kind of bamboo)	dəˈlaw	slaaw	-
สอง (two)	bɛr	pàar,baar	piar
เล็บ (nail)	ɕiŋˈkɛr	-	ŋkhɛr,ŋkhiaɯ
ตาก (dry in the sun)	tar	hntáar	nthaaɯ,*thaar
ฟ้าร้อง (thunder)	kɯr	kɛ́r,kə́r	khəəɯ
เลื้อย (crawl)	mʌr	məər	maaɯ "งู" (snake) (?)
บิน (fly)	pʌr	-	phər,phar,phaaɯ
สัน (มีด) (the back of a blade)	nur	nùur	-
ลง (descend)	ɟur	cùur	cuuɯ
ลิ่น, นิ่ม (pangolin)	ʔbor	kmpɛ̀ar,kmbuar	bɔɔɯ
ทาง (path)	ŋɔr	ŋɔ̀ɔr	-
หก (จำนวน) (six)	tal	tol,tɔ́ɔl	-
ข้างหน้า (in front of)	lɔŋˈkal	təkaal	-
กลับ (บ้าน) (return)	wʌl	-	waal
ตาย (die)	bɯl	-	pəl,*pəl
ฆ่า (kill)	pəˈbɯl	-	mpəl,*mpəl

ความหมาย	มลาบรี	ขมุ	ถิ่น(มาล-ไพร)
ปลาย(end,tip)	tul	túal,tɛ́al	-
ต่อ(น.)(hornet)	thɔk kul	hŋkúul "แมลงปีกแข็ง"(beetle)	-
เจ็ด(seven)	gul	koul	-
อ้วน,ไขมัน(fat,greese)	mɯj	mɔ̀ɔy	-
เสือ(tiger)	rə'waj	rwàay	waay,*rwaay
เผือก(taro)	kwaj	kwáay	*kwaay
ข้อ(joint)	kr̥'lɛj	krlɛ̀ey	-
หนอน(worm)	thraj	hmŕàay	saay
หนึ่ง(one)	mɔj	mɔ̀ɔy	mooy
แมลงวัน(house fly)	rɔj	rɔ̀ɔy	-
น้อง(younger sibling)	roj	-	*rwaay
ท้อง(stomach)	puj	-	phuuy

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

ภาษากับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกันมาก จนมีผู้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งอยู่บ่อยครั้ง บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นว่าภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดบ้าง แต่ก่อนอื่นผู้เขียนใคร่ขออธิบายคำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" เสียก่อน เพื่อให้ผู้อ่านได้แนวคิดเดียวกันกับผู้เขียน เมื่อเอ่ยถึงคำว่า "วัฒนธรรม" ที่ใช้ในที่นี้

1. คำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม"

คำว่า "วัฒนธรรม" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง สำหรับคำ "วัฒนธรรม" ในภาษาไทยนั้น พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525: 734) ให้ความหมายไว้ว่า "สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ" ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 "วัฒนธรรม" หมายถึง "ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน" คำว่า "วัฒนธรรม" ตามนิยามนี้มีผู้ใช้กันแพร่หลายทีเดียว ดังเช่น คำกล่าวที่ว่า ชนชาติที่ป่าเถื่อนไม่มีวัฒนธรรม คำว่า "วัฒนธรรม" ในประโยคนี้หมายถึง ความเจริญงอกงามทางศิลปวิทยาการ ซึ่งความจริงถ้าใช้คำว่า "อารยธรรม" (civilization)แทนที่ก็ดูจะเหมาะสมมากกว่า

มีบางคนใช้คำว่า "วัฒนธรรม" ในแนวดังกล่าวอีก เช่นพูดว่า คนถ่มน้ำลายบนถนนไม่มีวัฒนธรรม "วัฒนธรรม" ในประโยคนี้หมายถึง การได้รับการขัดเกลา มีกิริยามารยาทเรียบร้อย

ทางวิชาการ เช่น ในวิชามานุษยวิทยา และ สังคมวิทยาคำว่า "วัฒนธรรม" มีความหมายที่กว้างและเป็นกลางกว่าที่กล่าวมาแล้ว พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525: 734) ก็ได้ให้คำนิยามคำนี้เมื่อใช้ในทางวิชาการไว้ว่า "พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน"

บุคคลแรกที่ให้นิยามคำว่า "วัฒนธรรม" แบบเป็นกลางคือ นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ชื่อ Tyler (1871: 21)เขากล่าวว่า "วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งมวลที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความสามารถ และพฤติกรรม ที่กระทำเป็นนิสัยซึ่งมนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสมาคม"

Kluckkhohn & Kelly (1945: 97) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" ว่า คือ "ลักษณะที่เป็นแบบแผนที่ถูกสร้างขึ้นมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับการดำรงชีวิต จะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนหรือไม่ชัดเจน มีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ และเป็นสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งใน

ฐานะที่เป็นแนวทางสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์"

จะเห็นได้ว่าในคำนิยามทั้งสองที่ได้อ้างถึงข้างบนนี้อธิบายคำว่า "วัฒนธรรม" คล้ายๆ กัน คือ เป็นคำจำกัดความในเชิงนามธรรม หมายถึง แบบแผนหรือผลรวมของพฤติกรรมมนุษย์ อย่างไรก็ตามมีบางท่านได้ให้คำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" โดยรวมไปถึงด้านวัตถุด้วย เช่น วัตถุต่างๆที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือหรือสิ่งประดิษฐ์[1] (artifact)ดังที่ Inkeles(1964: 66) ได้กล่าวไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ ผลรวมอันยิ่งใหญ่ของวัตถุ ความคิด ความรู้ วิถีทางของการทำสิ่งต่างๆ การปฏิบัติที่เป็นนิสัย ค่านิยม และทัศนคติทั้งมวล ซึ่งคนรุ่นหัวอายุหนึ่งในสังคมถ่ายทอดต่อไปให้คนรุ่นหัวอายุถัดไป

ในทำนองเดียวกัน Fairchild (1966: 80) ก็รวมเอาวัตถุเข้าไว้ในคำจำกัดความของ "วัฒนธรรม" ด้วย เขากล่าวว่า "วัฒนธรรม ยังรวมวัสดุต่างๆที่เป็นเครื่องมือหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งทำให้เกิดผลสำเร็จทางวัฒนธรรม และทำให้ภูมิปัญญาบันดาลผลอันเป็นประโยชน์ เช่น ตึกรามบ้านช่อง เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องมือในการสื่อสาร และศิลปวัตถุ เป็นต้น...."

จะสังเกตได้ว่าคำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" ที่ใช้ในวิชาการตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน นั้น ได้รวมเอาสิ่งประดิษฐ์ไว้ในความหมายด้วย

ตามที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่ามีผู้นิยาม "วัฒนธรรม" ออกเป็น 2 นัย คือ รวมสิ่งประดิษฐ์และไม่รวม นอกจากที่กล่าวมาทั้งสองนัยนี้แล้ว ยังมีผู้ให้คำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" ต่างออกไปอีก แนวหนึ่งได้แก่ Goodenough(1957) เขานิยามให้ "วัฒนธรรม" หมายถึง"ความรู้" หรือ "สิ่งที่เราต้องรู้" เพื่อให้เราสามารถประพฤติในทางที่เป็นที่ยอมรับสำหรับสมาชิกผู้อื่นในสังคมเรา

คำจำกัดความนี้ เป็นการนิยามคำว่า "วัฒนธรรม" ให้เป็นนามธรรมในขั้นที่สูงกว่าคำนิยามเชิงรูปธรรมที่กล่าวถึงแบบแผน หรือ ผลรวมของพฤติกรรมของมนุษย์ ตามแนวของ Tyler และ Kluckkhohn คือ หมายถึงความรู้หรือกฎเกณฑ์ที่สมาชิกทุกคนในสังคมมี

เป็นที่น่าสังเกตว่า คำจำกัดความ "วัฒนธรรม"ของ Goodenough นั้นดูเหมือนจะสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง competence ทางภาษาของ Chomsky[2]

กล่าวโดยสรุป คำว่า "วัฒนธรรม" มีหลายความหมาย มองจากมุมหนึ่ง "วัฒนธรรม" มีความหมายแต่ในทางดี ซึ่งไปคล้ายกับ "อารยธรรม" และ "ความมีระเบียบเรียบร้อย" มองจากอีกมุมหนึ่ง "วัฒนธรรม" มีความหมายเป็นกลาง ซึ่งความหมายนัยนี้ก็ยังสามารถแตกย่อยออกไปได้เป็นอีก 3 ความหมายย่อย ประการแรก "วัฒนธรรม" หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นรวมทั้งวัตถุด้วย ประการที่สอง หมายเฉพาะถึงแต่แบบแผน หรือผลรวมของพฤติกรรมมนุษย์ที่ถ่ายทอดทางสังคม ไม่รวมวัตถุ ประการที่สาม หมายถึงความรู้เกี่ยวกับทุกสิ่งที่จะทำให้เราอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นที่ยอมรับ หรือพูดง่ายๆก็คือ ความรู้แบบแผนหรือกฎเกณฑ์ต่างๆนั่นเอง ในบทความนี้ผู้เขียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
คณะอักษรศาสตร์

จะขอยึดเอาความหมายของวัฒนธรรมประการที่สาม คือหมายถึง ความรู้ที่ทุกคนในสังคมมีอยู่ที่จะทำให้เขาประพฤติตัวอยู่ได้อย่างเป็นที่ยอมรับ

2. ข้อสังเกตและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาหลายท่าน เช่น Herskovits(1955: 117) และ Greenberg (1977: 74) ถือว่าภาษาเป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่งหรือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของสิ่งทั้งสองมีผู้กล่าวถึงอยู่เสมอ Greenberg(1964) แสดงให้เห็นว่าภาษาศาสตร์และชาติพันธุ์วิทยาเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เขาให้คำจำกัดความชาติพันธุ์วิทยาว่าเป็น "ศาสตร์แห่งวัฒนธรรม" และกล่าวว่า ภาษาศาสตร์ก็เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์แห่งวัฒนธรรม เพราะ ภาษาเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีหลายๆอย่างของมนุษย์ที่ถ่ายทอดกันทางสังคม

Greenberg (1977: 74) ยังได้กล่าวอีกด้วยว่า เราจะเข้าใจทั้งภาษาและวัฒนธรรมได้ด้วยวิธีเดียวกัน คือ ดูที่ความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของมวลมนุษย์ในโลก ถ้าเรามองที่ความคล้ายคลึงกัน เราจะเห็นภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติทั่วๆไปของมนุษย์ไม่เฉพาะเจาะจงมีความคล้ายกันที่เป็นสากลลักษณ์ ภาษาก็มีโครงสร้างบางอย่างที่เป็นสากล ส่วนวัฒนธรรมก็มีสิ่งที่เป็นสากล เช่น ทุกสังคมมีครอบครัวเป็นหน่วยหลักสำหรับการขัดเกลาเด็ก ทุกสังคมมีระบบความสัมพันธ์เพื่อผลิต และแลกเปลี่ยนสิ่งของ และทุกสังคมมียึดจำกัดความประพฤติในรูปของขนบธรรมเนียมและกฎหมาย เป็นต้น ในอีกมุมหนึ่งถ้าเรามองที่ความแตกต่างกันของมนุษย์ เราจะเห็นความหมายของภาษาและวัฒนธรรมในแง่ที่เป็นสมบัติเฉพาะของกลุ่มคนในสังคมหรือชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากภาษาและวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชนอื่น

Goodenough (1957) ก็เป็นอีกท่านหนึ่งที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความเกี่ยวพันกันระหว่างภาษาและวัฒนธรรม เขาเชื่อมั่นในความคิดที่ว่าภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กันใกล้ชิดมากจนสิ่งทั้งสองสามารถนิยามได้ด้วยหลักเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เราต้องรู้เพื่อทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆในสังคมนั้น

อีกท่านหนึ่งที่เห็นว่าเป็นการยากที่จะแยกภาษาและวัฒนธรรมออกจากกัน คือ Boas ผู้ซึ่งกล่าวว่าการศึกษาภาษาก็คือ การศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาอย่างหนึ่งนั่นเอง เขาให้เหตุผลดังนี้

> เมื่อมองด้านหนึ่งเราจะเห็นว่าความเข้าใจลึกซึ้งในชาติพันธุ์วิทยาไม่อาจได้มาโดยปราศจากความรู้ภาษาในเชิงปฏิบัติ และเมื่อมองอีกด้านหนึ่งเราก็จะเห็นว่า แนวคิดพื้นฐานซึ่งแสดงออกในรูปของภาษามนุษย์ ก็มิได้แตกต่างไปจากปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์เลย นอกจากนั้น เรายังเห็นได้ชัดว่าลักษณะเฉพาะตัวของภาษาทั้งหลายนั้น สะท้อนออกมาในโลกทัศน์ และขนบธรรมเนียมของมวลมนุษย์ชาติต่างๆในโลก
>
> (Boas 1964: 22)

ผลงานที่มีชื่อที่สุดในการเชื่อมโยงภาษาให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรม คือ Whorf (1956) อันเป็นที่มาของสมมติฐานวอร์ฟ หรือสมมติฐานภาษาสัมพัทธ์[3] ซึ่งมีใจความสำคัญคือ ภาษามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมและความนึกคิดของมนุษย์ สมมติฐานนี้ได้สร้างการโต้แย้งขึ้นอย่างมากในหมู่นักภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguists) นักปรัชญา และนักภาษาศาสตร์สังคมวิทยา มีหลายท่านได้พยายามศึกษาและทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานดังกล่าว หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า ภาษาเป็นตัวกำหนดหรือหล่อหลอมวัฒนธรรมและความนึกคิดของมนุษย์ ตั้งแต่เวลานั้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังมิได้มีข้อสรุปเป็นเอกฉันท์ กล่าวคือผลการศึกษาและทดลองต่างๆออกมาเป็น 3 ทาง คือ 1) ที่สนับสนุนสมมติฐานวอร์ฟ คือ ภาษาเป็นตัวกำหนดความนึกคิด การมองโลกของผู้พูด 2) ที่ไม่สนับสนุนสมมติฐานวอร์ฟ และ 3) ที่แสดงว่า ทั้งภาษาและวัฒนธรรมต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน

ถึงแม้ว่าได้มีผู้ให้ข้อสังเกตหรือความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม ตามที่กล่าวมาแล้วก็ตาม ก็ยังปรากฏว่ามีหลักฐานบางอย่างที่อาจถือเป็นตัวอย่างที่ขัดแย้งกับประเด็นที่ได้แสดงมาแล้ว กล่าวคือ มีตัวอย่างที่แสดงปัญหาในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3. <u>ปัญหาในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม</u>

คำกล่าวที่ว่าภาษากับวัฒนธรรมสัมพันธ์กันนั้นดูเหมือนจะมีปัญหาซึ่งอาจทำให้มีผู้โต้แย้งได้ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากการใช้หลักต่างกันในการจำแนกประเภทของภาษาและวัฒนธรรม

ถ้าภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เราก็ควรคาดหวังได้ว่า วัฒนธรรมที่แตกต่างกันย่อมวัฒนธรรม จะสัมพันธ์กับภาษาย่อมภาษา อย่างไรก็ตาม บางครั้งก็ไม่เป็นจริงเสมอไปที่ภาษากับวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กันแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ดังที่นักภาษาศาสตร์บางท่านได้ชี้ให้เห็น เช่น Hoijer (1964: 455) และ Grace (1981: 121-122) บางท่านถึงกับเชื่อว่าภาษากับวัฒนธรรม มีการแปรเป็นเอกเทศ (ไม่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน)(Boas 1964: 19-21, Sapir1921: 221-35) ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาและวัฒนธรรมมีการแปรเป็นอิสระจากกัน

อินเดียนแดงสามเผ่าซึ่งอาศัยอยู่ใกล้ชิดกันในหุบเขา ลุ่มแม่น้ำคลามัธทางเหนือของรัฐแคลิฟอร์เนีย มีวัฒนธรรมเหมือนกันทุกประการ หรือมีวัฒนธรรมเดียวกันนั่นเอง แต่ทั้งสามเผ่านี้พูดภาษาต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งสามภาษาอยู่คนละตระกูล (Sapir 1921: 228)อินเดียนแดงทั้งสามเผ่า และภาษาของเขาได้แก่ เผ่าการอก(Karok)พูดภาษาโฮกัน(Hokan) เผ่าฮูปา(Hupa) พูดภาษาอธาบาส์กัน (Athabaskan) และเผ่ายูรอก (Yurok) พูดภาษาอัลกอนเกียนริทวัน (Algonkian-Ritwan)

ตัวอย่างที่แสดงประเด็นในทำนองเดียวกันนี้อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่ง Hoijer(1964: 455) ได้ให้ไว้คือ อินเดียนแดงสี่เผ่าทางตะวันตกเฉียงใต้ของอเมริกา ซึ่งมีวัฒนธรรมเหมือนกันแต่พูด

ภาษาสี่ภาษาซึ่งไม่เกี่ยวดองกันเลย ได้แก่ โชโชเนียน (Shoshonean) ซูเนียน (Zunian) เกเรสัน (Keresan) และ ทาโนน (Tanoan)

ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราอาจสังเกตเห็นสภาพการอย่างเดียวกับตัวอย่างที่ยกไปทั้งสองตัวอย่าง กล่าวคือ ชนชาติไทย ลาว เขมร และเวียตนาม มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่พูดภาษาที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะเขมรกับไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมเหมือนกันมาก แต่พูดภาษาคนละตระกูล คือ ภาษาเขมรอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร แต่ภาษาไทยอยู่ในตระกูลไท

ตามตัวอย่างที่ได้ยกมา เราอาจสรุปได้ว่า ไม่เป็นความจริงเสมอไปที่วัฒนธรรมหนึ่งวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กับภาษาหนึ่งภาษา ชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูลต่างกันอาจมีวัฒนธรรมเหมือนกัน จากความจริงข้อนี้เองทำให้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าภาษากับวัฒนธรรมสัมพันธ์กันจริงหรือ หรือเป็นสิ่งสองสิ่งที่เป็นเอกเทศ และเราไม่ควรโยงให้สัมพันธ์กัน

ในทางกลับกันก็มีตัวอย่างที่แสดงว่าชนหลายเผ่าที่พูดภาษาเดียวกันแต่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของอินเดียนแดงกลุ่มหนึ่งทางเหนือของอเมริกาที่พูดภาษาเดียวกัน คือ อธามาสกัน แต่สามารถแบ่งออกได้เป็นสามเผ่าตามวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด (Hoijer 1964: 455)

ปัญหาที่ได้แสดงด้วยตัวอย่างดังกล่าวมาแล้วนั้น เกิดจากการใช้หลักต่างกันในการจำแนกประเภทของภาษา และวัฒนธรรม ที่ได้ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน Grace (1981: 122) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การจำแนกวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันโดยทั่วๆไปคือ การจำแนกประเภทตามพื้นที่ (areal classification) แต่ภาษาส่วนมากจะถูกจำแนกประเภทโดยการสืบสายตระกูลภาษา (genetic classification) พูดสั้นๆก็คือ หลักเกณฑ์ที่เราใช้ในการพิจารณาหาความคล้ายคลึงหรือความเป็นหนึ่งในภาษานั้นต่างจากหลักเกณฑ์ที่เราใช้กับวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม Hoijer (1964) ได้โต้แย้งว่าการที่พื้นที่ทางภาษากับวัฒนธรรมไม่สอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวนั้น มิได้หมายความว่าเราต้องเลิกยอมรับคำกล่าวที่ว่าภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คำกล่าวนี้เป็นประเด็นที่บทความนี้จะแสดงให้เห็นต่อไป

4. <u>การศึกษาทางภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม</u>

ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ เป็นสาขาหนึ่งในภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง หรือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การศึกษาในสาขานี้มีขอบเขตครอบคลุมหลายหัวข้อซึ่งมิอาจยกมากล่าวได้หมดในบทความนี้ ดังนั้นผู้เขียนจะขอกล่าวถึงการศึกษา 2 ด้านที่ถือว่าสำคัญในสาขานี้ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ของภาษากับวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่การศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) และการศึกษาเรื่องการสัมผัสของภาษา (language contact)

4.1 การศึกษาด้านอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เป็นชื่อที่ใช้เรียกการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อเข้าถึงซึ่งระบบความรู้ความนึกคิดของชาวบ้าน หรือชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งโดยศึกษาภาษาของเขา บางครั้งก็มีผู้เรียกการศึกษาที่มีเป้าหมายเช่นเดียวกันนี้ว่า ชาติพันธุ์วิทยา (ethnoscience) ชาติพันธุ์วรรณนาแบบใหม่ (The New Ethnography) หรือ อรรถศาสตร์แบบชาติพันธุ์วรรณนา (ethnographic semantics) การศึกษาด้านนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่า ภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนความนึกคิดและการมองโลกของผู้พูด ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายของศัพท์หมวดต่างๆในภาษาของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งจะทำให้เรามองเห็นลึกซึ้งถึงความนึกคิดและการมองโลกของชนเผ่านั้นได้ วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ในอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์นั้นมีหลายวิธี ในที่นี้จะขอกล่าวถึงแต่เพียงวิธีที่ใช้กันมากและสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) และการแยกประเภทแบบชาวบ้าน (folk taxonomy)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ ใช้กันมากที่สุดกับคำเรียกญาติ องค์ประกอบ (component) หรือ มิติ (dimension) จะเป็นส่วนที่แยกความแตกต่างของคำเรียกญาติ เช่น รุ่นอายุ (generation) แยก พ่อ กับ แม่ ให้ต่างจาก ลูก เพศ (sex) แยก พ่อ ให้ต่างจาก แม่ เป็นต้น

การวิเคราะห์องค์ประกอบของระบบคำเรียกญาติในภาษาต่างๆ จะทำให้เราเห็นค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ต่างๆกัน ยกตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษ คำว่า brother และ sister ไม่ตรงกับคำเรียกญาติคำใดเลยในภาษาไทย[4] คำทั้งสองต่างกันด้วยองค์ประกอบ เพศ ในขณะที่คำว่า พี่ กับ น้อง ในภาษาไทยนั้นต่างกันด้วย อายุ แต่เป็นกลางในองค์ประกอบ เพศ อีกตัวอย่างคือ คำว่า grandmother และ grandfather ในภาษาอังกฤษไม่อาจจะแปลมาเป็นไทยได้ถูกต้องจริงๆ เพราะในภาษาไทยมี 4 คำที่สามารถแปลเป็น 2 คำดังกล่าวในภาษาอังกฤษ คือ ปู่ ย่า และ ตา ยาย ในภาษาอังกฤษคำทั้งสองต่างกันที่ เพศ แต่ในภาษาไทย คำทั้ง 4 ต่างกันด้วย เพศ และ สายความสัมพันธ์ทางพ่อหรือแม่ อีกด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบนี้เองทำให้เราเห็นว่า คนที่พูดภาษาอังกฤษกับคนที่พูดภาษาไทยมองโลกต่างกัน การมองโลกที่ต่างกันนั้นก็เนื่องมาจากระบบหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมได้สร้างขึ้นและสะท้อนให้เห็นได้โดยภาษาที่ต่างกัน ภาษาเองก็เป็นเครื่องมือสืบทอดระบบหรือกฎเกณฑ์เหล่านี้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง ผู้เขียนเองเวลามองเห็นเด็กๆ ในครอบครัวเดียวกันเล่นกันมักพยายามทายหรือถามเล่นว่าใครเป็น พี่ ใครเป็น น้อง ในกรณีของผู้พูดภาษาอังกฤษเขาจะไม่มีคำถามเช่นนั้นอยู่ในความรู้สึกของเขาเลย เพราะภาษาของเขาไม่อำนวยให้เขาคิดเช่นนั้น

การแยกประเภทแบบชาวบ้าน (falk taxonomy) เป็นอีกวิธีในอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่งมักใช้กับคำเรียกสี ชื่อโรค ชื่อสัตว์ ชื่อพืช เป็นต้น ผลงานของ Conklin(1964) ซึ่งวิเคราะห์คำเรียกสีในภาษาฮานูนู และของ Frake (1961) ซึ่งวิเคราะห์ชื่อโรคในภาษาซูบานุน ได้รับการอ้างถึงจนเป็นตัวอย่างคลาสิค Frake(1962) ยังได้ประยุกต์วิธีการเดียวกันกับชื่ออาหารด้วย

หลักสำคัญของการแยกประเภทแบบชาวบ้าน ก็คือ แนวคิดเรื่องการเปรียบต่าง (contrast) และการรวมเข้าไว้ในพวก (inclusion) คำที่เปรียบแล้วต่างกัน จะอยู่ในระดับเดียวกัน ส่วนคำที่อยู่ในระดับต่ำกว่าจะถูกรวมเข้าไว้ในคำที่อยู่ในระดับสูงกว่า เช่น หมา กับ แมว จะอยู่ในระดับเดียวกัน แต่ทั้งสองคำจะถูกรวมเข้าไว้ภายใต้คำว่า สัตว์ เป็นต้น ดังแผนภูมิข้างล่างนี้

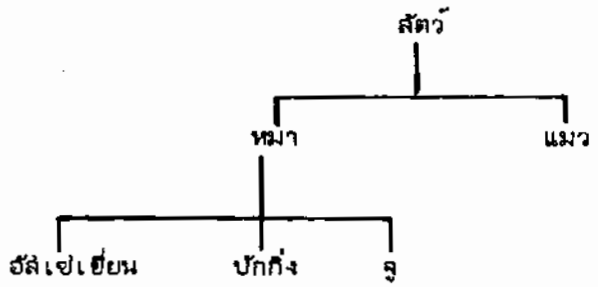

การแยกประเภทแบบชาวบ้านนี้ไม่เหมือนกับการแยกประเภททางวิทยาศาสตร์ แบบชาวบ้านสะท้อนว่าคนธรรมดาเห็นโลกอย่างไร คำว่า ปลาวาฬ ในภาษาไทยจะถูกจัดตามการแยกประเภทแบบชาวบ้านรวมไว้ภายใต้คำว่า ปลา เปรียบแล้วต่างกับปลาชนิดอื่นๆ แต่ถ้าเป็นทางวิทยาศาสตร์ ปลาวาฬ ต้องรวมอยู่ภายใต้ "สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม" (mammal) แสดงว่าคนพูดภาษาไทยเห็นปลาวาฬเป็นปลาชนิดหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป การศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่าภาษาของชนชาติใดชาติหนึ่งก็มักสะท้อนวัฒนธรรมของคนเหล่านั้น หรือเราอาจกล่าวได้ว่า ในด้านหนึ่งนั้นวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อภาษาในแง่ที่ทำให้ภาษาเป็นอย่างที่มันเป็น แต่อีกด้านหนึ่งนั้นเราก็สามารถกล่าวได้เช่นกันว่าภาษาก็มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมในแง่ที่เป็นเครื่องมือสื่อวัฒนธรรมไปยังผู้พูดรุ่นใหม่ในสังคมหรือไปยังผู้พูดภาษาอื่นที่เข้ามาเรียนรู้ภาษานั้นๆ

4.2 การสัมผัสของภาษา

นอกจากการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ดังได้กล่าวถึงแล้ว ยังมีการศึกษาด้านอื่นซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมอีก ได้แก่ เรื่องการสัมผัสของภาษา (language contact) ผลงานชิ้นสำคัญซึ่งนับว่าบุกเบิกการศึกษาด้านนี้ได้แก่ Weinrich(1953) ซึ่งได้ตีแผ่ความคิดพื้นฐานของการศึกษาภาษาเมื่อสัมผัสกับภาษาอื่น รวมทั้งการที่ผู้พูดได้รับอิทธิพลจากการสัมผัสนั้น และวางแนวสำหรับการศึกษาวิจัยด้านนี้ต่อไป Haugen(1956) ซึ่งศึกษาเรื่องการพูดสองภาษา (bilingualism) ในอเมริกา ซึ่งครอบคลุมเรื่องอิทธิพลที่ผู้พูดได้รับจากการที่ภาษาทั้งสองของเขาสัมผัสกัน ก็จัดอยู่ในเรื่องการสัมผัสของภาษาเช่นเดียวกัน

Diebold (1964) เสนอให้ใช้คำว่า "linguistic convergence" (ซึ่งผู้เขียนแปลเป็นไทยว่า "การรวมตัวของภาษา") ในความหมายเดียวกับการสัมผัสของภาษา การรวมตัวหรือ

การสัมผัสของภาษา หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการสัมผัสของภาษาสองภาษาหรือมากกว่าสองภาษาขึ้นไป ซึ่งทำให้ผู้พูดภาษาได้เรียนรู้ระบบของอีกภาษาหนึ่ง

การศึกษาเรื่องนี้อาจอยู่ในหัวข้อต่างๆกัน เช่น การพูดสองภาษา (bilingualism) การแพร่กระจายภาษา (linguistic diffusion) การยืมภาษา (linguistic borrowing) การแทรกแซงภาษา (interference) การสับเปลี่ยนสัญญาณหรือภาษา (code switching) การปลูกฝังภาษาใหม่ (linguistic acculturation) หรือแม้แต่การแปลก็เกี่ยวกับการสัมผัสของภาษา Grace(1983: 3) พูดถึงการแปลในแง่ที่เกี่ยวกับการสัมผัสของภาษาไว้ว่า เมื่อภาษาสองภาษาสัมผัสกันเป็นเวลานาน แต่ละภาษาจะรับเอาวิธีการพูด (ways of talking) ของอีกภาษาหนึ่งไว้ และผลจากการสัมผัสนี้ก็คือ เราจะสามารถแปลภาษาทั้งสองกลับไปกลับมาได้ (intertranslatability) ดังตัวอย่างเช่น ภาษาต่างๆในยุโรปตะวันตกและยุโรปตอนกลางสามารถแปลกลับไปกลับมาได้อย่างง่ายดาย เพราะภาษาเหล่านี้ได้สัมผัสกันมาเป็นเวลาช้านาน

การศึกษาเรื่องการสัมผัสของภาษา สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการแพร่กระจายวัฒนธรรม (cultural diffusion) การศึกษาทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของทั้งภาษาและวัฒนธรรมเกิดจากอิทธิพลของสิ่งใกล้เคียง

อนึ่ง การสัมผัสของภาษาไม่ควรตีความไปว่าตัวภาษาสัมผัสกัน สิ่งสำคัญคือเจ้าของภาษาหรือผู้พูดภาษานั่นเองที่เปลี่ยนแปลงไปเวลาพูดหรือเขียนภาษาของตน อันเนื่องมาจากการรับเอาลักษณะบางอย่างในระบบของภาษาอื่นมา

การเปลี่ยนแปลงของภาษาเนื่องจากการสัมผัสนั้น มีข้อแม้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามไปด้วย หรือพูดสั้นๆก็คือ การเปลี่ยนแปลงของทั้งภาษากับวัฒนธรรมต้องไปด้วยกัน

ผู้เขียนได้ศึกษาภาษาผู้ไท (Prasithrathsint 1983) เพื่อตอบคำถามว่า ภาษาผู้ไทมีประโยคกรรม (passive constructions) หรือไม่ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ภาษาผู้ไทไม่มีประโยคแบบใดเลยที่สามารถเรียกได้ว่าประโยคกรรม ซึ่งภาษาไทยกรุงเทพและภาษาลาวมี เช่น เขาถูกหมากัด วัวถูกขโมยไปแล้ว ลิ้มตำยายดี เป็นต้น บทความนี้ยังพยายามตอบข้อปริศนาที่ว่าเมื่อภาษาผู้ไทกับภาษาไทย หรือลาว ได้ผ่านการสัมผัสกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่เหตุใดภาษาผู้ไทจึงมิได้รับเอาประโยคกรรมในภาษาทั้งสองเข้าไปในภาษาผู้ไท คำตอบที่ผู้เขียนให้ควรถือว่าเป็นเพียงสมมติฐาน เพราะไม่ได้ศึกษาลึกซึ้งจนหาข้อยุติได้ กล่าวคือ วัฒนธรรมของผู้พูดภาษาผู้ไทยังมิได้เปลี่ยนไปจนคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพหรือแม้แต่ของผู้พูดภาษาลาว และภาษาผู้ไทเองก็มีบทบาทจำกัดคือ ใช้พูดแต่เฉพาะในบ้านและหมู่บ้านเท่านั้น

การสัมผัสของภาษาไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นกับภาษาที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเสมอไป ภาษาอาจสัมผัสกันได้ถ้าผู้พูดภาษาหนึ่งเรียนหรือใช้อีกภาษาหนึ่งแล้วรับเอาลักษณะบางอย่างในระบบใหม่

เข้าไว้ ดังตัวอย่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษก็สามารถสัมผัสกันได้ ผู้เขียนได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาอังกฤษในคำศัพท์ภาษาไทย ได้พบว่าภาษาไทยรับเอาภาษาและวัฒนธรรมอังกฤษเข้ามาในรูปต่างๆกัน เช่น ในรูปของคำยืม ตัวอย่าง คำว่า ปลาสติค (plastic) ในรูปของคำยืมแปล ดังตัวอย่างคำว่า จุดยืน (standpoint) และในรูปของการสร้างคำใหม่เพื่อใช้เรียกสิ่งของหรือความคิดใหม่ที่รับเข้ามา เช่น วิสาหกิจ (enterprise) ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดว่าคำที่ยืมเข้ามาจะอยู่ในรูปใดมีหลายประการ ที่สำคัญคือ ความสอดคล้องกันระหว่างวัฒนธรรมของผู้ให้ยืม (อังกฤษ)กับวัฒนธรรมของผู้ยืม (ไทย) และทัศนคติของผู้ยืม (ไทย)ที่มีต่อผู้ให้ยืม (อังกฤษ)

เรื่องภาษาไทยสัมผัสกับภาษาอังกฤษนั้น มิได้มีผลต่อคำศัพท์ในภาษาไทยเท่านั้น ผู้เขียนยังได้ศึกษาผลของปรากฏการณ์นี้ที่มีต่อระบบวากยสัมพันธ์ของภาษาไทยอีกด้วย (Prasithrathsint 1985) ผลงานนี้มุ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงในประโยคกรรมในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่ามีการใช้ประโยคกรรมมากขึ้นในภาษาเขียนของไทยยุครัตนโกสินทร์ และมีประโยคกรรมรูปใหม่ๆเกิดขึ้นด้วย เช่น ในรูปประโยค ความสนใจได้ถูกเบี่ยงเบนไปในด้านเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นการปรับตัวของภาษาไทย เมื่อได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งสื่อสารโดยภาษาอังกฤษ วัฒนธรรมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นที่ผู้พูดภาษาไทยต้องปรับภาษาไทยให้สามารถใช้พูดถึงสิ่งต่างๆที่เติมสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ การใช้ประโยคกรรมเป็นจำนวนมากขึ้นและมากชนิดขึ้น ก็เป็นเพียงลักษณะหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยคกรรมในภาษาไทยอันเนื่องมาจากภาษาไทยและอังกฤษสัมผัสกันนั้น ไม่ควรจะเข้าใจว่าเป็นขบวนการง่ายๆคือ การยืมหรือรับเอาประโยคกรรมในอังกฤษเข้ามาตรงๆในภาษาไทย แต่ประโยคกรรมในภาษาไทยดูเหมือนจะมีวิวัฒนาการมาจากรูปประโยค และรูปศัพท์ที่ใช้อยู่ในภาษาแต่เดิมมา เพียงแต่ได้ขยายออกใช้ในแนวใหม่เท่านั้นเอง ตัวอย่างเช่น ประโยค "ถูก" ที่เป็นประโยคกรรมดังตัวอย่างที่ให้ไว้ข้างบน (ความสนใจได้ถูก....)ได้วิวัฒนาการมาจากประโยค "ถูก" ที่มีใช้มาก่อน ในภาษาไทยสมัยต่างๆของยุครัตนโกสินทร์ เช่น มีดถูกมือ (สมัยรัชกาลที่ 1) เขาถูกยาพิษ (สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5) เขาถูกออกจากราชการ (สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5) และ เขาถูกฆ่า (สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงปัจจุบัน) อีกนัยหนึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า ไม่ใช่รูปประโยคกรรมวากยที่ภาษาไทยรับเอามาจากภาษาอังกฤษ แต่เป็นการรับเอาการใช้รูปประโยคที่ประธานมิใช่เป็นผู้กระทำหรือที่ประธานอยู่ในการกสัมพันธ์ฐานะผู้รับการกระทำ (Patient Case relation) มาใช้กว้างขวางขึ้น กล่าวคือ แทนที่จะพูดว่า ประชาชนได้เบี่ยงเบนความสนใจไปใน...ก็เปลี่ยนเป็นพูดว่า ความสนใจได้ถูกเบี่ยงเบน.. โดยให้ "ความสนใจ" ซึ่งเป็นผู้รับการกระทำเป็นประธานของประโยค และเป็นที่สังเกตได้ว่าการมีประโยคแบบนี้ใช้ในภาษาไทยทำให้การแปลประโยคกรรมในภาษาอังกฤษเป็นไทยทำได้ง่ายขึ้น

ครั้นเมื่อภาษาไทยเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ผู้ใช้ภาษาผู้อื่นที่ภาษาของตนยังไม่เปลี่ยนรวมทั้งผู้

พูดรุ่นถัดไปก็จะเริ่มใช้ระบบใหม่ตามความเปลี่ยนแปลงและคติความวัฒนธรรมตามที่ภาษาชี้ช่องทางให้

ที่กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า การศึกษาการสัมผัสของภาษาแสดงให้เห็นว่า ภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กันในแง่ที่สิ่งทั้งสองจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน หรือพูดง่ายๆก็คือ เมื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเปลี่ยน อีกอย่างก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงเสมอว่า การเปลี่ยนแปลงของทั้งภาษาและวัฒนธรรมนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกด้วย เช่นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมิใช่ว่าเมื่อภาษาหรือวัฒนธรรมสัมผัสกันแล้วจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดความเปลี่ยนแปลงในอัตรามากหรือน้อยเท่ากันเสมอไป

5. <u>การศึกษาด้านอื่นๆที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม</u>

นอกจากการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ เช่นอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และการสัมผัสของภาษา ซึ่งได้กล่าวแล้ว ยังมีการศึกษาในด้านอื่นๆอีกที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม การศึกษาด้านต่างๆเหล่านี้ในบางครั้งมีของเขตคาบเกี่ยวกัน แต่ก็มีวัตถุประสงค์ที่พอจะแยกให้เห็นว่าต่างกันได้ ดังจะได้กล่าวถึงพอเป็นสังเขปดังนี้

5.1 <u>ภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา</u> (anthropological linguistics)[5]

ภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา เป็นการศึกษาภาษาใดภาษาหนึ่ง โดยนักมานุษยวิทยา มีวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติคือ เพื่อใช้ภาษานั้นเป็นเครื่องมือให้สามารถศึกษาวัฒนธรรมด้านอื่นๆต่อไปได้ การศึกษาด้านนี้ก็คือ ภาษาศาสตร์นั่นเอง แต่เป็นภาษาศาสตร์สำหรับนักมานุษยวิทยาหรือ การวิเคราะห์ภาษาเพื่อนักมานุษยวิทยา เช่น การวิเคราะห์ระบบเสียงหรือระบบไวยากรณ์โดยทั่วๆไป วิธีการที่ใช้ส่วนมากก็จะเป็นแบบภาษาศาสตร์พรรณนา มุ่งผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือ เมื่อนักมานุษยวิทยาได้วิเคราะห์และทำความเข้าใจระบบของภาษาของชนชาติที่ตนต้องการศึกษาแล้ว เขาก็จะสามารถเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อศึกษาวัฒนธรรมด้านอื่นๆต่อไปโดยไม่มีปัญหา การศึกษาภาษาจึงถือได้ว่าเป็นขั้นแรกของการศึกษาวัฒนธรรมและเป็นขั้นที่สำคัญมาก

5.2 <u>มานุษยวิทยาภาษา</u> (linguistic anthropology)

Hymes (1964: xxiii) ให้คำจำกัดความ "linguistic anthropology" ว่าคือการศึกษาภาษาในปริบทของมานุษยวิทยา ซึ่งได้แก่การศึกษากิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับภาษาซึ่งเป็นที่สนใจของนักมานุษยวิทยา การศึกษาด้านนี้มุ่งแสดงการพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) ของภาษาและวัฒนธรรม สำหรับขอบเขตของมานุษยวิทยาภาษานั้นกว้างมากบทความต่างๆซึ่งรวบรวมไว้ใน Hymes (1964) จัดอยู่ในขอบเขตของมานุษยวิทยาภาษาทั้งสิ้น บทความเหล่านั้นตกอยู่ในหลายๆหัวข้อ ยกตัวอย่างเช่น โลกทัศน์และลักษณะไวยากรณ์ วัฒนธรรมและอรรถศาสตร์ การละเล่นภาษาและศิลปะการใช้ภาษา และการเปลี่ยนแปลงของภาษาและวัฒนธรรม เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามานุษยวิทยาภาษานั้นดูเหมือนจะคาบเกี่ยวกับทั้งภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว และชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5.3 <u>ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร</u> (ethnography of communication)

Hymes (1962) เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า"ethnography of speaking" เพื่อกระตุ้นให้เกิดการศึกษาภาษาในแนวใหม่ กล่าวคือ ศึกษาพฤติกรรมการพูด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพูดและหน้าที่ของการพูดในสถานการณ์ต่างๆ โดยถือว่ากิจกรรมการพูดของทุกชนชาติมีโครงสร้างและแบบแผนที่พรรณนาได้ ต่อมามีผู้เรียกการศึกษาด้านนี้ว่า "ethnography of communication" (ซึ่งผู้เขียนแปลเป็นไทยว่า "ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร") เช่น Hymesและ Gumperz (1972) เพื่อให้ขอบเขตของการศึกษากว้างออกไปโดยไม่เจาะจงเฉพาะแต่การพูดเท่านั้น ในบทนำหนังสือเรื่อง "The Ethnography of Communication"ของ Saville-Troike(1982) ผู้แต่งได้อธิบายไว้ว่า "ethnography" (ชาติพันธุ์วรรณนา) เป็นสาขาวิชาที่มีเนื้อหาไปในทางการพรรณนาและวิเคราะห์วัฒนธรรม ส่วนภาษาศาสตร์นั้นก็มุ่งพรรณนาและวิเคราะห์ภาษา ถึงแม้จะเป็นที่สำเหนียกกันทั่วไปว่าภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กัน แต่วิธีการและผลงานทางชาติพันธุ์วรรณนาและภาษาศาสตร์ก็มิได้คลุมถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว แม้แต่นักภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา (anthropological linguist) และนักมานุษยวิทยาภาษา (linguistic anthropologist) เองก็ประสบความล้มเหลวในอันที่จะชี้ให้เห็นว่า การใช้ภาษาในสังคมต่างๆกันนั้นมีแบบแผนของตนเอง ซึ่งมีค่าควรที่จะนำชาติพันธุ์วรรณนา ซึ่งขนานและเกี่ยวพันกับแบบแผนของการจัดองค์กรทางสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเป็นวิชาที่ประสานเทคนิคและความรู้ของหลายสาขาเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์วรรณนา และสังคมวิทยา โดยมองภาษาในฐานะที่เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่ควบคุมโดยสังคม คำถามสำคัญที่วิชานี้แสวงหาคำตอบคือ ผู้พูดต้องรู้อะไรเพื่อสื่อสารได้อย่างเหมาะสมถูกต้องในชุมชนของเขา และเขาเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร พูดง่ายๆสิ่งที่วิชานี้มุ่งพรรณนาก็คือ ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (communicative competence) ซึ่งรวมกฎทุกชนิดที่จำเป็น ได้แก่กฎแห่งการสื่อสารเอง กฎแห่งปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างผู้พูด-ผู้ฟัง กฎทางวัฒนธรรม และความรู้เกี่ยวกับปริบทด้วย

6. <u>สรุป</u>

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่หลายคนสนใจและกล่าวถึงเสมอ มีการศึกษาหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น ภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา มานุษยวิทยาภาษา ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ และชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร บทความนี้ได้ยกตัวอย่างการศึกษาบางเรื่องในภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ได้แก่เรื่อง อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ และการสัมผัสของภาษา เพื่อแสดงให้ผู้อ่านเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามเรื่องนี้เป็นเรื่องกว้าง และครอบคลุมการศึกษาในหัวข้อต่างๆมากมาย ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้ที่สนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม สามารถติดตามอ่านผลงานในสาขาต่างๆเพื่อได้รายละเอียดต่อไป

เชิงอรรถ

[1] สิ่งประดิษฐ์ในที่นี้เป็นศัพท์เทคนิคหมายถึง วัตถุที่มนุษย์ผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยต่างๆกัน เช่น เครื่องมือ ภาชนะต่างๆ อาวุธ เป็นต้น

[2] Chomsky (1965: 3-4)ให้นิยาม "linguistic competence" ว่าเป็นความรู้ทางภาษาที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากเงื่อนไขทางภาษา เช่น ความจำ การเปลี่ยนความสนใจ และการพูดผิด

[3] บางคนเรียกสมมติฐานนี้ว่า "สมมติฐานซาเพียร์-วอร์ฟ" ดูรายละเอียดเกี่ยวกับสมมติฐานนี้ได้จากบทความของผู้เขียนเอง ใน อักษรศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2522

[4] บางท่านอาจตั้งข้อสังเกตกับคำกล่าวนี้เมื่อนึกถึง คำว่า พี่สาว น้องสาว พี่ชาย น้องชาย ในภาษาไทยซึ่งสามารถเทียบได้กับคำภาษาอังกฤษ และแสดงความแตกต่างกันโดย เพศ เหมือนกัน แต่ความหลักของการวิเคราะห์คำเรียกญาติที่ได้ปฏิบัติกันมานั้น คำที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบจะต้องเป็นคำมูล เช่น พี่ บ้า ไม่ใช่คำที่มีส่วนขยายซึ่งไม่ได้ใช้ทั่วไปในการเรียกญาติ ดังตัวอย่างคำที่มีคำขยายระบุเพศ เช่น ลูกผู้หญิง พี่สาว อาผู้ชาย หรือ วลี เช่น น้องของสามี เป็นต้น

[5] คำว่า anthropological linguistics ที่จะอธิบายในที่นี้นั้นเป็นชื่อที่ใช้เรียกการศึกษาสาขาหนึ่งหรือด้านหนึ่งไม่ใช่ชื่อเฉพาะของหนังสือหรือวารสารวิชาการ มีวารสารวิชาการเล่มหนึ่งใช้ชื่อว่า "Anthropological Linguistics" มีเนื้อหาซึ่งดูเหมือนจะครอบคลุมเรื่องต่างๆมากมายที่นอกเหนือไปจากขอบเขตของ anthropological linguistics จริงๆดังที่อธิบายในที่นี้ เป็นที่เข้าใจว่าวารสารเล่มนี้คงมีวัตถุประสงค์กว้างคือ ต้องการเผยแพร่วิชาการหลายด้านที่เกี่ยวกับทั้งภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยา

เอกสารอ้างอิง

Boas, Franz. 1964. Linguistics and ethnology. In Dell Hymes(ed.), Language in Culture and Society. New York: Harper and Row. Originally 1911. In Franz Boas(ed.), the Introduction of Handbook of American Indian Languages. Washington D.C.: Smithsonian Institution.

Chomsky, Noam. 1965. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, Mass: MIT Press.

Conklin, Harold C. 1964. Hanunóo color categories. In Dell Hymes(ed.), Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

Diebold, A. Richard. 1964. Incipient bilingualism. In Dell Hymes(ed.), Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

Fairchild, Henry P.(ed.). 1966. Dictionary of Sociology and Related Sciences. Totowa, N.J.: Littlefield-Adams & Co.

Frake, Charles O. 1961. The diagnosis of disease among the Subanun of Mindanao. American Anthropologist 63: 113-32. Also In Dell Hymes(ed.), 1964, Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

_____. 1962. The ethnographic study of cognitive systems. In William C. Sturtevant and Thomas Gladwin(ed.), Anthropology and Human Behavior. 72-85. Washington: The Anthropological Society of Washington.

Goodenough, Ward H. 1957. Cultural Anthropology and Linguistics.(Georgetown University Monograph Series on Language and Linguistics No. 9.) Washington D.C.: Georgetown University Press.

Grace, George W. 1981. Essay on Language. Columbia SC: Hornbeam Press.

_____. 1983. Translation: Isomorphism Versus Paraphrase.(Ethnolinguistic Notes, Series 3, No. 12.)

Greenberg, Joseph H. 1964. Linguistics and ethnology. In Dell Hymes (ed.), Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

_____. 1977. A New Invitation to Linguistics. New York: Anchor Books.

Gumperz, J.J. and Dell Hymes(eds.) 1972. Directions in Sociolinguistics: the Ethnography of Communication. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Haugen, Einar. 1956. Bilingualism in the Americas: a bibliography and research guide. American Dialect Society No.26. Alabama: University of Alabama Press.

Herskovits, Melville J. Cultural Anthropology. New Delhi: Oxford & BH Publishing Co.

Hoijer, Harry. 1964. Linguistic and cultural change. In Dell Hymes(ed.), Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

Hymes, Dell. 1962. The ethnography of speaking. In T. Gladwin and W.C. Sturtevant(eds.), Anthropology and Human Behavior. Washington, D.C.: Anthropological Society of Washington.

_____.(ed.). 1964. Language in Culture and Society. New York: Harper and Row.

Inkeles, Alex. 1964. What is Sociology; an Introduction to the Discipline and Profession.(Foundations of Modern Sociology Series.) New Jersy: Prentice Hall, Inc.

Kluckkhohn, Cylde and William Kelly. . The concept of culture. In Ralph Linton(ed.), the Science of Man in the World Crisis. New York: Columbia University Press.

Prasithrathsint, Amara. 1983. The Absence of Passive Constructions in Phuthai.(An unwritten Tai language. Ling.615 term paper, University of Hawaii.)

Prasithrathsint, Amara. 1985. Change in the Passive Constructions in Written Thai During the Bangkok Period. Ph.D. dissertation, University of Hawaii.

Sapir, Edward. 1921. Language: an Introduction to the Study of Speech. New York: Harcourt, Brace & Co.

Saville-Troike, Muriel. 1982. The Ethnography of Communication. Baltimore: University Park Press.

Tyler, E.B. 1871. Primitive Culture. London: John Murray, Publishers,Ltd.

Weinrich, Uriel. 1953. Languages in Contact. New York: Linguistic Circle of New York.

Whorf, Benjamin L. 1956. Language, thought, and reality. In John B. Carroll(ed.), Selected Writings of Benjamin L. Whorf. New York: John Wiley & Sons, Inc.

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2525. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2525. ลักษณะการยืมภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย. ศาสตร์แห่งภาษา ฉบับที่ 2.

การเล่นอความตลก
ด้วยการแสดงออกทางวาจา

สุธา ศาสตรี

การแสดงความตลกทางวาจาเป็นผลรวมของปัจจัยหลายอย่างนอกจากวาจา และวาจาเองก็ประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่างเช่นเดียวกัน สิ่งที่เรียกว่าวาจานั้น มีตั้งแต่คำพูดเป็นคำๆไปจนถึงทั้งประโยค ทั้งกระบวนความ คงไม่มีปัญหาว่า เรารู้สึกความตลกจากวาจาก่อนหรือจากท่าทางก่อน ถ้าสังเกตเด็กเล็กๆจะเห็นว่า ก่อนที่เด็กจะฟังเรารู้เรื่อง เด็กหัวเราะที่เห็นเราทำหน้าแปลกๆ หรือเยย่าสิ่งของ ภาษาเป็นสิ่งซึ่งค่อยๆพัฒนาและเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งต้องเรียนรู้ เพราะฉะนั้น เราคงจะมีตลกทางวาจาเมื่อเริ่มเข้าใจภาษาดีพอที่จะมองเห็นความผิดถูกในการใช้ภาษา นั่นคือ เริ่มรู้ว่า norm หรือเกณฑ์ปกติทางภาษาคืออะไร เหตุที่เราต้องพูดถึงเกณฑ์ปกติก็เพราะว่าปัจจัยอย่างหนึ่งของความตลกคือ ความแตกต่างจากปกติไม่ว่าจะเป็นด้านวาจาหรือร่างกาย แต่ความแตกต่างจากปกติเพียงอย่างเดียว ไม่อาจทำให้เกิดความตลกขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นด้านวาจาหรือร่างกาย สมมุติว่า เราเห็นคนพิการเดินยันไม้เท้ามา นี้ต้องถือว่าผิดปกติ แต่เราไม่ได้หัวเราะเพราะเราไม่เห็นว่าตลก สมมุติต่อไปว่า ถ้าเราดูละครและเห็นตัวละครที่เราไม่ชอบถูกเตะแล้วเดินโยกเยกเข้าโรงไป เรามีทางเห็นว่าตลก เพราะเหตุใด เราจึงต้องพิจารณาเงื่อนไขทางทฤษฎีเสียก่อนว่า ไม่ว่าเราจะเป็นใคร มีความเคารพตนเอง มีระดับศีลธรรม มีความรู้สึกขบขันยากง่ายอย่างไร เราอาจเห็นความตลกในบางสิ่งได้เหมือนกับผู้อื่นซึ่งแตกต่างจากเราในลักษณะข้างต้น โดยมีเงื่อนไขว่า เรามองเห็นปัจจัยสองอย่างในบางสิ่งนั้นเหมือนกัน คือความผิดจากเกณฑ์ปกติ และความเข้าใจว่า นี้เป็นการเล่น ไม่มีอะไรรุนแรงเกินไป ปัจจัยทั้งสองนี้รวมอยู่ในทฤษฎีแห่งความไม่เข้ากัน (Theory of incongruity)ซึ่งเป็นผลของการศึกษาของนักจิตวิทยาในแง่ต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

ทฤษฎีแห่งความไม่เข้ากันของ พอล อี. แมคกี :เป็นวิวัฒนาการจากทฤษฎีต่างๆ ซึ่งอธิบายความตลกในแง่ที่ต่างกัน จึงได้เปรียบในข้อที่สามารถอธิบายจากหลายแง่ และรวมปัจจัยซึ่งน่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของความตลกสองประการไว้ เมื่อมีความไม่เข้ากันเป็นพื้นฐาน คือการตีความสิ่งซึ่งไม่เข้ากันอย่างไม่เห็นเป็นความจริง และมีกรอบของการเล่นเป็นเครื่องจำกัดทัศนะต่อข้อสิ่นเท่าซึ่งกำลังพิจารณาให้เป็นไปในทางตลก ทฤษฎีนี้หมายความว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้น เราอาจมีปฏิกริยาต่างๆ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความสงสัย ความกลัว สิ่งเหล่านี้อาจยึดกับความรู้สึกขบขันได้ นั่นคือ เกิดความไม่เข้ากันขึ้นแล้ว แต่ถ้าเราเห็นว่า เหตุการณ์นั้นไม่มีผลต่อชีวิตจริง คือเงื่อน-

ไขข้อหนึ่ง และเราไม่ถือเป็นเรื่องจริงจังด้วย คือเงื่อนไขข้อที่สองครบทั้งสองข้อแล้ว ลักษณะต่างๆ ซึ่งรวมอยู่ในเหตุการณ์นั้นจึงจะไม่แตกแยกกันไปคนละทาง และยอมให้เราเห็นความตลกได้

ถ้าเรายังนึกกลับมาดูตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า คนพิการไม่ได้ยันไม้เท้าเล่นๆ และเขามีความเดือดร้อน แม้ว่ามีความผิดปกติคือไม่เข้ากับเกณฑ์วิธีการเดินของคนธรรมดาก็ตาม ผู้มองเห็นเขาจึงไม่มีความคิดเรื่องการเล่น ส่วนตัวละครที่ถูกเตะนั้นอาจเจ็บจริง แต่เราเห็นเงื่อนไขการเล่นเด่น และการเดินของเขาก็ผิดปกติด้วย ส่วนความไม่เป็นจริงนั้นเราทราบอยู่แล้ว ดังนั้นจึงเกิดเงื่อนไขครบสองประการ ทำให้เราเห็นความตลก ความขบขันที่เกิดจากวาจาก็เช่นเดียวกัน

เราถือว่าเกิดวาจาขึ้นเมื่อใช้หน่วยเล็กที่สุดที่สื่อความหมายได้ คือคำ ความหมายนั้นอาจเป็นด้านสติปัญญา คือมีเนื้อความซึ่งบอกความคิด หรืออาจเป็นด้านอารมณ์ คือเป็นสัญญาณบอกความรู้สึก ดังนั้น คำว่า โอ๊ย คำเดียว ก็เป็นวาจาและเป็นสื่อของความตลกได้ คำที่สื่อความหมายด้านสติปัญญานั้น มักจะมีความหมายข้างเคียงแฝงอยู่ด้วย ในภาษาทั่วไปคือไม่ใช่ภาษาทางวิชาการ เรานิยมคำซึ่งให้ความหมายได้หลายอย่างหลายระดับ ยิ่งทำให้เราคิดถึงสิ่งที่ต่างกันได้มาก เราก็ชอบมากและกล่าวว่า เป็นคำที่มี rich association คำเหล่านี้อาจทำให้เกิดความตลกในเมื่อความหมายข้างเคียงถูกดึงออกมาเป็นความหมายเด่น เพราะเหตุการณ์แวดล้อมอะไรอย่างหนึ่ง เช่นคนบางคนไม่ชอบคำประเภท ล้าน เลี่ยน หรือสีแดงเลย เพราะดึงความหมายข้างเคียงมาสัมพันธ์กับลักษณะหนึ่งของตนเองคือความอัตคัดผม แต่ผู้อื่นซึ่งยังมีผมบริบูรณ์เห็นเป็นเรื่องตลกถ้าใครเอ่ยคำเช่นนี้แล้วถูกโกรธ เราหัวเราะผู้ที่โกรธ เพราะเราไม่ได้รู้สึกเดือดร้อนหรือเห็นเป็นเรื่องสำคัญเหมือนผู้ที่โกรธนั้น จากคำก็มาถึงวลีและประโยค เป็นหน่วยซึ่งแสดงลักษณะของความไม่เข้ากันได้มากขึ้น เช่น คำอุทานแปลกๆ ของคนไทยประเภท ตาเถรตกใต้ถุน วาจานี้ให้ความตลกเพราะแสดงภาพที่ผิดปกติธรรมดาโดยเราไม่เห็นว่ามีใครเสียหาย และไม่เป็นความจริงอีกด้วย แต่คำอุทานว่า คุณพระช่วย ไม่มีเงื่อนไขเช่นนี้ คำสาบานก็เช่นเดียวกัน อาจทำให้เกิดความตลกได้เมื่อเข้าในเงื่อนไข

ถ้าวาจานั้นมีความยาวยิ่งขึ้น ครอบคลุมเนื้อความทั้งตอนแล้ว จะแสดงลักษณะอีกอย่างหนึ่งในการเล่นอความตลกได้อย่างชัดเจน คือ คิลปะ หมายความว่า สิ่งซึ่งเล่นอนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มีการเตรียม การจัดรูป การคาดคะเนผลที่จะได้โดยคำนึงถึงจิตวิทยาของผู้ฟัง เราจึงมองเห็นวิธีการเล่นอความตลกได้หลายแง่จากหน่วยวาจาซึ่งกว้างขวางเช่นนี้ คือมักจะแสดงกรอบของการเล่นซึ่งเป็นที่เข้าใจกัน เช่น มีอารัมภบทว่า เมื่อสองวันก่อนได้ยินเรื่องหนึ่ง ตลกมาก หรือ เมื่อสมัยหลังสงคราม หรือแม้แต่การขอกว่า ครั้งหนึ่ง อารัมภบทที่ให้ล้วนแต่บอกว่า ไม่ต้องถือเป็นจริงจัง หรือเมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้นนานแล้วความเสียหายถ้าจะมีก็หมดไปแล้ว ไม่มีผลต่อชีวิตจริงในขณะนี้ คนจำนวนมากรวบรวมมุขตลกไว้เล่าในโอกาสต่างๆ เรื่องที่เคยเล่าและเคยตลกก็เป็นที่คาดหวังว่าจะตลกอีก มีผู้เรียกมุขตลกประเภทเรื่องเก่าเล่าใหม่ว่า ตลกอัดกระป๋อง

1. <u>โครงสร้าง</u> มุขตลกนั้น ถ้าจะวาดเป็นรูปก็คงเหมือนภูเขาหรือปิรามิด ส่วนยอดคือวาจา แต่ฐาน

ของความตลกนั้นกว้างและลึกลงไปอีกมาก มีทั้งที่อยู่เหนือพื้นและใต้พื้น เราจะเริ่มจากยอดเขาก่อน เพราะเช่นเดียวกับยอดเขาซึ่งต้องมีต้นไม้หรือหิมะคลุมจึงจะงาม ถ้าขาดสิ่งปกคลุม เราก็ไม่สนใจมอง ในการเล่นอความตลกที่เป็นวาจา ความตลกอยู่ตรงที่เป็นวาจาแล้ว เป็นส่วนซึ่งแสดงผลขององค์ประกอบต่างๆในขั้นสุดท้าย ถ้าขาดสิ่งน่าสนใจ เราก็คงไม่นำมาศึกษา ตลกทางวาจาจึงมักเป็นที่รู้จักในนามของลักษณะทางวาจาเอง เช่น การเล่นคำ (pun) การพูดเล่นคารม (quip) การพูดสองแง่ (double entendre) การเยาะเย้ย (satire)

1.1 การเล่นคำ (pun) ใช้ในสองลักษณะ อย่างหนึ่งเป็นการเล่นเสียงคำสองคำซึ่งซ้ำกันแต่มีความหมายแตกต่างกันและอาจสะกดต่างกัน เช่น คัน-ครรภ์ มุขตลกชนิดนี้เหมาะสำหรับการเล่นอเป็นคำพูดมากกว่าการเขียน อีกอย่างหนึ่งคือคำเดียวแต่มีสองความหมาย เช่น หนุ่มน้อย ตัวอย่างของการเล่นคำซึ่งทำให้เกิดมุขตลก

ข้าพเจ้าเพิ่งจะยิงสัตว์ซึ่งประหลาดมากจำนวนหนึ่งซึ่งกำลังเคี้ยวเครื่องพิมพ์ของข้าพเจ้าอยู่ That is the end of the gnus.[1] (ลักษณะที่หนึ่ง)

อะไรเอ่ยนอนสั่นอยู่กันทะเล A nervous wreck.[2] (ลักษณะที่สอง)

1.2 การพูดเล่นคารม (quip) ได้แก่การตั้งข้อสังเกตหรือตอบโต้โดยมุ่งที่คำเป็นใหญ่ ไม่ใช่เหตุผล เป็นคำกล่าวซึ่งฟังแล้วเราจะรู้สึกว่า แสดงความฉลาดในการพลิกแง่ให้เป็นเรื่องเล่น ตัวอย่างคลาสสิค คือการเล่นคำของมารี อังตัวเนต เมื่อประชาชนมาร้องว่าไม่มีขนมปังจะกิน คือ ให้เขากินเค้กซิ แต่ประชาชนไม่รู้สึกว่าตลกเพราะกำลังหิวเสีย ผู้พูดจึงเสียหัวในที่สุด มุขตลกจำพวกอะไรเอ่ย ซึ่งเรามักทายไม่ถูก เพราะไม่ขึ้นกับเหตุผลแต่กับการเล่นคำ จัดอยู่ในพวกนี้ เช่น อะไรเอ่ย ยิ่งตัดยิ่งยาว - ถนน ท่าน defeat คนได้อย่างไร - ตัดทุกอย่างเหนือข้อเท้าออก (de-feet) อะไรตรงข้ามกับ minimum - minidad (mum - dad)

1.3 การพูดสองแง่ (double entendre) ความหมายสองแง่มีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ อีกแง่มักจะไม่สุภาพ คำประเภทนี้แพร่หลายมาก นับเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของตลกอาชีพไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์หรือการแสดงบนเวที ลักษณะทางวาจาประเภทนี้ที่จริงเป็นการแสดงออก (expression) ไม่ใช่คำพูดคำเดียวดังในกรณีของการเล่นคำในข้อ 1. แสดงว่า ความหมายที่สองแสดงตัวเมื่อได้ปริบทที่เหมาะสม เช่นในคำจำกัดความของผู้ขับรถยนต์ - One who keeps pedestrian in good running condition หรือภาษิตว่า It is better to be a few minutes late than arrive dead on time.

การเล่นคำอีกลักษณะหนึ่งซึ่งน่าจะถือเป็นการพูดสองแง่ในมุมกลับคือ คำผวนหรือ anagram คือ วิธีทำให้เกิดความหมายใหม่ ซึ่งมักไม่สุภาพเช่นกัน เมื่อเปลี่ยนที่ของส่วนประกอบของคำหรือวลี มีตัวอย่างหนึ่งซึ่งตลกโดยไม่ขาดความสุภาพซึ่งนับว่าหายาก พบในตลกชุดสามเกลอ ของ ป. อินทรปาลิต

ตอนล่ามเกลอรบอินโดจีน มีนายทหารฝรั่งเศส ชื่อ นายพลโกัดสัปปะแรง อันเป็นคำผวนของคำว่า แกงสับปะรด

1.4 อุปมา (anecdote) ได้แก่การบรรยายเหตุการณ์ซึ่งจบในตัว มาจากคำกรีกซึ่งมีความหมายว่า ยังไม่ได้เผยแพร่ ตามความจริง มุขตลกในรูปแบบนี้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญหรืออาจเป็นการเรียบเรียง คือตลกอัดกระป๋องก็ได้ มักมีความยาวไม่มาก อาจจบด้วยตอนสำคัญ (punch line) เช่น

> สุนัขตัวนั้นหน้าตาประหลาดที่สุดเท่าที่ผู้คนในร้านเหล้าเคยพบเห็น และลูกค้าประจำก็พูดถึงมันอย่างเป็นหัวข้อการสนทนาที่สำคัญ ในที่สุด คนหนึ่งก็เร่เข้าไปหาเจ้าของสุนัขและกล่าวว่า หมาของคุณตัวนั้นหน้าตามันโง่นะ มันสู้เป็นไหม
> แน่ละ เจ้าของตอบ
> จั๊น ชายคนนั้นกล่าว ผมพนันคุณ 5 ปอนด์ว่า เจ้าแลบราดอร์ของผมชนะหมาคุณแน่
> เจ้าของสุนัขรับพนัน แล้วสุนัขแลบราดอร์ก็ถูกนำมาต่อสู้ หลังจาก 22 วินาที สุนัขแลบราดอร์ก็นอนตายอยู่กับพื้น ชายผู้แพ้พนันมองร่างสุนัขของเขา ส่ายศีรษะอย่างเศร้าๆ และกล่าวว่า หมาของคุณสู้เป็นจริงๆแหละ แต่ผมก็ยังคิดว่าหน้าตามันตลกอยู่นั่นเอง
> ใช่ เจ้าของเห็นด้วย หน้าตามันดูตลกมากกว่านี้อีกก่อนที่ผมจะถีบมันออก

1.5 การเยาะเย้ย (satire) รูปแบบนี้อาจเป็นกระบวนความซึ่งยาวเพียง 2-3 ประโยค จนถึงหลายๆหน้า ส่วนใหญ่แต่งเป็นคำประพันธ์ ที่เป็นร้อยแก้วหรือบทละครก็มี ความตลกทางวาจาในแซ่ไทร์เป็นวัตถุประสงค์รอง เป็นวิถีทางหนึ่งซึ่งนำไปสู่วัตถุประสงค์หลักคือการเยาะเย้ยความชั่วความเขลาของมนุษย์ ในจำพวกรูปแบบซึ่งมีการใช้มุขตลก แซ่ไทร์มีวิธีการแต่งซึ่งมีคุณค่าสูงทางวรรณกรรม (ดูตัวอย่างในภาคผนวก) นี่เป็นการกล่าวจากทัศนะของตะวันตก สำหรับสังคมไทยไม่รู้มีการส่งเสริมให้แต่งแซ่ไทร์ ในสมัยปัจจุบัน มีแซ่ไทร์ในรูปบทละครเฉพาะโอกาส มักอิงวรรณคดีเช่น รามเกียรติ์ สามก๊ก ต่อมามีแซ่ไทร์เป็นร้อยแก้วสำหรับอ่านและอิงวิธีดำเนินเรื่องของภาพยนต์จีนประเภทวิทยายุทธ์ ลักษณะแตกต่างระหว่างแซ่ไทร์ของไทยกับตะวันตก คือเราไม่เอ่ยถึงบุคคลซึ่งนำมาเยาะเย้ยโดยตรง ในเมื่อทางตะวันตกเลิกวิธีการเช่นนี้แล้ว

1.6 การล้อ (parody หรือ burlesque) เป็นการล้อลักษณะเฉพาะตัวของนักเขียนหรือกวี หรือล้อวรรณกรรม ตลอดจนท่าทาง ความคิดของบุคคลในวงกว้างด้วยการเลียนแบบ ถ้าเป็นงานที่จริงจังก็กล่าวให้ตลก ถ้าเป็นท่าทาง ก็ใช้วิธีเสริมขยายให้เกินความจริงมากๆ อันจะทำให้เกิดความตลกได้เช่นเดียวกัน การล้อเลียนเช่นนี้แสดงว่ามีความตั้งใจวิจารณ์รวมอยู่ด้วย ตัวอย่างในวรรณกรรมไทยคือ เรื่องระเด่นลันไดซึ่งล้อนิยายคำกลอนเรื่องจักร์ๆ วงศ์ๆ งานของ Rabelais เรื่อง Gargantua และ Pentagruel ก็เป็นการล้อเรื่องประเภทโรมานซ์ Hartley Coleridge แต่งคำประพันธ์ล้อ Wordsworth ได้อย่างตลกโดยหยิบบางตอนในงานของเวิดสเวิท

มาอิดเบือน คือเรื่อง Wordsworth Unvisited

He lived amidst th'untrodden ways
To Rydal Lake that lead :-
A bard whom there were none to praise,
And very few to read.

Behind a cloud his mystic sense,
Deep-hidden, who can spy?
Bright as the night when not a star
Is shining in the sky.

Unread his works - his 'Milk White Doe'
With dust is dark and dim;
It's still in Longman's shop, and oh!
The difference to him!

สำหรับการล้อที่ไม่ต้องการความเข้าใจสิ่งที่ล้อโดยละเอียดอาจให้ความตลกแก่ผู้อ่านทั่วไปได้มากกว่า เช่น เรื่อง The Tale of Lord Lovell ซึ่งเห็นได้ว่าแต่งล้อบัลลัด เรื่อง Lord Randal (ดูตัวอย่างในภาคผนวกท้ายบท) การนำลักษณะนิสัยของคนชาติต่างๆ อาชีพต่างๆ มาแต่งล้อก็จัดอยู่ในประเภทนี้

1.7 รักมาโรล (rigmarole) เป็นการเล่าเรื่องเพื่อความตลกโดยไม่สนใจเหตุผล หน่วยของวาจาที่ใช้จะต้องยาวพอจะเห็นรายละเอียดซึ่งแปลกและไปกันคนละทาง เช่นเรื่อง A Samlor named Desire ในหนังสือชื่อเดียวกัน ของ Harry Rolnick เป็นร้อยแก้ว และ คำประพันธ์ของ Lewis Carroll เรื่อง The Walrus and the Carpenter (ดูตัวอย่างในภาคผนวก)

1.8 เอปิแกรม (epigram) เป็นรูปแบบคำประพันธ์ซึ่งกระทัดรัด มีเพียงบทละสองบรรทัดซึ่งสัมผัสกัน ข้อความที่บรรจุในเอปิแกรมจึงต้องจบในตัว เหมาะสำหรับเล่นอความตลกที่แสดงการเล่นคำ การพลิกแง่ เป็นต้น จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเล่นคำ และการพูดเล่นคารม เช่น

If what you advance, dear Doctor, be true,
That wisdom is sorrow, how wretched are you!

เอปิแกรมซึ่งตลกไม่จำเป็นต้องมีเนื้อความซึ่งเป็นปรัชญาเช่นนี้ ดังที่ Benjamin Franklin เขียนไว้ มีชื่อว่า Impromptu

Jack, eating rotten cheese, did say,
Like Samson I my thousands slay :
I vow, quoth Roger, so do you,
And with the selfsame weapon too.

1.9 กลอนนิรอรรถ (Nonsense verse) ดังที่ชื่อประเภทบอกกล่าว คำประพันธ์ชนิดนี้ไม่มีข้อจำกัดด้านเหตุผล และอาจจะใช้ถ้อยคำชนิดใดก็ได้แม้แต่ที่แต่งขึ้นเอง แต่สำหรับการเล่นอความตลกทางวาจา เราต้องการความเข้าใจขนาดหนึ่งเพื่อมองเห็นเงื่อนไขของความตลก เช่น คำประพันธ์ที่มีชื่อว่า Rub-a-dub-dub (Anonymous)

Rub-a-dub-dub,
Three men in a tub
And how do you think they got there?
The butcher, the baker,
The candlestick-maker,
They all jump out of a rotten potato,
'Twas enough to make a man stare.

ในคำประพันธ์ชนิดนี้ มีอยู่รูปแบบหนึ่งเรียกว่า limerick ประกอบด้วย 5 บรรทัด ไม่จำกัดความยาวของบรรทัด และวิธีสัดระเบียบ เช่นคำประพันธ์ของ Edward Lear

There was an Old Man of Thermopylae,
Who never did anything properly;
But they said, 'If you choose
To boil eggs in your shoes,
You shall never remain in Thermopylae.'

ลิเมอริกอีกตัวอย่างหนึ่ง อาจแสดง sense ในความไม่มี sense บทนี้ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

There's a notable family named Stein,
There's Gert and there's Ep and there's Ein
Gert's prose is all bunk,
Ep's sculpture just junk,
And nobody understands Ein.

ลักษณะของวาจาซึ่งนำมาเป็นตัวอย่างข้างต้น มีข้อแตกต่างซึ่งทำให้แยกประเภทได้ 4 อย่าง คือ สามประเภทแรก ได้แก่ การเล่นคำ การพูดเล่นคารม และการพูดล่องแง่ เป็นการจำแนกลักษณะโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของวาจาเอง ได้แก่ความเปลี่ยนแปลงในวาจา ซึ่งทำให้เกิด การ

เล่นคำ การเล่นคารมและความหมายล่องแง่ สี่ประเภทต่อมาอันได้แก่ อุปมา การเยาะเย้ย การล้อ และริกมาโรล เป็นรูปแบบภายนอกซึ่งควบคุมการจัดระเบียบของวาจายาวขึ้น และครอบคลุมทั้งความเรียงและคำประพันธ์ ส่วนอีกล่องกลุ่มสุดท้าย คือ เอปีแกรม และกลอนนิรอรรถ เป็นเรื่องของวาจาในรูปแบบคำประพันธ์โดยเฉพาะ ดังนั้น เราจึงพบลักษณะสามประเภทแรกในรูปแบบภายนอกต่างๆ อยู่เสมอ และรูปแบบภายนอกนั้นก็ไม่ได้แบ่งกันโดยเด็ดขาด เช่น ในการเยาะเย้ยอาจมีลักษณะแบบการล้อผสม

หัวข้อที่สองในเรื่องโครงสร้างของความตลกทางวาจา คือ ความเฉียบแหลม และการคิดอะไรแปลกๆ แต่ไม่ได้แสดงคุณค่าทางสติปัญญา (wit and whimsicality) ถ้าย้อนกลับไปดูการแบ่งลักษณะของวาจาจะเห็นว่า ประเภทการเยาะเย้ย การล้อ และเอปีแกรม แสดงคุณลักษณะด้านปัญญาเด่น เพราะมีสิ่งซึ่งต้องการเยาะเย้ยหรือล้อเลียนเป็นประเด็นแน่ชัด ต้องแต่งให้เข้าเรื่องและตลกด้วยนอกจากการบรรลุเป้าหมายของแต่ละรูปแบบ ส่วนริกมาโรลและกลอนนิรอรรถนั้นมีข้อบังคับน้อยมาก จึงอาจสร้างความตลกโดยอาศัยธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าปัญญา สำหรับการเยาะเย้ยซึ่งแสดงคุณค่าทางปัญญามากกว่ารูปแบบอื่นนั้น ถือเป็นรูปแบบวรรณกรรมสังคมที่สำคัญ ปรากฏมากในภาษาละติน เพราะว่าชาติโรมันซึ่งเป็นต้นคิดการเยาะเย้ยมีนิสัยสนใจการปกครองและการอยู่ร่วมกันในสังคม หมายความว่าเกณฑ์ปกติด้านความประพฤติเป็นสิ่งสำคัญ การกระทำที่ต่างจากเกณฑ์จึงเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์สมควรถูกตำหนิ ตลกในการเยาะเย้ยจึงมีลักษณะเดียวคือที่เกิดจากการดูหมิ่น สิ่งหนึ่งซึ่งแสดงว่าการเยาะเย้ยมุ่งคุณภาพด้านปัญญาก็คือ เมื่อแต่งเป็นคำประพันธ์ อาจถอดเป็นร้อยแก้วหรือแปลเป็นอีกภาษาหนึ่งได้โดยไม่เสียความ และความตลกก็ยังเป็นที่เข้าใจได้ ส่วนเรื่องที่แต่งเป็นร้อยแก้วอยู่แล้วก็จะเห็นได้ชัดเจนว่า มีเนื้อความซึ่งเป็นไปตามเหตุผล เช่น เรื่อง Gulliver's Travels ตอนที่กัลลิเวอร์เข้าไปในเมืองคนใหญ่ พบนักการเมืองแบ่งเป็นสองพรรคตามวิธีรับประทานไข่ลวก พวกหนึ่งเฉือนไข่ทางปลายเรียว อีกพวกหนึ่งทางปลายป้าน เป็นการล้อพรรคโทรี่และวิกของอังกฤษ แม้เป็นการเยาะเย้ยแต่ก็มีความตลกเพราะวิธีการแต่งเข้าตามเงื่อนไขของความตลก ส่วนตอนที่กัลลิเวอร์เข้าไปในเมืองม้านั้นไม่ตลก เพราะผู้แต่งแสดงความจริงจังและวัดการกระทำด้วยมาตรฐาน หรือเกณฑ์ปกติในสังคมแห่งความเป็นจริง ส่วนแซไทร์ซึ่งแต่งเป็นคำประพันธ์ก็มักมีความตลกเด่นเป็นบางตอนเช่นเดียวกัน ถ้าอ่านเฉพาะตอนตลกเพื่อดูวิธีการใช้วาจาแล้ว จะเห็นการใช้เหตุผลเด่น แม้ว่าจะอยู่ในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามที่เราคิดถ้าใช้เกณฑ์ปกติ เช่นในแซไทร์ของไบรอน

And Wordsworth, in a rather long 'Excursion',
(I think the quarto hold five hundred pages),
Has given a sample from the vasty version
Of his new system to perplex the sages;
'Tis poetry - at least by his assertion,
And may appear so when the dog - star rages -

And he who understands it would be able
To add a story to the Tower of Babel.

(Don Juan, Dedication)

ต่อไปเราจะพิจารณาสิ่งซึ่งตรงข้าม คือริกมาโรลซึ่งแสดงลักษณะการคิดแปลกๆ และถ้าเป็นเรื่องค่อนข้างยาวก็จะเห็นความแตกต่างอย่างตรงข้ามกับการเยาะเย้ย คือเหตุการณ์แต่ละอย่างไม่ได้มีเหตุผลเป็นเครื่องร้อยรัดให้อยู่รวมกัน แต่อาจจะหยิบเรื่องใดมาวางที่ใดก็ได้ ตามความพอใจของผู้แต่งโดยมีกรอบเรื่องอย่างกว้างเป็นขอบเขตเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเรื่อง "A Samlor named Desire" แสดงลักษณะเช่นนี้ได้ชัดเจน นอกจากนั้น ยังแสดงวิธีการต่างๆ ในการแต่งริกมาโรลเพื่อให้ได้ความตลกขบขันที่เราต้องเข้าใจเสียก่อนว่าไม่ขึ้นกับเหตุผล และเป็นการใช้ประโยชน์จากกรอบการเล่นในเงื่อนไขของความตลกอย่างเต็มที่

มีข้อสังเกตทั่วไปว่า เมื่อความตลกเข้าไปรวมกับเนื้อเรื่องซึ่งจำเป็นต้องเล่าโดยอาศัยเหตุผล เช่น เพราะมีประเด็นสำหรับพิจารณา สำหรับโต้แย้ง หรือประกอบด้วยส่วนต่างๆ ซึ่งจะต้องเข้ากันได้เป็นอย่างดี จะเกิดผลอย่างหนึ่งเสมอ คือการลดความจริงจัง วาจาที่ใช้ในตอนซึ่งมีความตลกจึงมักอยู่ในระดับการสนทนาทั้งในด้านจังหวะ รูปประโยค และการเลือกถ้อยคำ แต่ถ้าเนื้อเรื่องไม่มีความยากทางความคิด เราอาจพบลักษณะตรงกันข้าม คือ การใช้วาจาระดับสูงประกอบด้วยรูปประโยคซับซ้อน สำนวนยอกย้อน คำที่ใช้ยากและยาว เช่นที่ อเลกซานเดอร์ โพป แต่งเรื่อง "The Rape of the Lock" โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ซึ่งปกติใช้สำหรับเรื่องระดับสูงและใช้วาจาระดับเดียวกัน เพื่อให้เกิดความไม่เข้ากันกับเนื้อเรื่องซึ่งเป็นเหตุการณ์เล็กน้อยในวงสังคมชั้นสูง นี่เป็นการสร้างเงื่อนไขของความตลกขึ้นโดยการเลือกใช้วาจาในลักษณะหนึ่งสุดท้าย การที่กล่าวมาโดยตลอดว่า การแสดงออกขบขันใดแสดงสติปัญญามากน้อย หรือแสดงความคิดแปลกๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับปัญญานั้น หมายความถึงปรากฏการณ์ในเรื่องตลก ไม่ใช่สติปัญญาของผู้แต่ง ดร. จอห์นสัน ผู้มีชื่อเสียงในฐานะนักคิดนักเขียนและกวีในศตวรรษที่ 18 ในบางครั้งก็แต่งคำประพันธ์ซึ่งตลกเช่นเอปิแกรมบทนี้ซึ่งแสดงความคิดแปลกๆ โดยการเล่นคำ

If a man who turnips cries
Cry not when his father dies,
Is it not a proof he'd rather
Have a turnip than his father?

หัวข้อที่ผ่านมาเป็นเรื่องเงื่อนไขของความตลกภายในกรอบแห่งทฤษฎีของความไม่เข้ากัน ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า วาจาเปรียบเหมือนยอดเขา ปัดนี้เรามองต่ำลงมาที่ส่วนที่ประกอบเป็นตัวภูเขาและเป็นรากฐาน ได้แก่วัฒนธรรม สังคม และจิตวิทยา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งซึ่งเห็นได้ง่าย เหมือนตัวภูเขา เป็นเรื่องกว้างขวางมากเช่นเดียวกัน

เราจึงจะพิจารณาเฉพาะส่วนที่มีผลส่งเสริมหรือขัดขวางความตลกเท่านั้น เนื่องจากคนในระดับหนึ่งหรือชั้นชั้นหนึ่งจะมีวัฒนธรรมย่อยๆ ของตนเองเป็นเครื่องเตือนสติว่า ควรหัวเราะเรื่องอะไร ควรสนุกกับเรื่องชนิดใด เรื่องตลกชนิดใดไม่ควรส่งเสริมโดยมีความเห็นว่าต่ำเกินไปสำหรับระดับของตน แม้ว่าความรู้สึกพอใจในเรื่องตลกจะมีอยู่เหมือนๆกันไม่ว่าในวัฒนธรรมระดับใด ดังนั้นจึงมีการแบ่งแยกตลกทางวาจาบางชนิดให้เป็นตลกต่ำ ที่เรียกว่า broad humour เป็นตลกระดับชาวบ้านซึ่งขาดการขัดเกลา ดูเหมือนยิ่งคนมีการขัดเกลามากเพียงไรก็ยิ่งระวังเรื่องความตลกมากเพียงนั้น โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสังคม จึงมีความรู้สึกว่าตลกบางอย่างสำหรับผู้ชายโดยเฉพาะ ตลกบางอย่างเข้าสังคมไม่ได้ มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งเซอร์วินสตัน เชอร์ชิล สมัยเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษ ต้องการเล่าเรื่องตลกที่เขาชอบมากในงานเลี้ยงซึ่งมีเกียรติงานหนึ่ง ผู้ใกล้ชิดพยายามหักทานแต่ไม่สำเร็จ เซอร์วินสตันเล่าว่า ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เรือดำน้ำของเยอรมันถูกฝูงบินอังกฤษโจมตี อีกสักครู่หนึ่งชิ้นส่วนต่างๆก็กระจายขึ้นมาบนผิวน้ำรวมทั้งกระดานแผ่นหนึ่งซึ่งเขียนชื่อย่อของเขาเองไว้ด้วย ตรงกันข้าม บางคนชอบเล่าเรื่องตลกซึ่งขัดเกลาเสียจนผู้ฟังไม่แน่ใจว่าควรหัวเราะหรือไม่ ตลกอย่างนี้เรียกว่า dry humour มักเป็นการเสียดสีอย่างเรียบๆ ไม่แสดงทีท่าว่าพูดเล่น ดูเหมือนผู้พูดจะเห็นชอบยันถ้าผู้ฟังจับไม่ได้ว่าเป็นเรื่องตลก คนอังกฤษนิยมตลกเช่นนี้มาก เช่น ที่งานแต่งงานของพวกสก๊อต เขาผูกลูกปาไว้กับยางยืด อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นายโอโตโมโต อุมตุมโบ ได้รับการบรรจุในภาควิชาภาษาของมหาวิทยาลัยแล้ว เขาจะสอนภาษาสวาฮิลีในวันจันทร์ พฤหัส และศุกร์ ในวันอังคารและพุธ นักศึกษาจะสอนภาษาอังกฤษให้เขา

วัฒนธรรมซึ่งต่างกันทำให้คนมีอคติต่างๆต่อกัน เช่น คนอังกฤษชอบเยาะเย้ยพวกไอริช และสก๊อท เห็นเป็นเรื่องตลก แต่ต่อชาตินั้นคงไม่เห็นขัน แม้แต่คนในอาชีพต่างกันก็อาจมองเห็นแง่ที่จะนำมาแต่งเป็นเรื่องตลกได้ เช่น พระฝรั่งมักตกเป็นเป้าของความตลก มีเรื่องเล่าว่า วิคาร์คนหนึ่งชื่อมาร์กกำลังปิดประตูโบสถ์หลังพิธีสวดมนต์เย็นเมื่อเขาได้ยินเสียงซึ่งไม่คุ้นหูเรียก มาร์ก มาร์ก เขามองออกไปนอกโบสถ์แต่ไม่เห็นใครเรียกเขา แม้ว่าจะมีเสียงเรียก มาร์ก มาร์ก อยู่ พระซึ่งน่าสงสารหาไม่พบว่าเสียงมาจากไหน ในที่สุด เขาผลุนผลันไปที่แท่นบูชาโดยคิดว่าจะต้องเป็นพระเจ้าแน่ๆที่เรียกเขา แต่เมื่อเขาไปถึงตรงนั้นสิ่งที่เขาพบก็คือลูกนัตปากแหว่งตัวเดียวเท่านั้น มุขตลกนี้เกิดจากความเชื่อว่าพวกพระซึ่งแต่งงานได้เหล่านี้ก็ยังมีความคิดต่างจากผู้ครองเรือนธรรมดา

ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมคือวรรณคดี มีมุขตลกจำนวนหนึ่งซึ่งสร้างจากภูมิหลังทางวรรณคดี ผู้ที่อยู่นอกวัฒนธรรมจะไม่เข้าใจและไม่เห็นแง่ตลก เช่นคำประพันธ์สั้นๆของดีสมอนด์ สเกอโรว์ เรื่อง Ode on a Grecian Urn Summarized ซึ่งล้อบทประพันธ์ชื่อนั้นของจอห์น คีทส์อันเป็นงานซึ่งมีผู้ตีความไปต่างๆ ล้วนแต่อย่างลึกซึ้ง

Gods chase
Round vase.
What say ?

What play ?
Don't know.
Nice, though.

ในส่วนภาษาที่ใช้ประจำวันนั้น สำเนียงซึ่งต่างกันเป็นเหตุให้เกิดความตลกได้มาก เช่น ภาษาถิ่นหนึ่งอาจทำให้เกิดความขบขันแก่คนอีกถิ่นหนึ่ง ศาสตราจารย์ พระวรเวทย์พิสิฐ เคยเล่าให้นิสิตฟังว่า มีคำประพันธ์ของอีสานเป็นคำพูดของชายหนุ่มว่า พี่รักน้องในปรางค์ พี่รักนางในล้วม ท่านอธิบายว่าล้วมคือห้องขนาดเล็ก และคนอีสานไม่พอใจที่เราเอาห้องนอนของเขามาเป็นชื่อห้องน้ำของเรา คนซึ่งต่างวัยต่างอาชีพกันอาจใช้สำเนียงซึ่งไม่ได้สื่อสารอย่างถูกต้อง เช่น

หญิงชราซึ่งกำลังลงจากรถประจำทางอย่างเชื่องช้าร้องบอกกระเป๋าว่า
คอยเดี๋ยว กระเป๋า ฉันกำลัง 'getting on' (แก่ตัวลง, ขึ้นรถ)
กระเป๋าตอบว่า : ถ้าอย่างนั้นป้าก็ควรจะนั่งลง ผมสำบานได้เลยว่าป้า
กำลังจะลง

ผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน อาจพูดกันไม่รู้เรื่อง เป็นเหตุให้เกิดความตลกสำหรับคนอื่น เช่น

หมอบอกคนไข้ว่า : คุณดีขึ้นมากเช้านี้ คุณคงทำตามคำแนะนำของหมอแน่ๆ และยาที่
จ่ายให้นั้นคงช่วยได้อย่างวิเศษทีเดียว แต่คุณไม่ได้กินยาเลยนี่
คนไข้ : เปล่าครับ คืออย่างนี้นะครับ สลากยาบอกว่า จงบีบลูกยวดให้แน่น

การพูดผิดไวยากรณ์ หรือผิดภาษาระดับมาตรฐานถือเป็นเรื่องตลก และการออกเสียงก็เช่นเดียวกัน สำเนียงคนต่างประเทศต่างชาติต่างๆ สำเนียงถิ่นเป็นเรื่องตลกที่ผู้ฟังไม่เชื่อ ในพระราชนิพนธ์บทละครในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สำเนียงของคนจีนเป็นเครื่องให้ความตลกหลายแห่ง เช่นในบทละครเรื่องวิวาห์พระสมุทร

แง่ที่กว้างที่สุดในวัฒนธรรมคือการดำรงชีวิต ซึ่งรวมความเชื่อ ทัศนคติ และลักษณะนิสัย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ผู้ที่ไม่เข้าใจว่าอาหารประเภทมีแป้งหุ้มและมีไส้ซึ่งเรียกว่า พาย นั้น เป็นอาหารสำมัญของคนอังกฤษจะไม่เข้าใจมุขตลกต่อไปนี้

มนุษย์กินคนกลับมาบ้านพบภรรยากำลังสับงูและชายตัวเล็กมากคนหนึ่ง
โอ๊ย ไม่เอาแล้ว เขาครวญคราง snake and pigmy pie ไม่ไหวอีกแล้ว

ผู้แต่งมุขตลกนี้คงคิดถึง steak and kidney pie ด้วยความรู้สึกอย่างเดียวกัน

มีตลกไทยเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับลักษณะนิสัย ชายชราคนหนึ่งได้รับคำสั่งเตือนก่อนขึ้นรถไฟมากรุงเทพฯ ว่า อย่าพูดอะไรสั้นๆ แบบคนปักษ์ใต้ คนเมืองหลวงเขาจะหัวเราะเยาะ แกจึงเข้าไปถามคนหนึ่งที่ชานชาลาว่า

ขอโทษ ไปลาดมะพร้าวทางไหนคะรับ

กลับมาหาตลกอังกฤษเกี่ยวกับการดำรงชีวิต นักท่องเที่ยวไปยืนดูรัวที่ฟาร์มแห่งหนึ่ง ชาวนาบอกอย่างภูมิใจว่า : นี่ เจอร์ซีย์แท้ๆ ทีเดียวนะ

นักท่องเที่ยว : จริงหรือนี่ ผมคิดว่าขนของมันเองเสียอีก

(คนอังกฤษเรียกเสื้อไหมพรมถักว่า เจอร์ซี่)

ตลกซึ่งเกิดจากสภาพทางสังคม ซึ่งอาจแยกออกจากวัฒนธรรมมาเป็นหัวข้อเฉพาะ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีลักษณะพิเศษคือ ต้นเหตุอาจเป็นเรื่องซึ่งคนในสังคมนั้นมีประสบการณ์โดยตรง อาจเป็นเรื่องซึ่งสนใจกันเฉพาะสมัยหนึ่ง หลังจากนั้นก็ไม่มีใครเข้าใจ เพราะไม่ทราบภูมิหลัง จึงหมดความสนุก ตลกการเมืองส่วนมากจะเป็นเช่นนี้ เราไม่เข้าใจมุขตลกในวารสาร Punch สมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่งก็ด้วยเหตุนี้ แต่ในระหว่างที่เหตุการณ์ซึ่งเป็นเนื้อหาของมุขตลกยังใหม่อยู่ ตลกทางการเมืองจะให้ความขบขันได้มาก เช่นมุขตลกภาษาอังกฤษของ ม.ร.ว. อายุมงคล โสณกุล ในบางกอกโพสต์

> แล้วก็ยังเรื่องจะทำอย่างไรกับคนซึ่งกว้างขวางที่สุดคนหนึ่งของเมือง ไทย นายคนที่มีจมูกเหมือนกับลูกชมพู่ที่ตกตั่งลงมาจากส่วนสำรรค์คนนั้น...
> เราต้องให้คะแนนเขาแน่ๆ เรื่องที่เขาทำให้รัฐบาลทั้งของฤาษีที่เอกมัย และของ พณฯ หอยสู่ญเสียคะแนน

นอกจากเรื่องเฉพาะเวลา เช่น น้ำท่วม การลดค่าเงินบาท ซึ่งกระทบความเป็นอยู่ของคนในสังคม เนื้อเรื่องของมุขตลกในหัวข้อนี้ยังมาจากเรื่องทั่วๆ เช่นสิ่งแวดล้อมซึ่งแต่ละสังคมอาจมีไม่เหมือนกัน ในประเทศอังกฤษมีร้านขายยาใหญ่มากชื่อบู๊ทส์ มีสาขาหลายแห่งทั้งในกรุงลอนดอนและต่างจังหวัด มีเรื่องเล่าว่า

> ลูกค้า : เคมิสต์ ผมอยากได้ยาเบื่อหนูสักหน่อย
> เคมิสต์ (คนขายยา) : คุณลองบู๊ทส์หรือยัง
> ลูกค้า : ผมต้องการเบื่อมัน ไม่ใช่เตะมันให้ตาย

สหรัฐอเมริกาเป็นดินแดนมหัศจรรย์สำหรับคนหลายชาติในเรื่องความใหญ่โตและอุดมสมบูรณ์ ชาวอังกฤษคนหนึ่งซึ่งไปพักผ่อนในสหรัฐรู้สึกแปลกใจที่ชาวเทกซัสร่างใหญ่ ซึ่งเป็นผู้รับรองเขามีเครื่องใช้ทุกอย่างใหญ่กว่าของในอังกฤษมาก

รถยนต์นั้นยาวเท่ากับรถอังกฤษสามคันต่อกัน บรรดาห้องนอนก็ใหญ่พอจะเล่นเทนนิสได้ และครัวก็ใหญ่จนอาจทำอาหารเลี้ยงได้ทั้งกองทัพ

ความใหญ่โตแบบเทกซัสประทับใจคนอังกฤษมาก แต่หลังจากที่เขาอยู่ในบ้านมโหฬารของเจ้าของบ้านของเขามาเกือบหนึ่งสัปดาห์ เขาก็เริ่มติ่มมากกว่าที่เคยติ่มในอังกฤษอีกด้วย

คืนหนึ่ง หลังจากที่เมาเป็นพิเศษ คนอังกฤษตกลงไปในสระว่ายน้ำ เมื่อคนใช้หลายคนวิ่งเข้ามาช่วยก็ได้ยินเขาแผดเสียงร้องว่า อย่าชักน้ำ อย่าชักน้ำ

ถ้าจะสรุปความสัมพันธ์ของสังคม วัฒนธรรม กับความตลก อาจกล่าวได้ว่า

1. ผู้ฟังจะไม่เห็นความตลก ถ้าไม่เข้าใจ ลักษณะของวัฒนธรรมหนึ่งที่ปรากฏในมุขตลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระดับ ความคิด วัย ฯลฯ

2. ความแตกต่างนั้นเองเป็นสาระของความตลก เพราะผิดไปจากเกณฑ์ปกติในสายตาของผู้เห็นความตลก

ที่กล่าวกันว่า ตลกฝรั่งฟังไม่รู้เรื่องส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรมที่จำเป็น โดยเฉพาะมุขตลกการเมืองซึ่งต้องการความรู้สึกว่ามีส่วนได้ส่วนเสีย หรือความใกล้ชิดกับเหตุการณ์เป็นปัจจัยทางภูมิหลังที่สำคัญ

จิตวิทยากับความตลกเป็นหัวข้อใหญ่อีกหัวข้อหนึ่งในโครงสร้างของมุขตลก เราอาจสังเกตว่า แม้เราจะเข้าใจภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรมของมุขตลกบางเรื่อง แต่เราก็ไม่เห็นว่าเรื่องนั้นตลก นี้อาจจะเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาส่วนบุคคล นักแต่งเรื่องตลกเล่าจากประสบการณ์ว่า ไม่ว่าใครจะบอกว่าเราเห็นสิ่งหนึ่งตลกเพราะช่วยให้เราผ่อนคลายการเก็บกด แต่ในความเป็นจริงแล้วเราหัวเราะได้ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการเก็บกดหรือไม่ ยิ่งกว่านั้น แม้เราอาจหัวเราะเพราะเรารู้สึกว่าเราดีกว่า แต่เราก็หัวเราะได้เมื่อเราพลาดพลั้ง เราอาจเห็นสิ่งหนึ่งตลก ทั้งที่เราเห็นใจผู้ที่เราหัวเราะ บางครั้งเราพอใจที่เราได้สิ่งซึ่งเราคาดหวัง แต่เมื่อเราถูกหลอก เราก็อาจหัวเราะได้เช่นเดียวกัน รวมความว่า สิ่งที่ฟรอยด์พูดเกี่ยวกับธรรมชาติของความตลกเป็นความจริง แต่มีความจริงนอกจากนั้นอีกมาก เป็นที่สังเกตว่า ความตลกซึ่งเกิดจากลักษณะมากกว่าอย่างเดียวจะให้ความพอใจมากขึ้น แม้ว่าลักษณะหนึ่งจะขัดกับหลักของฟรอยด์ เป็นที่ยอมรับว่าตลกเรื่องเพศนั้นมักเป็นที่นิยมของคนส่วนมาก แต่มุขตลกที่หักมุมจากการทำท่าว่าจะเป็นเรื่องเพศไปเป็นเรื่องไม่เกี่ยงสาอะไรสักอย่างก็ให้ความพอใจแก่เรา และดูจะเป็นที่ต้อนรับในสังคมมากกว่าด้วย เช่นมุขตลกเกี่ยวกับเด็ก

ทารกสองคนอยู่ในรถเข็นคันเดียวกัน คนหนึ่งหันไปถามอีกคนหนึ่งว่า "เธอเป็นเด็กชายเล็กๆ หรือเด็กหญิงเล็กๆ" คำตอบปนหัวเราะคือ "ไม่รู้ซี" ทารกคนแรกบอกอย่างลิงโลดว่า "ฉันบอกได้" แล้วมุดลงไปใต้ผ้าห่ม และโผล่ออกมาประกาศอย่างภูมิใจว่า "เธอเป็นเด็กหญิงและฉันเป็นเด็กชาย" ทารกหญิงบอกว่า "ฉลาดนี่ แต่เธอบอกได้อย่างไร"

"ง่ายๆ เธอใส่รองเท้าลิซ่มพู และฉันใส่ลีฟ้า"

อีกเรื่องหนึ่งมีว่า เด็กสองคนนั่งอยู่ในรถเข็นเคียงกันในสวนสาธารณะ อีกสักครู่ คนหนึ่งพูดกับอีกคนหนึ่งว่า "เธอเป็นเด็กผู้ดิ้งเย้กๆ หลือเด็กผู้ชายเย้กๆ" คำตอบคือ "เป็นเด็กผู้ชายเย้กๆ" คนแรกถามว่า"เธอรู้ไงใคเป็นเด็กผู้ชายเย้กๆ" คนที่สองบอกว่า "ดูใต้ผ้าห่มฉันซี" และเมื่อคนแรกทำตามก็ตะโกนออกมาด้วยความตื่นเต้น "ลองเท้าลีฟ้า"

เห็นได้ว่าสองเรื่องนี้มาจากตลกอัดกระป๋องเรื่องเดียวกัน ทั้งสองล้วนพยายามหลอก

ให้เราเตาผิด ดูเหมือนสำนวนแรกจะมีศิลปะในการเล่าน้อยไป เมื่อเทียบกับสำนวนที่สอง เราอาจเห็นสำนวนหลังตลกกว่า เพราะมีปัจจัยอื่น เช่นเสียงเด็กที่พูดไม่ชัด และมีวิธีเล่าที่แนบเนียนกว่า แต่ประเด็นอยู่ที่ว่า เมื่อมุขตลกมีศิลปะพอสมควรก็ทำให้เราเห็นว่ายินดีได้ จิตวิทยาส่วนบุคคลมักเป็นเรื่องของขีดความสามารถที่จะรับความตลกบางอย่างได้มากกว่าจะเป็นการเลือกประเภทของเรื่องตลก ถ้าว่าตามจิตวิทยาก็เป็นเพราะแต่ละคนเก็บกดสิ่งซึ่งสังคมไม่ต้อนรับได้ลึกเพียงไร หรือมี super ego ซึ่งเป็นผู้ควบคุมที่มีเกณฑ์ทางศีลธรรมเลอเลิศเพียงไร แต่ถ้าพิจารณาด้านศิลปะการเล่าเรื่อง การพยายามยั่วนมากเกินไปอาจทำให้เราไม่สบายใจ นอกจากนั้น บางครั้งการดำเนินเรื่องที่รวดเร็วอาจให้ผลด้านความตลกดีกว่า ถ้าเปรียบเทียบทั้งสองสำนวนข้างต้นกับเรื่องตลกทางเพศซึ่งไม่มีความบริสุทธิ์ของทารกเป็นเครื่องกำบัง ก็จะเห็นประเด็นนี้ได้

ขณะที่ผู้ดูแลสัตว์ (game keeper) กำลังเดินข้ามที่โล่ง ก็มองเห็นหญิงสาวร่างเปลือยเดินเข้ามาหา

เขาถาม : เธอเป็นเกม (สัตว์สำหรับล่า) ใช่ไหม

เธอตอบ : ใช่

ดังนั้น เขาจึงยิงเธอ

การเล่นความหมายของคำว่า "เกม" มีประสิทธิภาพสูงในการให้ความตลก วิธีการอันรวบรัดถ่วงดุลกับความเปิดเผยของมุขตลกได้อย่างดี ประกอบกับการให้ความรุนแรงซึ่งไม่ได้คาดด้วยการยิง เกิดเป็นการทดแทนซึ่งคู่ควรกับการถูกหลอก ความรุนแรงเป็นอีกสิ่งหนึ่งนอกจากเรื่องเพศซึ่งฟรอยด์กล่าวว่าเราเก็บกดไว้ และเกิดความพอใจมุขตลกที่ช่วยเปิดทางให้ออกจาก id หรือจิตใต้สำนึกของเราอันเป็นส่วนที่เก็บสิ่งทั้งสองไว้

เรื่องความรุนแรงในมุขตลกดูจะเป็นแนวโน้มของสมัยใหม่ แต่จะเกิดจากปัจจัยทางสังคมคือความบีบคั้นในการดำรงชีวิต หรือจะเป็นเพราะเหตุอื่นซึ่งทำให้สิ่งนี้กลับมาเป็นที่นิยมอีกหลังจากที่คนพยายามลดความรุนแรงตั้งแต่หลังสมัยอลิซาเบทที่สองก็ยังไม่เป็นที่ประจักษ์ชัด แต่ในระยะยี่สิบกว่าปีนี้ มีตลกที่เรียกว่า dark หรือ macabre คือประเภทที่น่าความน่ากลัว ความทุกข์ ความเหี้ยมโหดมาเป็นสาระ เช่น

ก. แม่ แม่ ทำไมหนูเดินวนเป็นวงกลมตลอดเวลา
พุบปาก มิฉะนั้นฉันจะตอกเท้าแกติดพื้นอีกข้างหนึ่ง

ข. ฆ่าย : ผมแก้นิสัยกัดเล็บของลูกผมได้แล้ว
เพื่อน : จั๊นหรือ ทำไง
ฆ่าย : เราะฟันมันออกหมดเลย

ค. มิสซิสลิงคอล์น นอกจาก<u>เรื่องนั้น</u>แล้ว คุณชอบละครนั่นมากแค่ไหน

เรื่องที่สามเป็นการนำเอาเรื่องจริงซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มาทำเป็นมุขตลก

จิตวิทยาส่วนบุคคลสามารถอธิบายเหตุอื่นๆของความตลกได้ เช่นการหลุดปากพูดสิ่งซึ่งไม่ตั้งใจ ฟรอยด์อธิบายว่า เกิดจากการเก็บกดบางสิ่ง เราจึงจัดความตลกที่เกิดขึ้นเช่นนี้ให้อยู่ในประเภท Freudian slip เช่นหญิงคนหนึ่งใส่เสื้อไม่มีแขนยืนโหนรถประจำทาง เมื่อกระเป๋าเข้ามาถามว่าจะลงที่ไหน ก็ตอบว่า รักแร้ บางคนพูดคำที่ต้องการไม่ถูกแม้จะรู้จักคำนั้นเนื่องจากความกังวล เช่นศาสตราจารย์ผู้หนึ่งเข้าไปในร้านขายหนังสือใกล้มหาวิทยาลัยและถามหา signifying glass (แว่นสำคัญ) คนขายตอบอย่างสุภาพว่าไม่ได้รับมาขาย ศาสตราจารย์เดินออกจากร้าน พลางพูดว่า ไม่ magnify ไม่ magnify (ไม่ขยาย)

แม้ว่าแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทางจิตวิทยาอยู่บ้าง แต่เรามักจะเอนเอียงไปตามจิตวิทยามวลชน ความเห็นของเราต่อสิ่งต่างๆ อาจแบ่งเป็นความเห็นส่วนตัวและความเห็นตามสังคมหรือคนหมู่มาก เช่นเราอาจมีเพื่อนเป็นคนชาติหนึ่งซึ่งมักถูกรังเกียจ และเราจะยกเพื่อนของเราเป็นข้อยกเว้น ดังนั้น เราจึงสังเกตจากสาระของมุขตลกเกี่ยวกับชนชาติอื่นว่า เจ้าของมุขตลกมีความเห็นหรือความรู้สึกอย่างไรต่อชาตินั้น ทำให้เราเข้าใจจิตวิทยาของทั้งสองฝ่าย ในจำนวนชาติที่ถูกหัวเราะเป็นเรื่องตลก ยิวนับเป็นอันดับแรกเพราะว่าเข้าไปอยู่แทบทุกแห่งในโลกตะวันตกและถูกเจ้าของบ้านรังเกียจด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ มุขตลกเกี่ยวกับยิวจะเน้นความเห็นแก่ธุรกิจเหนือสิ่งอื่นใดแทบทั้งสิ้น เช่น

ก. เจคอบกำลังจะตาย และครอบครัวของเขามารวมกันอยู่ข้างเตียง

"แม่" เขากระซิบ "ฉันอยู่นี่" นางตอบ

"ราเฮล" เขาถอนใจ "อยู่นี่จ๊ะ พ่อ"

"ไอแซค" "ผมอยู่นี่ พ่อ"

"สีวาย" เขาไอ "ผมก็อยู่นี่ พ่อ"

"จั๊น" เขาหายใจเลียงครืดคราด "อ้ายคนไหนมันดูร้านล่ะ"

คนอังกฤษมีมุขตลกมากมายซึ่งแสดงทัศนะของตนต่อชาติร่วมสหราชอาณาจักร์ เช่น

ข. ตกลงว่าพระเยซูจะมาเกิดในไอร์แลนด์ จนเมื่อพระเจ้าเกิดมีปัญหาว่าหาคนฉลาดไม่ได้สักคน ไม่ต้องถึงสามคนด้วยซ้ำ

หรือมุขตลกเรื่องนี้ อะไรเอ่ย มีไอคิว 144 ตอบ คนไอริช 12 โหล

จิตวิทยาสังคมมีส่วนให้เกิดมุขตลกซึ่งมักแสดงความรุนแรงหรือความดูหมิ่นเป็นส่วนใหญ่แม้ในระดับกลุ่มย่อยๆ เมื่อไรมีมุขตลกเกี่ยวกับคนกลุ่มหนึ่งเป็นจำนวนมากและไม่ใช่ในฐานะส่วนบุคคล รวมทั้งสาระของมุขตลกก็ซ้ำกันจนจับได้ว่าสะท้อนทัศนคติของคนส่วนใหญ่แล้ว เราก็อาจกล่าวได้ว่ามุขตลกเหล่านี้มีจิตวิทยาสังคมเป็นพื้นฐานซึ่งก็อาจเป็นสำนองเดียวกับในจิตวิทยาส่วนบุคคล กลุ่มที่มักถูกหัวเราะมักเป็นกลุ่มซึ่งอยู่ใกล้ตัวเราและอาจทำให้เกิดความเสียหาย หรือมีคุณมีโทษแก่เรา เช่น ตำรวจ เจ้าของร้านขำ ตลอดจนแพทย์และพยาบาล สาระที่ใช้จะเป็นเรื่องซ้ำๆ เฉพาะบาง

แง่ เช่น การวางอำนาจของตำรวจ การเอาเปรียบของเจ้าของร้านค้า ความไม่มีน้ำใจ หรือแม้แต่ความใจเหี้ยมของแพทย์และพยาบาล มุขตลกจะสื่อจุดอ่อนเหล่านี้เป็นการทดแทนความรุนแรงที่เราอยากแสดงต่อเจ้าของจุดอ่อน มุขตลกอีกส่วนหนึ่งเพียงแต่แสดงปมเด่นของเรา เมื่อเปรียบกับกลุ่มชนบางกลุ่ม เช่น พวกคอกนี้ หรือกลุ่มใดๆ ซึ่งพูดภาษาผิดจากมาตรฐาน และคนชนบท เป็นต้น

แต่ในมุมกลับ มุขตลกอาจนำจิตวิทยาบางชนิดมาแสดงให้เห็นความตลก เช่นเรื่อง "วันที่เขื่อนพัง" ของเจมส์ เทอร์เบอร์ ในหนังสือชื่อ My Life and Hard Times เขาเล่าว่า ในระหว่างที่มีท่าว่าเขื่อนที่เมืองโคลัมบัส มลรัฐโอไฮโอ อาจจะพังเมื่อปี 1913 นั้น วันหนึ่งใครคนหนึ่งซึ่งหาตัวไม่พบร้องว่าเขื่อนพัง คนที่ได้ยินก็ร้องตามและวิ่งตามกันไปทางตะวันออกซึ่งเป็นที่สูง เทอร์เบอร์ทำให้เราเห็นว่า คนซึ่งปกติเป็นผู้มีเกียรติ มีเหตุผลหรือมีหน้าที่รักษาความสงบอาจถูกครอบงำด้วยจิตวิทยาของ "ม้อบ" และเพิ่มความอลเวงให้แก่สถานการณ์ได้ง่ายๆ

... พนักงานดับเพลิงซึ่งเห็นอยู่ประปราย ตำรวจ และนายทหารบกแต่งเครื่องแบบเต็มยศ (มีการล้วนสนามที่ฟอร์ต เฮส์ในเมืองด้านเหนือ) เพิ่มลีสันให้แก่คลื่นมนุษย์ซึ่งกำลังโหมเข้ามา "ไปตะวันออก" แม่หนูน้อยคนหนึ่งร้องเสียงแหลมขณะที่วิ่งผ่านมุขหน้าบ้านพันโททหารราบคนหนึ่งซึ่งกำลังจิบอยู่ ด้วยความเคยชินกับการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว และการได้รับการฝึกมาให้ปฏิบัติตามคำสั่งในทันที ผู้พันก็โดดลงจากหน้ามุขและออกวิ่งเต็มฝีเท้า ไม่ช้าก็นำหน้าเด็กหญิงพลางตะโกนว่า "ไปตะวันออก" ทั้งสองทำให้ผู้คนทั้งบ้านที่อยู่บนถนนสายเล็กที่ตนวิ่งอยู่นั้นออกมาจนเกลี้ยงในเวลาอันรวดเร็ว "อะไรกันๆ" ฝ่ายอ้วนเดินย้ายพุงซึ่งเข้าล้กัดผู้พันถาม ผู้พันหยุดคอยและถามเด็กหญิงว่า "อะไรกัน" เด็กหญิงอ้าปากหายใจ "เขื่อนพัง" ผู้พันตะโกน "เขื่อนพังๆ ๆ ๆ" ไม่ช้าเขาซึ่งอุ้มเด็กหญิงซึ่งหมดแรงก็นำหน้าฝูงชนราวกับกองทหารจำนวน 300 คน ซึ่งออกมาจับกลุ่มล้อมรอบเขาจากห้องนั่งเล่น ร้านค้า อู่ซ่อมรถ สนามหลังบ้าน และห้องใต้ถุน

เทอร์เบอร์เล่าว่า หญิงคนหนึ่งปีนขึ้นไปอยู่บนยอดอนุสาวรีย์ คนจำนวนหนึ่งปีนต้นไม้ และนายแพทย์มาลอรีซึ่งมีหนวดยาวและมองดูเหมือนโรเบิต บราวนิง วิ่งร้องว่า "มันมาถึงตัวเราแล้ว" โดยเข้าใจว่าเสียงรองเท้าส้นเกี๊ยของเด็กที่วิ่งตามหลังเป็นเสียงน้ำ ปฏิกริยาของชาวเมืองโคลัมบัสหลังจากความแตกตื่นโดยเขื่อนไม่ได้พังครั้งนั้นเป็นไปตามที่เราคาด คือไม่มีใครพูดถึงเรื่องนี้อีกหลายปี เพราะว่ายังไม่เห็นความตลก

ก่อนที่จะละหัวข้อจิตวิทยา เราน่าจะพิจารณาปฏิกริยาของผู้ฟังต่อมุขตลกด้วยเป็นเรื่องซึ่งครอบคลุมทั้งมุขตลกที่ล้ะท้อนจิตวิทยาส่วนบุคคลและจิตวิทยามวลชน และอาจเป็นผลของสังคม วัฒนธรรม มีวิจัยเรื่องหนึ่งซึ่งทำตามแนววิทยาศาสตร์เกี่ยวกับปฏิกริยาของผู้ฟังต่อมุขตลก ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ไว้ว่าปฏิกริยาชนิดใดได้คะแนนเท่าไร เช่น ยิ้ม หัวเราะ การใช้ส่วนอื่นของร่างกาย เช่น พยักหน้า ยกมือ มุขตลกที่ทำให้เกิดปฏิกริยารวมแล้วมีคะแนนมากก็แสดงว่าตลกมาก แต่วิธีนี้ถือว่าแน่นอนไม่ได้ เพราะประการแรก คนมีปฏิกริยาต่อความตลกในรูปแบบของเขาเอง บางคนไม่เคยลงนอนกลิ้งเมื่อขบขันมากๆ ประการที่สองคนมีความรู้สึกว่าอะไรตลกมากหรือน้อยต่างกัน และประการ

ที่สาม มุขตลกที่ใช้ในการทดลองอาจจะมีบางเรื่องที่บางคนเคยได้ยินมาแล้ว ทำให้ไม่รู้สึกขบขันเท่าที่ควรก็ได้ คนอังกฤษซึ่งมีการศึกษานิยม dry jokes โดยถือว่าแสดงสติปัญญา และเขาไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังหัวเราะเฮฮาด้วย ละครคอมิดีของเขาก็แสดงความตลกทางวาจาซึ่งคมคาย ตลกโปกฮานั้นเก็บไว้สำหรับบทคนใช้และลามัญชน คนฝรั่งเศสหัวเราะอย่างเปิดเผย และคนอเมริกันก็ไม่ได้สนใจการแบ่งชนชั้นด้วยความตลก อย่างไรก็ตาม เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไปพร้อมทั้งอุดมการณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ปฏิกริยาต่อมุขตลกบางอย่างหรือบางลักษณะอาจเปลี่ยนไปด้วย

2. <u>องค์ประกอบของสาระในมุขตลก</u> ในการศึกษาการเล่นอความตลก เราอาจมองจากแง่ต่างๆ เราอาจมองจากแง่ของสาระของมุขตลกซึ่งก็อาจแบ่งเป็นสาระด้านความหมาย (semantic) และด้านเสียง พวกแรกได้แก่ การเล่นคำเดียวกันแต่ต่างความหมาย การเล่นสำนวน คำล้องแง่ อุปมา เอปิแกรม เป็นต้น ตามลักษณะรูปแบบที่กล่าวถึงในข้อ 1 เรื่องตลกขนาดยาวจะใช้สาระด้านความหมายเป็นสำคัญ มุขตลกซึ่งเน้นสาระทางเสียง ได้แก่การเล่นคำซ้ำเสียงซ้ำ การออกเสียงผิด การเปลี่ยนน้ำหนักในการออกเสียงคำ การแต่งคำใหม่เพื่อความตลก สาระด้านเสียงนี้มักใช้ประกอบกับสาระด้านความหมายด้วย ถ้าใช้โดดๆ มุขตลกซึ่งเน้นเสียงมักจะสั้น เช่น

ก. What does a Hindo ? Lays eggs.

ข. He was s sort of Irish/Jewish gnome - so they called him a lepra - Cohen. (เสียนคำ leprechaun)

ค. Anna Stetic - the nurse who was a real knockout.

ง. Young lady at railway station booking office : Two to Loo.
Facetous booking clerk : Pip, pip. (เสียนเสียงนก)

วิธีแบ่งสาระในมุขตลกอย่างที่สองคือ แบ่งตามลักษณะแวดล้อมในการเล่นอ สิ่งแรกซึ่งควรคำนึงถึงคือ ธรรมชาติของการเล่ามุขตลกนั้นอาศัยการออกเสียง แม้ว่าจะมีการบันทึกเป็นตัวอักษรก็เป็นเพียงการถ่ายทอดเสียงด้วยสัญลักษณ์ในระบบหนึ่ง ระบบนั้นจะแสดงการจัดจังหวะซึ่งเห็นได้ชัดเจนในคำประพันธ์ การจัดเวลา (Timing) คือเมื่อไรควรให้ตอนสำคัญ (punch line) การละล่มรายละเอียด ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า แม้คำเดียวก็อาจให้ความตลกได้ นี้อาจเกิดเพราะการจัดเวลา เช่นนักแสดงเรื่องตลกสังเกตว่า ถ้าตัวตลกคนหนึ่งถูกเตะแล้วร้องออกมาเดี๋ยวนั้น จะไม่ตลก แต่ถ้าเว้นระยะสัก 2-3 วินาทีแล้วจึงร้อง จะเรียกเสียงหัวเราะจากคนดูได้ทุกครั้ง สำหรับมุขตลกซึ่งเล่นอในรูปตัวอักษร ผู้เล่นอมักหาทางเลียนวิธีการเล่นอด้วยการออกเสียง เช่นการใช้ตัวอักษรหนา บาง เล็ก ใหญ่ ต่างจากตัวอักษรที่ใช้เป็นปกติในมุขตลกนั้น การเว้นระยะโดยใส่จุดหรือยีด การใช้เครื่องหมายต่างๆ เช่น อัศเจรีย์ เพื่อให้ผู้อ่านได้สาระด้านเสียงด้วย เช่น

ชาย : น้องสาวผมแต่งงานกับคนไอริช

เพื่อน : Oh, really ?

ชาย : ไม่ใช่ O'Reilly

อีกแง่หนึ่งซึ่งเราน่าจะวิเคราะห์คือวิธีสร้างลักษณะแวดล้อมของมุขตลก ในตัวอย่างที่ผ่านมาหลายเรื่อง เราเห็นลักษณะแวดล้อมในการบอกสั้นๆ บ้าง การบรรยายบ้าง ล้วนแต่ในรูปตัวอักษร หนังสือรวมมุขตลกเล่มหนึ่งโฆษณาไว้ที่ปกหลังว่า

> อังกฤษเป็นที่เกิดของมุขตลกและการประคารม สิ่งหนึ่งเกี่ยวแก่ตลกอังกฤษในฐานะที่ตรงข้ามกับตลกไม่ว่าที่อื่นใดในโลกคือ วิธีการอันวิเศษซึ่งสกัดผู้ฟังในขณะที่ฉากของเหตุการณ์ก่อตัวขึ้นในใจ จนกระทั่งถึงขณะที่เกิดความตลกนั้นเอง ตอนสำคัญก็เข้าถึงตัวเขาในทันที และเขาก็ละลายกลายเป็นกองแห่งการหัวเราะที่มีร่างเป็นมนุษย์แต่ช่วยตัวเองไม่ได้ ...
> คนอังกฤษไม่ใยดีกับมุขตลกรวดเร็วถูกๆ แบบอีกฟากแอตแลนติก

มุขตลกหลายเรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นเป็นของอังกฤษ แต่ก็ไม่ได้ใช้การบรรยายลักษณะข้างเคียงอย่างยืดยาว คำโฆษณานี้จึงเป็นเพียงการป้องกันตัวให้มุขตลกซึ่งเล่าเสียหายบรรทัดกว่าจะถึงตอนสำคัญ และการพูดพาดพิงถึงอเมริกาก็เพราะอคติประจำชาติ เนื่องจากคนอังกฤษว่ากว่า แต่อ้างว่าคนอเมริกันรับร้อนอยู่ตลอดเวลา

นอกจากการบอกเป็นคำพูด อาจใช้การอธิบายลักษณะแวดล้อมด้วยภาพ เราคงต้องพยายามแยกว่า อะไรเป็นสาระของความตลกเสียก่อน คือคำพูดหรือภาพ การเล่นอความตลกในรูปแบบผสมนี้มักจะเรียกกันว่าการ์ตูน ผู้เขียนเคยเห็นการ์ตูนชิ้นหนึ่งเป็นรูปผู้หญิงลาวผอมๆ ใส่เสื้อชั้นในห้อยร่องแร่งโยงไว้ด้วยแขนเสื้อซึ่งเล็กมาก ใต้ภาพมีคำบรรยายว่า The slip that doesn't. กรณีนี้อาจจะอยู่ตรงเขตแดนระหว่างมุขตลกกับภาพตลกพอดี เพราะต่างฝ่ายต่างต้องอาศัยกัน ต่างฝ่ายต่างเป็นสาระของความตลก แต่เมื่อไรที่เราใช้คำพูดบรรยายแทนภาพได้ เมื่อนั้นภาพก็ทำหน้าที่เป็นวิธีเล่นอลักษณะแวดล้อมของมุขตลกวิธีหนึ่งเท่านั้น เช่นภาพคนขายหนังสือชี้หนังสือเล่มใหญ่มีตัวหนังสือบนหน้าปกว่า งบดุล มีชายคนหนึ่งยืนหันหลังอยู่ตรงหน้าเคาน์เตอร์ ใต้ภาพมีตัวอักษรว่า "เล่มนี้รับประกันว่า ลายองชวัญ และไม่ตัดทอนเลย" ทั้งหมดนี้อาจเขียนใหม่ในรูปคำถามคำตอบได้โดยไม่เสียความตลก แต่ไม่อาจตัดคำบรรยายซึ่งมีอยู่ให้เหลือแต่ภาพได้ อย่างไรก็ตามการบรรยายด้วยภาพและกำหนดให้ตอนตลกเป็นคำพูดช่วยตัดทอนการใช้คำพูดมากคำ เปลี่ยนรสของความตลกโดยการให้สิ่งซึ่งเห็นเป็นรูปธรรมได้ทันทีไม่ใช่สัญลักษณ์เหมือนคำพูด เช่นหน้าคนที่แสดงความแปลกใจตำแหน่งหรือระยะระหว่างตัวละคร นอกจากนั้นมักจะให้ปฏิกริยาหลัง punch line ซึ่งจะพบน้อยมากในการบรรยายด้วยคำพูด

3. <u>ประเภทพื้นฐานของวิธีเล่นอความตลก</u> มุขตลกทั้งหลายจำเป็นต้องดึงผู้ฟังให้เข้ามามีส่วนมิฉะนั้นจะไม่เกิดความตลก นอกจากการคาดว่าผู้ฟังมีลักษณะสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยาที่จะมองเห็นความตลกแล้วจะพบว่ามีวิธีการพื้นฐานกลุ่มหนึ่งซึ่งมุขตลกใช้ และอาจกล่าวได้ว่าอยู่ใต้พื้นผิวของการใช้วาจา

3.1 <u>การให้สิ่งที่เราคาดหวัง</u> เป็นวิธีการตรงไปตรงมา เช่นสร้างแนวให้เรายึดเป็น

แบบด้วยการใช้สำนวนซ้ำ หรือคำถามซ้ำจนเราสังเกตได้ว่า ตอนต่อไปจะเป็นอย่างไร เช่นในเรื่อง สิงโตน้ำกับช่างไม้ซึ่งกล่าวถึงข้างต้น ในมุขตลกประเภทอุปมาและเป็นความเรียง อาจมีการสร้างแนวทางให้เราคิดเป็นแบบหรือบอกล่วงหน้าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง แล้วก็ให้สิ่งซึ่งเราคาด แต่จะเมื่อไรนั้นขึ้นอยู่กับกลวิธีการเล่าเรื่องของแต่ละบุคคล ยกตัวอย่างอุปมาเรื่อง "คืนที่ผีเข้าบ้าน" ของเจมส์ เทอร์เบอร์ใน My Life and Hard Times โดยจะเล่าอย่างตัดทอนแล้วดังนี้

> เมื่อครั้งเทอร์เบอร์ยังเป็นวัยรุ่น วันหนึ่งขณะที่กำลังเช็ดตัวอยู่ในห้องน้ำ เขาได้ยินเสียงคนที่ชั้นล่าง จึงออกมามองลงไปตามช่องบันได เขาไม่เห็นใครแต่ก็ยังมีเสียงอยู่ จึงไปปลุกน้องชายมาดูอีกคนหนึ่ง คราวนี้มีเสียงวิ่งขึ้นบันไดมาแต่มองไม่เห็นตัว สองวัยรุ่นก็เผ่นเข้าห้องปิดประตูห้องละเปรี้ยง แม่ตกใจคิดว่าขโมยขึ้นบ้าน ในที่สุดตำรวจยกกำลังมาค้นบ้าน ทำความเสียหายต่างๆซึ่งเราพอจะเดาออก ขณะนั้นปู่ทำเสียงดังอยู่บนห้องใต้เพดาน ตำรวจกรูกันขึ้นไป เทอร์เบอร์เล่าว่าปู่กำลังอยู่ในระยะที่เชื่อว่า ทหารของนายพลมีด (Mead) ในสงครามกลางเมืองกำลังเริ่มถอยและบ้างก็แตกทัพแล้ว เทอร์เบอร์จะเตือนตำรวจก็ไม่ทัน ปู่เปิดประตูออกมา ใส่เสื้อนอนยาวพร้อมหมวกใส่นอนและเสื้อหนัง ตำรวจคงจะรู้ว่าคนแก่นี่เป็นคนในบ้าน แต่ก็ไม่ทันการแล้ว ปู่ลงมือด่าตำรวจทันที
> "กลับไป แกอ้ายหมาขี้ขลาด กลับไปเข้ากองทัพ อ้ายปลุ้สัตว์วัณโรคตายยาว"[3]
> แล้วแกก็โจมตีตำรวจคนหนึ่ง ชักปืนตำรวจออกมายิงถูกตำรวจอีกคนหนึ่ง ในที่สุดทุกคนก็ล่าถอยลงมาได้หมดและใส่กุญแจขังปู่ไว้ในห้อง ปู่ยิงปืนอีกสองนัดแล้วก็เข้านอน เทอร์เบอร์อธิบายให้ตำรวจคนที่ซื่อโลฟังอย่างเหนื่อยหอบว่า "นั่นน่ะปู่เอง แกคิดว่าพวกคุณเป็นทหารแตกทัพ" โลตอบว่า "ผมว่า แกคงคิดอย่างนั้นแหละ"

ผู้แต่งบอกไว้ล่วงหน้าแล้วว่าปู่กำลังหลงเรื่องอะไร เมื่อเหตุการณ์เป็นไปตามคาด เราจึงพอใจ

3.2 การไม่ให้สิ่งที่เราคาดหวัง มุขตลกจะเริ่มทำนองเดียวกับข้อหนึ่งแต่จบลงโดยไม่ให้สิ่งซึ่งหลอกให้เราคาด น้อยเรื่องจะจบในขั้นตอนนี้ เคยพบเพียงเรื่องเดียวคือ การ์ตูนบลอนดี เมื่อเกือบสิบห้าปีมาแล้ว บลอนดีโผล่หน้าออกมาจากครัว ร้องถามแด๊กวูดว่า "อยากกินไข่ข้นดีไหมเช้านี้" แด๊กวูดตอบว่า ไข่ดาว ทอดไม่ต้องกลับ" บลอนดีตอบว่า "เสียใจนะ เช้านี้ไม่มีไข่" แด๊กวูดถามว่า "งั้นถามทำไมว่าจะกินไข่ข้นดีไหม" บลอนดีซึ่งหันหลังให้ตอบว่า "จะได้รู้ว่าอดกินอะไร" มุขตลกส่วนใหญ่จะจบโดยให้สิ่งอื่นคือเกินขั้นตอนนี้

3.3 การให้สิ่งซึ่งเราไม่คาด พบมากในมุขตลกประเภทคำถาม คำคำกัดความ และมุขตลกซึ่งเกริ่นทำนองให้คาดว่าจะเป็นเรื่องเพศ น้ำเสียงของมุขตลกตอนเริ่มต้นก็อาจทำให้เราคาดไม่ถึงว่าจะได้คำตอบใน punch line เช่นนั้น ตัวอย่างเช่น

อะดัมยี่มือไปที่แรต : และฉันจะเรียกสัตว์นี้ว่าแรต (ล้อล้อมวนไปเบิล)

อีฟถาม : แต่ทำไมต้องเรียกชื่ออย่างนั้น

อะดัมกระซากเสียงตอบ : เพราะว่ามันเหมือนแรตน่ะซี นั่นน่ะคือทำไมละ บัดซบ

การที่มุขตลกหลายเรื่องพยายามให้สิ่งที่เราคาดไม่ถึงจริงๆ อาจมีผลทำให้เราเห็นทะลุถึงวิธีการพื้นฐานนี้ จึงอาจเกิดความรำคาญแทนความตลก มุขตลกประเภทที่ล้ามซึ่งนับว่าดีมักให้เค้าว่าเราอาจเดาถูก แต่เราก็เดาไม่ถูก เช่น

เมื่อได้รับการขอร้องให้บริจาคแก่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในท้องถิ่น ชายสักอดคนหนึ่งส่งเด็กกำพร้ามาให้สองคน

เราพอจะเดาได้ว่าชาวสักอดซึ่งมีชื่อว่าห่างไกลจากการให้อะไรใครเปล่าๆ จะต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่เป็นไปตามลักษณะนิสัยของชนชาตินั้น แต่การให้เด็กกำพร้ามาให้สถานสงเคราะห์เลี้ยงนั้นเกินความคาดคิดของเรา

3.4 <u>การให้กุญแจของความตลก</u> คือบอกล่วงหน้าให้ผู้อ่านทราบว่าเรื่องนั้นเป็นอย่างไร เพื่อให้หัวเราะตัวละครซึ่งไม่มีภูมิหลังนี้ มีมุขตลกเรื่องหนึ่งซึ่งใช้เฉพาะวิธีการนี้อย่างเดียว คือ

ผู้บริหารในวงการธุรกิจคนหนึ่งจำเป็นต้องแสดงสุนทรพจน์ในที่ประชุมสำคัญซึ่งประกอบด้วยผู้ร่วมงานทางธุรกิจของเขา เนื่องจากไม่ทราบว่าจะเล่าอะไรที่น่าสนใจ เขาจึงตัดสินใจพูดเรื่องเพศ เมื่อเขากลับบ้าน ภรรยาถามว่าสุนทรพจน์ของเขาเป็นอย่างไร เขาบอกว่า ประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวงทีเดียว

"แต่คุณพูดเรื่องอะไรล่ะ"

ชายผู้นั้นหยุดคิด 2-3 วินาที แล้วตอบว่า "อ๋อ เรื่องแล่นเรือใบ"

อีกสัปดาห์หนึ่งหลังจากนั้น เพื่อนนักธุรกิจของเขาคนหนึ่งเดินเข้ามาหาภรรยาของชายผู้นั้นในงานค็อกเทลและกล่าวว่า "สุนทรพจน์ที่ล้ามีคุณพูดเมื่อสัปดาห์ที่แล้ววิเศษมาก"

"นั่นน่ะซีคะ" ภรรยาตอบ "น่าแปลกใจจริง เขาเคยพยายามเพียงสองครั้งเท่านั้น ครั้งแรกหมวกเขาปลิว ครั้งที่สองเขาเมาคลื่น"

เนื่องจากมุขตลกในประเภทนี้ต้องการให้เราหัวเราะตัวละครในเรื่อง จึงมีวิธีการต่างๆ ที่จะบอกสิ่งที่จำเป็นหรือ "ให้กุญแจ" แก่เราล่วงหน้า ดังในตัวอย่างต่อไปนี้ซึ่งแสดงปฏิกริยาของตัวละครชาวฝรั่งเศสซึ่งจะถูกหัวเราะเพราะเขาเข้าใจผิดเนื่องจากไม่ทราบว่า ชื่อตำบลในไอร์แลนด์หลายแห่งขึ้นต้นด้วยคำว่า "ดิล" ซึ่งมีเสียงพ้องกับคำที่แปลว่า ฆ่า

ชายฝรั่งเศสผู้หนึ่งกำลังท่องเที่ยวในไอร์แลนด์ เขาเข้าไปในตู้รถไฟซึ่งมีเซลส์แมนเป็นคนไอริชนั่งอยู่สองคน คนหนึ่งกล่าวกับอีกคนหนึ่งว่า

"แล้วแกไปไหนมาเมื่อเร็วๆนี้"

คำตอบคือ "อ๋อ แน่ ฉันก็ไปดิลเมรี่น่ะซี และตอนนี้จะไปดิลแพทริก แล้วแกล่ะ"

อีกคนหนึ่งตอบ "ฉันไปคิลเคนนี่และคิลไมเคิลมา ตอนนี้ฉันจะออกไปคิลมอร์"

ฝ่ายฝรั่งเศสฟังด้วยความงวยงง "อ้ายพวกวายร้ายใจทมิฬ" เขาคิด และลงรถที่สถานีหน้า

กุญแจของความตลกคือคำด่าของเขา ทำให้เราทราบว่าเขาเข้าใจผิดเพราะอะไร

3.5 <u>การให้สิ่งซึ่งท้าทาย</u> หมายถึงการเพิ่มความไม่เข้ากันและลดเงื่อนไขของความตลก เช่นกรอบของการเล่น ทำให้เกิดอารมณ์ด้านอื่นรุนแรงจนเกือบจะท่วมความขบขันที่ได้ มุขตลกชนิดนี้แสดงแรงดึงระหว่างความตลกกับอารมณ์ เช่นความสงสาร ความสำเร็จของฮาลี แย่ปลิน ในการเล่นอความตลกขึ้นอยู่กับสิ่งนี้ ซึ่งเป็นวิธีการเล่นอความตลกที่แสดงความสามารถสูงสุดของผู้เล่นอ ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือวาจา ถ้าจะพิจารณาตลกทางวาจาซึ่งสร้างด้วยวิธีท้าทายขอบเขตของความตลกเช่นนี้ ทั้งแสดงศิลปะในการใช้วาจาอย่างสูงสุดด้วย เราจะต้องหันไปหาแทรจิดีของเช็คสเปียร์

<u>Hamlet</u> จากองค์ 2 ฉาก 2 การตอบโต้ระหว่างแฮมเลตกับโปโลเนียส์ซึ่งเป็นมุขมนตรี

ป. กำลังทรงอะไรอยู่ ฝ่าบาท

อ. คำ คำ คำ

ป. เรื่องอะไรหรือ กระหม่อม

อ. ระหว่างใคร

ป. กระหม่อมหมายถึงเรื่องที่ทรงอ่านอยู่หรอก ฝ่าบาท

อ. เรื่องนินทาน่ะท่าน เพราะว่าอ้ายมนุษย์อย่างเสียดสีมันบอกไว้ตรงนี้ว่า ฝ่ายแก่มีหนวดยาว หน้าย่น ยางตันพลัม และอำพันข้นๆไหลออกมาจากนัยตา และมีความชาดสติปัญญาอย่างเหลือเฟือ รวมทั้งขาพับก็อ่อนแอเป็นที่สุด ทั้งหมดนี้นะท่าน แม้ว่าฉันจะเชื่ออย่างเต็มกำลังและอำนาจแต่ฉันก็ยังถือว่าการที่เอียนเอาไว้อย่างนั้นน่ะไม่ใช่ความซื่อสัตย์ เพราะว่าตัวท่านเองนะท่านก็จะแก่เหมือนตัวฉัน ถ้าท่านถอยหลังกลับไปได้เหมือนกับปู

<u>King Lear</u> จากองค์ 1 ฉาก 5 ตัวตลกเลียดลีเลียร์ซึ่งถูกธิดาทั้งสองลดอำนาจหลังจากมอบสมบัติให้แล้วจนต้องออกจากวัง

ตลก บอกได้ไหมว่าหอยนางรมทำทาบอย่างไร

ล. ไม่ได้

ตลก ข้าก็เหมือนกัน แต่ข้าบอกได้ว่าทำไมหอยทากมีขน

ล. ทำไม

ตลก ทำไมหรือ ก็เพื่อคุ้มหัวของมันน่ะซี ไม่ใช่เพื่อยกให้ลูกสาวแล้วก็ไม่มีที่จะใส่เขาของตัวเอง

ในตัวอย่างแรก แฮมเลตใช้มุขตลกที่อ้างว่าคนอื่นพูดเป็นเครื่องเสียดสีโปโลเนียส์ เพราะพูดตรงไม่ได้ เนื่องจากโปโลเนียส์เป็นฝ่ายศัตรู และแฮมเลตกำลังหาทางแก้แค้นให้บิดาอยู่

แต่ก็เหลืออดจนต้องเยาะเย้ยโปโลเนียส์ตรงๆ ในตอนท้ายด้วยการเปรียบโปโลเนียส์กับสัตว์ซึ่งต่ำต้อยและผิดธรรมชาติ ส่วนในตัวอย่างที่ 2 ตัวตลกซึ่งภักดีต่อเลียร์อดเสียดสีเจ้านายของตนไม่ได้แม้ในยามทุกข์เช่นนั้น เพราะได้ทำสิ่งซึ่งโง่เขลาจนเกิดภัยแก่ตนเอง ตลกยกตัวอย่างสัตว์ชั้นต่ำเช่นหอยทากขึ้นเปรียบกับเลียร์ให้เห็นว่า แม้สัตว์เช่นนั้นก็ยังมีความคิดมากกว่า

อารมณ์ของผู้พูดในทั้งสองตัวอย่างปรากฏอย่างเปิดเผยมากจนเรากล้วว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะจับได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นความตลกจะหมดไปทันที เพราะความเครียดที่จะเกิดขึ้นคงจะรุนแรงเกินกว่าที่เงื่อนไขเรื่องการเล่นจะยืดและประสานไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ในทั้งสองกรณี ผู้ถูกหัวเราะมีความสนใจเรื่องอื่นมากกว่า คือโปโลเนียส์พยายามพิสูจน์ว่า แฮมเลตเป็นบ้าแน่ ส่วนเลียร์ตัดบทการเล่นตลกอันเป็นความเคยชินของตัวตลก เพราะไม่อยากคิดถึงธิดาด้วยความกลัวว่าตนจะเป็นบ้าไปเพราะความแค้น ดังนั้น เชคสเปียร์ก็ได้ให้ความแน่ใจแก่เราว่า สาระของมุขตลกอันหวุดหวิดจะเกินตลกทั้งสองเรื่องนี้ยังเน้นความสัมพันธ์ระหว่างเรากับผู้พูดอยู่ เป็นการดึงให้เรามีส่วนในลักษณะเดียวกับข้อ 4 แต่นอกเหนือจากนั้นคือ เราเกิดอารมณ์รุนแรงไปด้วยนอกจากความรู้สึกขบขัน นับว่าวิธีการสุดท้ายนี้เปิดโอกาสให้เรามีส่วนร่วมในมุขตลกได้อย่างลึกซึ้งกว่าวิธีการพื้นฐานประเภทอื่นทั้งหมด

สำหรับวิธีการเล่นอความตลกในขั้นที่เห็นได้ชัดเจน อยู่เหนือระดับพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นลีลาการแต่ง วิธีการให้หรือเว้นรายละเอียด หรือการจำแนกวิธีการขั้นพื้นฐานในการเล่นอความตลกเป็นวิธีย่อยๆนั้น เป็นเรื่องซึ่งอาจศึกษาได้จากวรรณกรรมเชิงตลกเรื่องหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น

เชิงอรรถ

1. คำว่า gnus (รูปพหูพจน์) หมายถึง กวางเขาโค้ง ศีรษะเหมือนวัว ขนคอสั้นและหางยาว มีในแอฟริกา เป็นสัตว์ที่พอจะถือได้ว่าแปลกประหลาดในสายตาฝรั่ง เสียงของคำนี้พ้องกับเสียงคำว่า news ซึ่งแปลว่าข่าว ผู้อ่านหรือฟังอาจจับความหมายหลังนี้ได้ทันที เพราะผู้เขียนให้กรอบความหมายไว้ ได้แก่รูปแบบของการประกาศข่าวตอนจบ คือ That is the end of the news. (จบข่าว)

2. คำว่า wreck ในความหมายว่า ซากสิ่งอับปาง สัมพันธ์กับข้อความในคำถามที่เกี่ยวกับทะเล แต่อีกความหมายหนึ่งคือ บุคคลซึ่งทรุดโทรมทางร่างกายหรือจิตใจ เป็นความหมายที่อยู่ในคำตอบ และสัมพันธ์กับคำขยาย คือ nervous

3. แม้แต่คำด่าของฝ่ายซ้ายตรงนี้ก็เป็นวาจาที่ตลก เพราะคำที่แกใช้ก็คือ damned lily-livered cattle มีร่องรอยความโบราณในเชิงล้านวนการเปรียบเทียบความขลาด และคำว่าปศุสัตว์ที่ใช้เป็นคำด่าตำรวจ ก็แสดงการดูถูกตำรวจซึ่งกรูกันเข้าไปก่อความวุ่นวาย ร้อยข้าวของโยนไว้เกลื่อนว่าเหมือนสัตว์ใช้งานซึ่งมีกำลังแต่ขาดปัญญา ให้ภาพซึ่งเราเห็นว่าเหมาะกับพฤติกรรมของตำรวจเหล่านั้น

บรรณานุกรม

Amis, Kingsley. ed. 1979. The New Oxford Book of Light Verse. Oxford: Oxford University Press.

Chapman, A.J. and Foot, H.C. eds. c. 1977. It's a Funny Thing, Humour. Oxford: Pergamon Press.

Goldstein - Jackson, Kevin. 1973. The Richer Joke for the Right Occasion. Surrey: Elliot Right Way Books.

Hazlitt, W. Carew. 1890. Studies in Jocular Literature. London: Elliot Stock.

Newman, A.C.H. ed. 1970. British and Other Jokes. Surrey: Elliot Rightway Books.

Rolnick, Harry. 1970. A Samlor named Desire. Bangkok: Siam Publications Inc.

Rousseau, George S. and Rudenstein, Neil L. eds. 1972. English Poetic Satire, Wyatt to Byron. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.

Shakespeare, William. 1949. The Complete Works. ed. W.J. Craig. Oxford: Oxford University Press.

Thurbur, James. 1953. My Life and Hard Times. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

Parody

The Tale of Lord Lovell (Anonymous)

Lord Lovell he stood at his own front door,
Seeking the hole for the key;
His hat was wrecked, and his trousers bore
A rent across either knee,
When down came the beauteous Lady Jane
In fair white draperie.

'Oh, where have you been, Lord Lovell?' she said,
'Oh, where have you been?' said she;
'I have not closed an eye in bed,
And the clock has just struck three.
Who has been standing you on your head
In the ash-barrel, pardie?'

'I am not drunk, Lad' Shane,' he said:
'And so late it cannot be;
The clock struck one as I entered-
I heard it two times or three;
It must be the salmon on which I fed
Has been too many for me.'

'Go tell your tale, Lord Lovell,' she said,
'To the maritime cavalree,
To your grandmother of the hoary head-
To any one but me:
The door is not used to be opened
With a cigarette for a key.'

"เปรียบเทียบกลอนเรื่องนี้ซึ่งใช้ลีลาของบัลลัดเล่าถึงผู้ดีขี้เมาอย่างน่าขบขัน กับบัลลัด

โบราณเรื่อง Lord Randal ซึ่งเป็นเรื่องเศร้า และน่าสลดสลองของหนุ่มผู้ดีซึ่งถูกคู่รักวางยาพิษ"

Lord Randal (Anonymous)

"O where hae ye been, Lord Randal, my son?
O where hae ye been, my handsome young man?"
"I hae been to the wild wood; mother, make my bed soon,
For I'm weary wi' hunting, and fain wald lie down."

"Where gat ye your dinner, Lord Randal, my son?
Where gat ye your dinner, my handsome young man?"
"I din'd wi' my true-love; mother, make my bed soon,
For I'm weary wi' hunting, and fain wald lie down

"What gat ye to your dinner, Lord Ràndal, my son?
What gat ye to your dinner, my handsome young man?"
"I gat eels boil'd in broo; mother, make my bed soon,
For I'm weary wi' hunting, and fain wald lie down."

"What became of your bloodhounds, Lord Randal, my son?
What became of your bloodhounds, my handsome young man?"
"O they swell'd and they died; mother, make my bed soon,
For I'm weary wi' hunting, and fain wald lie down."

"O I fear ye are poisoned, Lord Randal, my son!
O I fear ye are poisoned, my handsome young man!"
"O yes! I am poison'd; mother, make my bed soon,
For I'm sick at the heart, and fain wald lie down."

broo, broth.

Rigmarole

1. A Samlor named Desire (Harry Rolnick)

ฉากที่ 1 เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว บลานช์ ดู บัวส์ได้รับการปล่อยตัวจากโรงพยาบาลหลังคาแดงในรัฐนิวออร์ลีนส์ เธอถูกล่ามโซ่อยู่ที่นั่นตั้งแต่ฉากสุดท้ายของเรื่อง "เอ สตรีทคาร์ เนมด์ ดีไซร์" คำพูดสุดท้ายของเธอก่อนลงเรือข้ำไปเมืองจีน คือ "เดี๋ยนพึ่งความเมตตาของคนแปลกหน้าตลอดมา แต่ตอนนี้เดี๋ยนไม่ค่อยแน่ใจอ่ะ"

ฉากที่ 2 คลองเตยเป็นรวงผึ้งแห่งธุรกิจวุ่นวายโดยแท้ในขณะที่เรือเครื่องจักร์ไอน้ำ ชื่อ "ประสาท" ทอดสมอและเตรียมเข้าเทียบท่า กรรมกรท่าเรือแต่งกายกระทัดรัด สวมเครื่องแบบเท่ มีเสื้อครึ่งท่อนสีแดง เสื้อหนังสีน้ำทะเล และกางเกงขาสั้นสีเขียวตอง เดินวุ่นไปมา เข็นสินค้ามีเครื่องเทศหายาก ผ้าไหม ลูกจันทน์ และวิทยุทรานซิสเตอร์

ทันใดนั้น หญิงสาวหน้าซีดเซียวท่าทางอิดโรยก็โผล่ออกมาจากห้องเก็บกระเป๋า; เธอเดินเขย่งปลายเท้าลงมาตามสะพานไม้ด้วยความสง่าดังรูปปั้นของเทพธิดาจีนซึ่งอาจจะมีอายุสักหน่อย แต่ก็ยังมีความอ่อนเยาว์เยี่ยงสาวพรหมจารี ซึ่งอาจรักษาไว้ได้ด้วยการบริโภคอาหารสูตรที่ประกอบด้วยหมูทอด ถั่วลาย และพายหนูน้ำอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น

สุภาพบุรุษรูปหล่อวัยกลางคนแต่งเครื่องแบบนายพลเรือแห่งท้องทะเลหลวงยืนคอยเธออยู่บนท่า และขณะที่เธอเข้ามาใกล้ก็จับมือเธอขึ้นมาอย่างสง่างามและจูบมือนั้น

เขาร้องว่า "มิสโอฮาร่า เป็นความยินดีอย่างใหญ่หลวงที่เราได้คุณมาอยู่ในบรรดาเคบินของเราตลอดการเดินทางอันเต็มไปด้วยภยันตรายนี้ ลูกเรือทุกคนบอกผมว่าอย่างนั้น"

2. The Walrus and the Carpenter (Lewis Carroll)

The sun was shining on the sea,
    Shining with all his might:
He did his very best to make
    The billows smooth and bright-
And this was odd, because it was
    The middle of the night.

The moon was shining sulkily,
    Because she thought the sun
Had got no business to be there
    After the day was done-
'It's very rude of him, 'she said,
    'To come and spoil the fun!'

The sea was wet as wet could be,
    The sands were dry as dry.
You could not see a cloud, because
    No cloud was in the sky:
No birds were flying overhead-
    There were no birds to fly.

สิงโตน้ำและฝ่างไม้เชิญหอยนางรมให้ไปเดินเล่นด้วยสี่ตัวเพราะมีมือจะช่วยจูงได้เท่านั้น หอยนางรมตัวที่แก่ที่สุดปฏิเสธ

But four young Oysters hurried up,
All eager for the treat:
Their coats were brushed, their faces washed
Their shoes clean and neat-
And this was odd, because, you know,
They hadn't any feet.

พิเคราะห์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525

ปรีชา ช้างขวัญยืน

ในวาระครบรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ปรากฏว่าได้มีความตื่นตัวทางวัฒนธรรมขึ้นในหลายๆด้าน นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในรอบล่องล่วงมาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวนั้น ดูเหมือนกับว่าเราหันไปพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนลืมวัฒนธรรมกัน ดังจะเห็นได้จาก มีการส่งเสริมด้านวิศวกรรม และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น แต่ขุบกระทรวงวัฒนธรรม ความตื่นตัวในเรื่องภาษาไทยนับเป็นส่วนหนึ่งของความตื่นตัวทางวัฒนธรรม และตัวอย่างสำคัญประการหนึ่งได้แก่การปรับปรุงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ซึ่งใช้เวลาปรับปรุงตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2525

พจนานุกรมฉบับ พ.ศ. 2525 นี้มีส่วนดีกว่าฉบับเดิมหลายประการ เช่น

1) จำนวนคำเพิ่มขึ้นมากเกือบทุกหมวดอักษร เว้น ฌ ฏ ฎ ฑ ภ ฤๅ ษ และ ฬ เท่านั้นที่ไม่มีการเพิ่มคำ

2) มีการอธิบายความหมายเพิ่มเติม ส่วนมากคำอธิบายใหม่นี้ดีกว่า คือ ตรง และกว้างขวางกว่าในฉบับ 2493

3) มีภาพลี และภาพลายเส้นประกอบท้ายเล่ม เช่น ปลา สัตว์ป่า พรรณไม้ ลายไทย ฯลฯ ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำเหล่านั้นได้ดี

4) รูปเล่มกะทัดรัดหยิบใช้หรือติดตัวไปได้ง่าย

การทำงานใหญ่เช่นการปรับปรุงพจนานุกรมนั้นย่อมยากที่จะหลีกเลี่ยงมิให้เกิดข้อบกพร่องขึ้น อีกทั้งผู้ร่วมดำเนินการก็ต่างความคิดความเห็นกัน พจนานุกรมฉบับใหม่นี้ก็มีข้อบกพร่องซึ่งน่าจะต้องแก้ไขต่อไปหลายประการ เพราะโดยลักษณะและจุดหมายของพจนานุกรมฉบับนี้แล้วเป็นงานระดับชาติ และประสงค์จะให้ถือเป็นมาตรฐานของภาษาไทย หากมีข้อบกพร่องหรือขัดกับหลักการทางวิชาการด้านภาษาแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้นักภาษาไม่ยอมรับ และเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อไปไม่สิ้นสุด ยิ่งกว่านั้นยังจะเกิดพจนานุกรมฉบับใหม่ๆขึ้นอีก ซึ่งถ้ามองในแง่วิชาการก็เป็นเรื่องดี แต่ในแง่ของหน่วยงานเช่นราชบัณฑิตยสถานแล้ว ก็จะดูเป็นว่าทำงานไม่สำเร็จ หรือทำงานไม่เรียบร้อย บทความนี้จะขอยกข้อที่เห็นว่าบกพร่องหรือควรปรับปรุงบางประการมาพูด เท่าที่มีเวลาได้พิจารณาพจนานุกรมเล่มนี้อย่างจำกัด ซึ่งจะนำมากล่าวเป็นข้อๆดังนี้

1. ขาดคำอธิบายเรื่องวจีวิภาค พจนานุกรมเล่มนี้มีคำอธิบายส่วนอักขรวิธีและได้แก้ไขอักขรวิธีภายในเล่มตามคำอธิบายใหม่นั้น แต่ยังขาดส่วนวจีวิภาค พจนานุกรมภาษาต่างประเทศซึ่ง

ทำกันมานานจนกำหนดหมวดคำค่อนข้างตายตัว เช่น ภาษาอังกฤษหรือ ฝรั่งเศส อาจไม่จำเป็นต้องพูดถึงส่วนนี้ แต่พจนานุกรมไทยนั้นจำเป็น เพราะเหตุที่การแบ่งหมวดคำต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงไป แม้ในตำราภาษาไทยที่ใช้เป็นแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วย พจนานุกรมน่าจะต้องกำหนดให้ชัดว่าใช้หมวดคำตามไวยากรณ์แบบใด และที่สำคัญคือ ควรบอกประเภทย่อยของหมวดคำด้วย เช่น เป็นสกรรมกริยาหรือ อกรรมกริยา เป็นต้น

2. พจนานุกรมฉบับนี้ยังคงเป็นพจนานุกรมเพื่อการอ่านเหมือนฉบับเดิม คือใช้ค้นคำได้กว้างขวางตั้งแต่ภาษาโบราณ ภาษาปาก ไปจนถึงศัพท์วิชาการ แต่ไม่ช่วยในการเขียน เพราะนอกจากจะไม่รู้หมวดคำย่อยแล้ว ยังไม่มีตัวอย่างประโยคให้เห็นวิธีใช้คำอย่างชัดเจนด้วย ซึ่งปัญหานี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัจจุบันคนไทยใช้ภาษาผิดกันมาก ครั้นจะหาตัวอย่างการใช้ที่ถูกต้องก็ยากอุปกรณ์ พจนานุกรมฉบับนี้น่าจะให้ตัวอย่างทำนองเดียวกับ Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English เพราะขนาดของพจนานุกรมฉบับนี้ไม่หนามากนัก

3. พจนานุกรมฉบับนี้มีลักษณะครอบจักรวาลเกินไป กล่าวคือ พยายามจะเก็บคำให้ได้มากที่สุด การเพิ่มจำนวนคำจึงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่ง คำที่เพิ่มบางส่วนเช่น สำนวน หรือศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่และเป็นที่ยอมรับนั้นนับว่าเป็นส่วนที่ดี แต่ศัพท์เฉพาะทางวิชาการ เช่น โซเดียมไซ-คลาเมต โซเดียมไฮโดรเจนซัลเฟต ไซน์ นีโอดิเมียม นั้นน่าจะเป็นเรื่องของพจนานุกรมศัพท์ทางวิชาการมากกว่า เพราะชาวบ้านคงไม่ค่อยมีโอกาสพบศัพท์เหล่านี้ และนักวิชาการก็มีความรู้ดีพอจะค้นคว้าจากแหล่งอื่นได้ดีกว่าที่จะดูเพียงนิยามสั้นๆ ในพจนานุกรมเล่มนี้ คำนิยามฟิช สัตว์ โดยใช้คำนิยามทางชีววิทยาก็ดูจะไม่เป็นประโยชน์อะไรเช่นกัน น่าจะเอาเนื้อที่สำหรับส่วนนี้ไปใช้เขียนตัวอย่างการใช้คำจะเหมาะกว่า [1]

4. การลดจำนวนคำ ปรากฏว่าพจนานุกรมฉบับนี้ได้ตัดคำที่ยังนิยมใช้กันอยู่ออกไป ซึ่งไม่ทราบว่าโดยจงใจหรือทำตกหล่น เช่น คำว่า เกินกำ เอิญ ซ่อนชู้ ดุลย์ ทุกข์เอิญ นัดแนะ ยาก-เอิญ ใจเหี่ยว โยเย

การลดจำนวนคำนี้ในบางครั้งเห็นได้ว่าเหตุผลไม่พอ เช่น คำว่า กฎหมาย พจนานุกรมฉบับเก่าเก็บความหมายที่เป็น กริยา แปลว่า จดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน แต่ฉบับใหม่ตัดออก ถ้าจะตัดความหมายเก่าก็น่าจะตัดคำเก่าอื่นๆทั้งหมดด้วย เพราะเป็นคำที่ไม่ได้ใช้แล้วเช่นกัน แต่ถ้าจะให้เป็นพจนานุกรมครอบจักรวาลก็น่าจะต้องคงความหมายเก่าไว้ด้วย อย่างคำว่า ซ่อนชู้ เป็นชื่อของซ่อนกลิ่นน่าจะเก็บไว้ด้วย หรือถ้าจะตัดคำนี้ก็น่าจะตัดคำว่า ลลิด แล้วเหลือแต่คำว่า ยอด ไว้

ผู้เขียนไม่แปลกใจอะไรเท่าคำว่า ตรรกวิทยา ถูกตัดออก แล้วแก้เป็นตรรกศาสตร์แทน เพราะคำนี้เท่าที่ปรากฏหลักฐาน หนังสือตรรกวิทยาของพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ พ.ศ. 2445 ใช้ ตรรกวิทยา ปทานุกรม ของกระทรวงธรรมการ ใช้ทั้ง 2 คำ พจนานุกรมฯ 2493 ใช้ตรรก-วิทยา และตำราที่มีในตลาดปัจจุบันทั้งที่พิมพ์มานานแล้ว เช่น ของขุนประเสริฐศุภมาตรา และที่เพิ่งพิมพ์จำหน่ายไม่นานก็ใช้ ตรรกวิทยามากกว่า ตรรกศาสตร์ ครั้นจะว่าคำนี้ไม่ได้ลงท้ายด้วย logy

ลึงไม่ใช้ วิทยา ก็ไม่น่าจะถูก เพราะคำเดิม logic นั้นก็เป็นศัพท์เดียวกัน และคำที่ลงท้าย logy เช่น Astrology ก็เรียก โหราศาสตร์ ไม่เรียก โหราวิทยา เหตุเพราะใช้คำนี้มานานแล้ว ดังนั้นคำตรรกวิทยา ก็น่าจะถือว่าใช้มานานด้วย ไม่น่าจะต้องเปลี่ยนเป็นตรรกศาสตร์ หรือถ้าอยากจะใช้ตรรกศาสตร์ก็น่าจะคงไว้ทั้ง 2 คำ แต่ไม่ทราบว่ามีเหตุผลพิเศษอะไร คำนี้จึงต้องกำหนดไว้คำเดียวให้ฝืนความนิยม ทั้งๆที่คำซึ่งใช้กันผิดๆ ไม่ควรรับเข้าพจนานุกรมฯ ราชบัณฑิตยสถานก็ยังยอมรับได้ดังจะได้กล่าวในข้อต่อไป

5. การยอมรับคำเกิดใหม่ พจนานุกรมฉบับนี้ดูเหมือนจะต้องการความสมบูรณ์ จึงมีการรับคำใหม่ ซึ่งที่จริงแล้วเป็นคำที่เกิดจากการใช้คำอย่างผิดๆ เช่น ชี้แนะ ชี้นำ จุดยืน คำเหล่านี้นักภาษาไทยย่อมรู้ว่าผิดอย่างไร แต่พจนานุกรมฉบับนี้ก็เก็บคำเหล่านี้มา คงจะด้วยเหตุผลว่าใช้กันแพร่หลาย พจนานุกรมฯฉบับนี้จึงทำหน้าที่ รายงานว่าคำใดมีใช้ในภาษาบ้างมากกว่าจะเป็นการกำหนดมาตรฐาน ซึ่งดูจะต่างกับเมื่อทำหน้าที่กำหนดตัวสะกดการันต์ และเสียงอ่าน เพราะในเรื่องเหล่านั้นพจนานุกรมฯมิได้รายงานตามที่สังคมใช้กันจริงๆ แต่พยายามสร้างหลักเกณฑ์ขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในแง่การรายงานก็ปรากฏว่ายังมีคำที่ใช้กันอยู่แต่ไม่ได้อธิบายไว้เช่น ลูกล็อก หรือคำว่า ตัว คำว่า ตัน ซึ่งใช้เป็นลักษณนาม แปลว่า ชนิด อย่างที่พวกเรียนทางเกษตรศาสตร์ย่อมใช้ผิดๆ หรือที่นักศึกษามักนำมาใช้เป็นลักษณนามของรายวิชาในหลักสูตรการศึกษา เช่น เลือกวิชาตัวนี้ดีกว่าตัวนั้น

ผู้เขียนเห็นว่าหากพจนานุกรมจะทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน ก็ต้องไม่รับสิ่งที่รู้ว่าผิด ไม่ควรคิดอย่างนักภาษาศาสตร์สมัยใหม่ที่ถือว่าอะไรที่ใช้กันจริงๆ ถือว่าถูกหมด การพิจารณาเช่นนั้นง่ายเพราะไม่ต้องคิด และนักภาษาศาสตร์ก็เป็นพวกที่คิดตามหลังความเปลี่ยนแปลงของภาษา ไม่ใช่พวกที่สร้างมาตรฐานทางภาษา แต่นักภาษาที่แท้นั้นต้องสร้างสรรค์ วัฒนธรรมต้องมีมาตรฐาน ต้องกำหนดดีชั่วถูกผิด ถ้าถือว่าอะไรที่เกิดขึ้นถูกทั้งหมด ก็ควรรับว่าการกระทำชั่วทั้งหลายเป็นสิ่งที่ถูกไปด้วยได้เช่นกัน

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างก็จริง แต่การยอมรับคำซึ่งมีคำเดิมใช้อยู่แล้วนั้น ไม่ควรรับง่ายเกินไป เพราะการรับคำใหม่คำหนึ่งก็เท่ากับต้องจำคำนั้นและวิธีใช้คำนั้นเพิ่มด้วย เราไม่ควรปล่อยให้มีการเพิ่มคำโดยไม่จำเป็น และเพราะเหตุที่เราไม่รับสิ่งที่ผิดกันง่ายๆ เราจึงไม่ต้องคอยลดจำคำใหม่ๆกันมากนัก ถ้าราชบัณฑิตยสถานยังต้องการคงบทบาทเป็นผู้นำทางภาษาก็ไม่ควรแสดงบทผู้ตามง่ายดายเช่นนี้

6. ความสับสนในเรื่องหมวดคำ ผู้เขียนได้เกริ่นไว้ในหัวข้อแรกแล้วว่าพจนานุกรมฯเล่มนี้ขาดคำอธิบายเรื่องวจีวิภาค และเรื่องนี้ล้ำค่ายิ่งสำหรับพจนานุกรมไทย หมวดคำที่พบว่าสับสนที่สุดคือ หมวดคำกริยา กับหมวดคำวิเศษณ์ เพราะนอกจากความหมายของหมวดคำทั้งสองนี้ในพจนานุกรมฯฉบับ 2493 กับ ความหมายที่นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันกำหนดจะต่างกันแล้ว พจนานุกรมฯ ฉบับ 2525 กับ 2493 ก็ยังกำหนดต่างกันด้วย บางคำพอจะหาเหตุผลได้ว่าฉบับ 252[illegible] แก้ไข

หมวดคำตามความนิยม เช่น

ตระหนัก	(2493) วิเศษณ์	แน่, ชัดแจ้ง
	(2525) กริยา	รู้ประจักษ์ชัด, รู้ชัดแจ้ง

คำนี้เดิมใช้เป็นวิเศษณ์ ต้องใช้ว่า รู้ตระหนัก เห็นตระหนัก คิดตระหนัก แต่ปัจจุบันคนที่ใช้ผิด ใช้เป็นคำกริยาอกรรมกันมาก พจนานุกรมฉบับใหม่จึงแก้ตามที่ใช้กัน แต่ข้อที่จะติงก็คือ การรับของที่ผิดเป็นถูก ก็ไม่จำเป็นต้องตัดของที่ถูกออก น่าจะอธิบายว่า เดิมใช้เป็นวิเศษณ์ก็ได้ การตัดออกนั้นทำให้เข้าใจไปได้ว่าฉบับเดิมผิด และทำให้คนที่ใช้คำนี้ถูกต้องอยู่แต่เดิมแล้วกลายเป็นคนใช้ภาษาผิด ส่วนคนที่ใช้ผิดกลับได้รับการรับรองว่าถูกอย่างเป็นทางการ ต่อไปคำที่ใช้ผิด เช่น โดดเดี่ยว ซึ่งเป็นวิเศษณ์ และปัจจุบันมีผู้ใช้เป็นกริยาสกรรม เช่น " ฉันจะโดดเดี่ยวเขา" ก็คงจะกลายเป็นถูกไปอย่างง่ายๆอีกเช่นกัน ตัวอย่างอีกคำหนึ่ง ก็คือ

ตะขิดตะขวง	(2493) วิเศษณ์	ละอายใจ, กระดากใจ
	(2525) กริยา	อาการที่ทำโดยไม่สนิทใจ ไม่สะดวกใจเพราะกระดากอาย เป็นต้น

คำนี้ในปัจจุบันใช้กันทั้ง 2 อย่าง เช่น " ฉันรู้สึกตะขิดตะขวงใจอย่างบอกไม่ถูก " (วิเศษณ์) " ฉันตะขิดตะขวงใจที่จะต้องตัดสินไปอย่างที่เขาบอก " (กริยา) การกำหนดว่าคำนี้เป็นกริยาอย่างเดียวก็จะทำให้ประโยคแรกผิด

นอกจากคำที่ฉบับเดิมเป็น วิเศษณ์ ฉบับใหม่เป็นกริยา แล้วที่ฉบับเดิมเป็นกริยา ฉบับใหม่เป็นวิเศษณ์ก็มี เช่น

ตะครั่นตะครอ	(2493) กริยา	เมื่อยเนื้อเมื่อยตัวละปัดร้อนละปัดหนาว เป็นอาการเริ่มจะเป็นไข้
	(2525) วิเศษณ์	อาการครั่นเนื้อครั่นตัวละปัดร้อนละปัดหนาวเวลาเริ่มจะเป็นไข้หรือคล้ายจะเป็นไข้

เราจะเห็นว่าสามารถใช้เป็นกริยาได้เช่น "ฉันชักจะตะครั่นตะครอ เห็นทีจะเป็นไข้" ดังนี้เป็นต้น

คำว่า " บริสุทธิ์ " ก็เป็นอีกคำหนึ่งที่ฉบับ 2525 ตัดความหมายที่เป็นกริยาออก แล้วแก้เป็นวิเศษณ์อย่างเดียว และเพิ่มคำว่า บริสุทธิ์ใจ เป็นกริยา แต่เราจะเห็นว่าประโยค " ข้าพเจ้าบริสุทธิ์จึงไม่เกรงกลัวการพิจารณาใดๆ " ก็เป็นประโยคที่ใช้คำว่า " บริสุทธิ์ " เป็นกริยาได้

เรื่องนี้ยังมีตัวอย่างอีกมาก และมีข้อควรสังเกตคือ คำกริยาที่ถูกจัดเป็นวิเศษณ์นั้น มัก

มักเป็นกริยาอกรรม ส่วนคำวิเศษณ์ที่กลายเป็นกริยานั้น มักกลายเป็นกริยาสกรรม (ไม่ทุกกรณี)

ผู้เขียนเห็นว่าการแก้ปัญหาในเรื่องนี้จะต้องกำหนดให้ชัดว่า วิเศษณ์กับกริยา โดยเฉพาะกริยาอกรรมนั้นต่างกันอย่างไร แม้จะไม่สามารถกำหนดจนเป็นที่ยอมรับกันได้ทั่วไป อย่างน้อยในพจนานุกรมฉบับนี้ก็ต้องแยกให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น คนดี ดี เป็น วิเศษณ์ เขาดี ดี เป็นกริยา หรือ วิเศษณ์ และกรณีนี้ เขาดี ต่างกับ เขาอิ่ม อย่างไร ในแง่ไวยากรณ์แล้ว ดี ใช้เป็นวิเศษณ์นั้น มาจากการนำเอากริยามาใช้เป็นวิเศษณ์หรือไม่ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องหาเกณฑ์พิจารณา หาไม่แล้วก็จะทำให้เกิดความสับสน จนแม้กระทั่งพจนานุกรมฯทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งน่าจะใช้หลักไวยากรณ์เดียวกันก็ยังกำหนดหมวดคำต่างกันไปได้ดังกล่าวแล้ว

7. ความหมาย เรื่องความหมายนั้น พจนานุกรมฉบับใหม่อธิบายดีกว่าฉบับเก่าเป็นส่วนมาก เช่น

กล้อมแกล้ม	(2493)	ว.	กะล่อมกะแล่ม
	(2525)	ก.	เคี้ยวไม่ทันแหลกแล้วรีบกลืน, เคี้ยวไม่ถนัด, พูดอ้อมแอ้มให้ผ่านไป กะล่อมกะแล่มก็ว่า
กะโผลกกะเผลก	(2493)	ว.	โยยกเยยก
	(2525)	ว.	อาการเดินไม่ปรกติ คือ ยกขาข้างหนึ่งไม่ได้ระดับกับอีกข้างหนึ่ง อย่างคนขาพิการเดิน อาการที่เดินไปด้วยความลำบากหรือเคลื่อนไปบนพื้นที่ ที่ขรุขระ ลุ่มๆ ดอนๆ, โยยกเยยกก็ว่า

แต่ก็มีคำบางคำที่น่าสงสัย เช่นคำว่า กบบัว ตามวิธีการของพจนานุกรมเล่มนี้น่าจะบอกสกุลวงศ์ และวงเล็บภาษาละตินอย่างคำชื่อสัตว์อื่นๆ แต่ปรากฏคำอธิบายว่า " น.ชื่อกบขนาดเล็ก มักอยู่ตามกอบัว " ดูคล้ายอธิบายโดยการสันนิษฐานเอาตามชื่อมากกว่า เพราะ กบบัวนั้น ไม่ใช่กบที่อาศัยตามกอบัว เป็นกบขนาดเล็กตัวสีเทา มีลายเป็นจุดดำๆ เล็กๆ และมีเส้นสีดำพาดกลางตัวตามยาว ตั้งแต่หัวจรดก้น ชอบอยู่ตามที่ชื้นแฉะ เช่น พงหญ้า

การพิเคราะห์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 นี้แม้ยังทำได้ไม่ละเอียดเพราะไม่มีเวลาพอจะพินิจพิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด และไม่มีเวลาคิดโดยรอบคอบทุกประเด็น แต่ก็คงจะเป็นเครื่องชี้ว่า พจนานุกรมฯฉบับนี้น่าจะต้องแก้ไขในเรื่องหลักๆหลายเรื่อง รวมทั้งอาจต้องจำกัดจุดประสงค์ลงไม่ให้มีลักษณะครอบจักรวาลดังที่เป็นอยู่ ผู้เขียนเชื่อว่านักภาษาและนักภาษาศาสตร์จำนวนไม่น้อยคงกำลังวิเคราะห์อยู่เช่นกัน เราคงจะได้เห็นปฏิกริยาต่อพจนานุกรมฉบับนี้เพิ่มขึ้นในไม่ช้า

เชิงอรรถ

[1] ดูพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, หน้า 622-626 เป็นตัวอย่าง

การสอนภาษาไทยโดยใช้หลักสูตรใหม่
ในสถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งของจีน

ลิงหุ้ยหรู

หลังจากสาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้น รัฐบาลจีนสนใจในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ และได้พยายามติดต่อสร้างความสัมพันธ์ และทำความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องการบุคคลากร ทางด้านภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของรัฐและผลิตบุคคลากรให้มาก รัฐบาลให้ความสนใจกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นอย่างยิ่งในระยะเวลา 35 ปี นับตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้นเป็นต้นมา จีนได้เปิดสอนภาษาต่างประเทศรวม 38 ภาษา ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

การสอนภาษาไทยในจีนใหม่มีประวัติราว 30 กว่าปีแล้ว เพื่อที่จะทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ วงการสอนภาษาไทยเราได้ปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนตามเป้าหมายดังกล่าวนี้ไม่ขาดระยะ โดยสรุปแล้ว การเรียนการสอนภาษาไทยได้ผ่านช่วงเวลามา 3 ระยะ

1) ระยะแรก (ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1965)

การศึกษาของสาธารณรัฐประชาชนจีนพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานเศรษฐกิจที่ล้าหลังและการศึกษาด้อยพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เราจึงขาดประสบการณ์ในการทำการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับแผนพัฒนาของประเทศชาติ การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศก็อยู่ในสภาพเช่นเดียวกัน หลักสูตรตำรา ตลอดจนวิธีการสอนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ในระยะเริ่มแรก การเรียนการสอนภาษาไทยมีความลำบากไม่น้อย เพราะจีนยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการไปมาหาสู่กันเกือบไม่มีเลย เราจึงขาดแคลนข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอันมาก การเรียนการสอนภาษาไทยในขั้นแรกนับว่าเป็นขั้นบุกเบิก เราใช้หลักสูตร 5 ปี วิธีการสอนเป็นวิธีเก่า เน้นด้านทฤษฎี ไม่เน้นด้านปฏิบัติ วิชาที่เปิดสอนน้อยและไม่สมบูรณ์ ตำราเรียนยังไม่ครบชุดและไม่ค่อยเป็นระบบด้วย ฉะนั้นผู้ที่สำเร็จการศึกษามีพื้นฐานทางการพูดการฟังด้อยกว่าด้านหลักภาษาและไวยากรณ์

2) ระยะที่สอง (ราวปี ค.ศ. 1965-1976)

การเรียนการสอนภาษาไทยเริ่มมีการปรับปรุงแก้ไขเมื่อปี ค.ศ. 1965 หลักสูตรลดลงเป็น 4 ปี เราพยายามตั้งจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตที่มีทั้งทักษะในการศึกษาวิจัย และมีความชำ-

นาญในการปฏิบัติด้วย แต่สภาพเช่นนี้ดำรงอยู่ไม่นาน เมื่อถึงปี ค.ศ. 1966 จีนเริ่มมี "การปฏิวัติใหญ่ทางวัฒนธรรม" ทั่วประเทศจีนตกอยู่ในสภาพวุ่นวาย การศึกษาของจีนได้รับความเสียหายอย่างอนันต์ ระดับการศึกษาเสื่อมลงอย่างร้ายแรง สภาพการเรียนการสอนภาษาไทยก็ผิดปกติเหมือนกัน ผู้ที่เข้ามหาวิทยาลัยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก และสามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้โดยการแนะนำจากองค์การต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจัดเวลาเรียนทางวิชาการน้อย ให้มีเวลาทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาก คุณภาพทางด้านการเรียนการสอนต่ำ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัยในระยะนี้มีความรู้ทางวิชาการน้อย ส่วนมากจึงไม่ค่อยสามารถทำงานตามสาขาวิชาที่เรียนมาได้

3) ระยะที่สาม (ราว ปี ค.ศ. 1976-ปัจจุบัน)

หลังจากปี 1976 ประเทศจีนเริ่มมีการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขทั่วทุกด้าน การศึกษากระเต้องยืนอย่างเด่นชัด เพื่อเร่งฝีเท้าในการสร้างประเทศจีนให้เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกำลังป้องกันประเทศที่ทันสมัย รัฐบาลให้ความสนใจกับการพัฒนาการศึกษามากกว่าครั้งใดๆ ในปี 1977 จีนได้ฟื้นฟูระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัย การศึกษาของจีนเริ่มเข้าสู่สภาพปกติธรรมดา

เนื่องจากจีนได้ขยายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง กิจการต่างประเทศของประเทศเราก็ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นรัฐต้องการบุคคลากรทางด้านภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ระยะเวลาที่แล้วมามหาวิทยาลัยหรือสถาบันชั้นอุดมศึกษาสนใจกับการผลิตบัณฑิตทางด้านภาษาตะวันตกมากกว่าบัณฑิตทางด้านภาษาตะวันออก เพราะภาษาตะวันตกอย่างเช่นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ส่วนภาษาตะวันออกอย่างเช่นภาษาที่ใช้ในประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชีย อาฟริกาได้เพียงประเทศเดียวหรือบางประเทศนั้นเป็นภาษาที่ใช้ได้อย่างไม่กว้างขวาง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ต้องการบุคคลากรที่ชำนาญในการใช้ภาษาเหล่านั้นเช่นกัน ทั้งนี้เพราะมีนโยบายต่างประเทศและต้องการติดต่อสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์กับประเทศเหล่านั้นเหมือนกัน

เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะในภาษาที่ใช้อย่างไม่กว้างขวางดังกล่าวให้แก่รัฐอย่างไม่ขาดระยะในขณะเดียวกันมุ่งให้ได้บัณฑิตที่สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งจึงมีจุดประสงค์ที่จะผลิตบัณฑิตที่ชำนาญในภาษาสองภาษา คือนอกจากเป็นบุคคลากรทางด้านภาษาตะวันออกภาษาหนึ่งแล้ว ยังต้องชำนาญในภาษาตะวันตกภาษาใดภาษาหนึ่งอีกด้วย บนพื้นฐานวัตถุประสงค์อันนี้ สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งจึงได้รับนักศึกษารุ่นหนึ่งเมื่อปี 1977 โดยทดลองใช้หลักสูตรใหม่ คือนักศึกษารุ่นนี้ต้องเรียนวิชาเอกเป็นภาษาไทย และวิชารองเป็นภาษาอังกฤษในระหว่างหลักสูตร 5 ปี

ก. การจัดหลักสูตร 5 ปี ทำอย่างไร

การที่จะผลิตบัณฑิตที่ชำนาญในสองภาษานั้นนับว่าเป็นเรื่องใหม่ในสถาบันชั้นอุดมศึกษาของจีน เพราะยังไม่มีสถาบันชั้นอุดมศึกษาแห่งใดเคยทำการทดลองอย่างจริงจัง ฉะนั้นการจัดหลักสูตรใหม่นี้ เราเคยคิดได้ 3 วิธี 1. เรียนภาษาไทยกับภาษาอังกฤษพร้อมกัน 2. เรียนภาษาไทยก่อนแล้ว

ค่อยเรียนภาษาอังกฤษ 3. เรียนภาษาอังกฤษก่อนแล้วเรียนภาษาไทยทีหลัง วิธีการ 3 อย่างนี้ อย่างไหนจะดีกว่า เมื่อพิจารณากันอย่างถี่ถ้วนแล้ว เราเห็นว่า เรียนภาษาอังกฤษก่อนแล้วค่อยเรียนภาษาไทยทีหลัง เหตุผลมีดังต่อไปนี้

1) นักศึกษามีพื้นความรู้ทางภาษาอังกฤษอยู่แล้วในโรงเรียนมัธยม หลังจากเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว หากให้พวกเขาเรียนภาษาอังกฤษต่อไปอีกสักระยะหนึ่ง ก็เป็นผลให้พวกเขามีโอกาสยกระดับความรู้ทางภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อนักศึกษามีพื้นความรู้ภาษาอังกฤษอย่างมั่นคงพอสมควร ซ้ำยังได้สะสมประสบการณ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่งอยู่แล้ว ค่อยลงมือเรียนภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง นักศึกษาก็จะรู้สึกง่ายขึ้น

2) ถ้าเรียนภาษาไทยก่อน แล้วค่อยเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งวิธีการอย่างนี้เราเคยใช้มาตลอดเวลา เพราะเราเคยเห็นว่า ภาษาไทยเป็นวิชาเอกสมควรจัดให้เรียนก่อน ส่วนภาษาอังกฤษเป็นวิชารองควรจัดทีหลัง แต่เนื่องจากนักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว ไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องกัน พื้นฐานความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษที่เคยมีมาในโรงเรียนมัธยมก็จะล่ะลดลง เพราะทุ่มเทเวลาในการเรียนภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่งก่อน จนในที่สุด ลืมภาษาอังกฤษหมดใน 2 ปี หลังพอเปิดเรียนภาษาอังกฤษขึ้นอีกใน 2 ปีหลัง นักศึกษาก็จะลงมือเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ต้น ผลปรากฏว่าเราใช้เวลามาก แต่ได้ผลน้อย เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาออกมา พื้นความรู้ภาษาอังกฤษยังย่ำอยู่กับที่ ไม่ได้ยกระดับขึ้นเลย

3) ถ้าเรียนภาษาไทยกับภาษาอังกฤษพร้อมกัน เนื่องจากภาษาอังกฤษยังไม่เก่ง ภาษาไทยก็เริ่มลงมือเรียน ถ้าจะทุ่มเทเวลาเท่าเทียมกันในการเรียนทั้งสองภาษาก็จะเกิดความสับสนวุ่นวายและกระทบกระเทือนต่อกัน ผลที่สุด ก็จะทำให้เรียนไม่ได้ผลทั้งสองภาษา

เมื่อพิจารณาเหตุผลดังกล่าวมานี้แล้ว เราตกลงที่จะจัดให้เรียนภาษาอังกฤษก่อน เรียนภาษาไทยทีหลัง ส่วนภาษาอังกฤษจะใช้เวลาเรียนมากน้อยเพียงไรนั้นก็เป็นปัญหาน่าคิดคำนึงเหมือนกัน เพราะถ้าจัดเวลาเรียนภาษาอังกฤษน้อยไป ยังไม่ทันที่จะปูพื้นฐานความรู้อย่างดีก็รีบลงมือเรียนภาษาไทยอีกภาษาหนึ่ง ก็จะทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่ประสบผลสำเร็จดังปรารถนา ถ้าจัดเรียนภาษาอังกฤษมาก เวลาเรียนภาษาไทยก็จะน้อยซึ่งจะนำผลเสียหายแก่การเรียนภาษาไทย เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว เราตกลงที่จะจัดเรียนภาษาอังกฤษใน 2 ปีแรก และจัดเรียนภาษาไทยใน 3 ปีหลัง

ข. การจัดเรียนภาษาอังกฤษในหลักสูตร 5 ปี

เมื่อนักศึกษารุ่นนี้เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว สองปีแรก เราจัดให้พวกเขาเรียนภาษาอังกฤษในคณะภาษาอังกฤษซึ่งเปิดสอนวิชาแก่พวกเขาเช่นเดียวกับนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก คือฝึกอบรมตามทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปล ทั้งนี้จะประกันให้นักศึกษารุ่นนี้มีพื้นความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษเหมือนนักศึกษาในคณะภาษาอังกฤษ พอขึ้นปี 3 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอก การเรียนภาษาอังกฤษก็หาได้สิ้นสุดลงไม่ เราจัดเวลาเรียนภาษาอัง-

กฤษให้น้อยลงทุกปี ในปีที่ 3 จัดเรียนภาษาอังกฤษอย่างมากไม่เกินสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง ปีที่ 4 ลดลงเป็นสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง ปีที่ 5 ซึ่งเป็นปีสุดท้าย จัดเวลาเรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง การเรียนภาษาอังกฤษอย่างไม่ขาดระยะใน 3 ปีหลังนี้ จะทำให้นักศึกษามีเวลาเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือกบางวิชาของวิชาภาษาอังกฤษที่เปิดสอนในคณะภาษาอังกฤษ วิชาที่เรียนในระยะ 3 ปีหลังนี้ได้แก่ วิชาประวัติศาสตร์โลก วิชาวรรณกรรมร้อยแก้วของประเทศอังกฤษและอเมริกา วิชาแปล วิชาประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา วรรณคดีของประเทศอังกฤษ วิชาอ่านหนังสือพิมพ์ของประเทศอังกฤษและอเมริกา ฯลฯ การเรียนวิชาเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษมากขึ้นตามลำดับ ในหลักสูตร 5 ปีนี้ นักศึกษารุ่นนี้ได้เรียนภาษาอังกฤษรวม 1319 ชั่วโมง ส่วนนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นเวลา 1490 ชั่วโมง ในหลักสูตร 4 ปี

ค. การจัดเรียนภาษาไทยใน 3 ปีหลังตามหลักสูตร 5 ปี

ในระยะเวลาเรียนภาษาไทยเป็นหลักสูตร 3 ปีนี้ เราแบ่งเป็นสองระยะ ระยะแรกเราเรียกว่าระยะปูพื้นฐาน ในระยะนี้เราจะเน้นฝึกนักศึกษาให้มีทักษะพื้นฐานในการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปล ระยะที่สองเป็นระยะที่เราเรียกว่าระยะที่ยกระดับให้สูงขึ้น ในระยะที่สองนี้ เราจะเปิดวิชาเฉพาะหลายวิชาให้แก่นักศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้นักศึกษามีความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของประเทศซึ่งเป็นเจ้าของภาษาที่เรียนมา ทั้งนี้ไม่เพียงแต่จะขยายความรู้ของนักศึกษาให้กว้างขวางออกไปเท่านั้น ที่สำคัญคือจะปูพื้นฐานทางความรู้ด้านภาษาและด้านสภาพการณ์ของประเทศเจ้าของภาษาให้ดี เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว เขาจะมีความสามารถในด้านภาคปฏิบัติทั้งยังมีความชำนาญในด้านการวิจัยทางวิชาการด้วย

การเรียนการสอนภาษาไทยในระยะแรกกับระยะที่สองนับว่ามีความสำคัญมากเหมือนกัน ถ้าเราจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระยะแรกไม่ดีหรือไม่เหมาะสม นักศึกษาก็จะมีพื้นความรู้ไม่มั่นคง ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงระยะที่สอง เป็นเหตุให้การเรียนการสอนในระยะที่สองประสบความลำบากจนกระทั่งทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยประสบความล้มเหลว ถ้าหากว่าเราเน้นระยะแรกโดยไม่ให้ความสนใจกับระยะที่สอง ความรู้ของนักศึกษาก็จะย่ำอยู่กับที่ ไม่ได้ยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นในระยะที่สอง เมื่อเป็นเช่นนี้ การเรียนการสอนภาษาไทยจะปฏิบัติไม่ได้ผลอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้เราต้องไม่มองข้ามระยะใดระยะหนึ่ง

วิชาที่เปิดสอนในระยะแรกมีเพียงสองวิชา 1) วิชาการใช้ภาษา วัตถุประสงค์ของวิชานี้คือ ฝึกทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียนและแปล เน้นการออกเสียง การใช้ศัพท์และความรู้ในหลักภาษา เนื้อหาของตำราประกอบด้วยชีวิตของนักศึกษา ชีวิตทางสังคม ความรู้รอบตัว พวกนิทาน สารคดี ขนบประเพณีของไทย เรื่องสั้น นวนิยายบางตอน บทความที่แนะนำสภาพทั่วไปของไทย 2) วิชาอ่าน เป้าหมายของวิชานี้ก็เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสสัมผัสกับหนังสืออ่านประกอบประเภทต่างๆ ในอันที่จะเพิ่มจำนวนศัพท์ให้มากขึ้น สัมผัสกับรูปประโยคและการใช้ภาษาชนิดต่างๆ ทำ

ให้นักศึกษาสามารถใช้คำ วลี และรูปประโยคอย่างถูกต้องและพลิกแพลง เนื้อหาของตำราชั้นจะ ประสานเข้ากับวิชาแรกและมีการเพิ่มเติมและขยายอีกด้วย เราพยายามทำให้ตำราในระยะแรกมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาง่ายและถูกต้อง
2. เนื้อหาดีให้ความรู้เป็นประโยชน์
3. จัดตัวบทอย่างเป็นระบบ จากง่ายไปยาก
4. ใช้ต้นฉบับเป็นส่วนใหญ่ ในระยะเริ่มแรกอาจจะมีการดัดแปลงจากต้นฉบับบ้าง
5. คำนึงถึงลักษณะพิเศษที่นักศึกษาจีนเรียนภาษาต่างประเทศ

วิชาที่เปิดสอนในระยะที่สองตามที่กล่าวแล้วมีวัตถุประสงค์ที่จะยกระดับพื้นความรู้ของนักศึกษาในระยะแรกให้สูงขึ้น และเพิ่มความรู้ทางวิชาการให้กว้างยิ่งขึ้น วิชาที่เปิดสอนในระยะที่สองนี้ได้แก่

1. วิชาฟังวิทยุ วิชานี้จะฝึกให้นักศึกษามีทักษะในการฟังวิทยุกระจายเสียงด้วยภาษาไทย จากวิทยุไทย และวิทยุต่างประเทศ จะฝึกให้นักศึกษาฟังข่าว บทความ วิเคราะห์ข่าว บทความวิจารณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้

2. วิชาอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านหนังสือพิมพ์ของประเทศไทย คืออ่านข่าวและบทความที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม และข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง ตลอดจนบทวิจารณ์ ซึ่งมีจุดประสงค์ให้นักศึกษามีความรู้ทางด้านสภาพทั่วไปของประเทศไทย

3. วิชาแปลปากเปล่า วิชานี้จะฝึกให้นักศึกษาเป็นมัคคุเทศก์และล่ามในด้านชีวิตประจำวันได้

4. วิชาแปลเป็นลายลักษณ์อักษร วิชานี้จะฝึกให้นักศึกษามีความชำนาญในการแปลหนังสือราชการ บทความ สารคดี และเรื่องสั้น หรือ นวนิยายบางตอนระหว่างสองภาษา (จากจีนเป็นไทย และจากไทยเป็นจีน)

5. วิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของไทย วิชานี้จะให้ความรู้แก่นักศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของไทยอย่างคร่าวๆ

6. วิชาวรรณกรรมปัจจุบันของไทย วิชานี้จะแนะนำให้นักศึกษามีความรู้อย่างคร่าวๆเกี่ยวกับชีวประวัติของนักประพันธ์ที่สำคัญๆของไทย และผลงานที่สำคัญของเขา

7. วิชากายพยักลอนของไทย แนะนำให้นักศึกษารู้คร่าวๆถึงร้อยกรองของไทยและลักษณะคำประพันธ์ชนิดต่างๆ

8. วิชาวรรณคดีโบราณ แนะนำให้นักศึกษารู้จักวรรณคดีโบราณที่สำคัญของไทยในประวัติวรรณคดีไทยอย่างคร่าวๆ อย่างเช่น แนะนำเนื้อเรื่องย่อของเรื่องขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี ราม-

เกียรติ์ และสำมก๊ก ตลอดจนเรียนบางตอนของเรื่องเหล่านี้

9. วิชาเรียงความ ฝึกให้นักศึกษามีทักษะในการเขียนบทความ บทวิจารณ์ หนังสือราช-การ ฯลฯ

สรุป

จากการสอบทั้งทางด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติของนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา ปรากฏว่านักศึกษารุ่นนี้ได้รับผลสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจ ทั้งในด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ยังมีข้อบกพร่องไม่น้อยทีเดียว อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนภาษาไทยในสถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งโดยใช้หลักสูตรใหม่ครั้งนี้ยังเป็นครั้งทดลองเท่านั้นในวงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของจีน ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของจีนที่มีการเรียนการสอนภาษาตะวันออก หรือภาษาเอเชียแอฟริกาหลายแห่ง เริ่มทดลองใช้หลักสูตรใหม่ในการสอนภาษาสองภาษา ผู้เขียนเชื่อมั่นว่า การทดลองและการปฏิบัติเหล่านี้ คงจะสะสมประสบการณ์จากการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศสองภาษาให้มากและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งย่อมจะนำกำลังใจและแรงกระตุ้นใจแก่สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่งของเราในการที่จะปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนภาษาไทย ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อเราสามารถผลิตบัณฑิตทางด้านภาษาต่างประเทศที่มีคุณภาพดีให้แก่รัฐมากยิ่งขึ้น

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการหนังสือเกี่ยวกับภาษาศาสตร์

1. Studies in Tai and Mon-Khmer Phonetics and Phonology in Honor of Eugenie J.A. Henderson รวบรวมโดย ธีระพันธ์ ล.ทองคำ, ปราณี กุลละวณิชย์, วิจินตน์ ภาณุพงศ์ และ ม.ร.ว.กัลยา ดิงศ์ภัทิย์ (โรงพิมพ์จุฬาฯ 1975, 724 หน้า)

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความทางเสียงและระบบเสียงของภาษาในตระกูลไตและมอญ-เขมร ซึ่งเขียนเป็นภาษาอังกฤษ รวม 20 บทความ บทความภาษาอังกฤษเหล่านี้นักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้เขียนให้เป็นเกียรติแก่ Professor Eugenie J.A. Henderson นักภาษาศาสตร์และสัทศาสตร์ชาวอังกฤษ ซึ่งมีชื่อเสียงมากในด้านสัทศาสตร์ไทยและสัทศาสตร์ภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ราคา 60.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

2. Tai Linguistics in Honor of Fang-Kuei Li รวบรวมโดย Thomas W. Gething, Jimmy G. Harris และ Pranee Kullavanijaya (โรงพิมพ์จุฬาฯ 1976, 254 หน้า)

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทความที่เกี่ยวกับภาษาไทยและภาษาในตระกูลไตไว้ 19 เรื่อง เขียนเป็นภาษาอังกฤษ 18 เรื่อง ภาษาไทย 1 เรื่อง ผู้เขียนทั้ง 19 ท่าน เป็นนักภาษาศาสตร์ที่สนใจภาษาในตระกูลไต และเป็นนักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ได้เขียนบทความเพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์ ลี ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญยิ่งในด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ

ราคา 60.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

3. Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney รวบรวมโดย J.G. Harris และ J.R. Chamberlain (1975, 419 หน้า)

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยบทความทั้งไทยและอังกฤษรวม 25 เรื่อง เป็นบทความภาษาไทย 4 เรื่อง และภาษาอังกฤษ 21 เรื่อง ซึ่งมีเนื้อหาสาระทางด้านภาษาศาสตร์หลายแขนงหลายแง่มุม ทั้งระดับเสียง ระดับคำ และระดับไวยากรณ์ สถาบันภาษา (สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) ได้จัดพิมพ์เพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์ William J. Gedney นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ของภาษาไทยดีที่สุดท่านหนึ่ง

ราคา 80.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

4. Tai Phonetics and Phonology รวบรวมโดย J.G. Harris และ P.P. Noss (1972, 143 หน้า)

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยบทความภาษาอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยและภาษาถิ่น ภาษาไตเปรียบเทียบ เปรียบเทียบเสียงในภาษาไทยกับเสียงในภาษาชนกลุ่มน้อย และปัญหาการเขียนภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยโดยใช้อักษรไทยรวมทั้งหมด 14 เรื่อง

ราคา 20.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

5. Thai Reference Grammar ของ Richard B. Noss (พิมพ์เป็นครั้งที่ 2, 254 หน้า) พิมพ์ครั้งแรกโดย Foreign Service Institute, Washington, D.C., 1964 เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างของภาษาไทยทั้งทางด้านระบบเสียง ระบบคำ และระบบไวยากรณ์

ราคา 50.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

6. Monic Language Studies

6.1 The Dvaravati Old Mon Language and Nyah Kur โดย Gérard Diffloth. (1984, 420 หน้า)

เป็นหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าภาษาสายมอญนิค ตระกูลภาษามอญ-เขมร ทางด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ ผู้เขียนได้กล่าวว่าภาษาญัอกุร หรือข่าวบน เป็นภาษาที่น้องของภาษามอญ และเป็นภาษาเก่าแก่ซึ่งพูดกันในสมัยอาณาจักรทวาราวดี ได้มีการกำหนดสร้างคำศัพท์ในภาษามอญนิคขึ้นประมาณ 600 คำ โดยใช้หลักเกณฑ์ทางด้านการกลายเสียงอย่างมีระบบในคำร่วมเชื้อสายของภาษามอญและภาษาญัอกุรย่อยถิ่นต่างๆ

ราคา 220.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

6.2 Nyah Kur (Chao Bon)-Thai-English Dictionary โดย Theraphan L. Thongkum - ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (1984, 522 หน้า)

เป็นพจนานุกรม 3 ภาษา คือ ญัอกุร (ข่าวบน)-ไทย-อังกฤษ มีการจัดลำดับเป็นหมวดหมู่โดยใช้ความหมายเป็นหลัก ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของศัพท์และการใช้คำศัพท์ในวลีและประโยคประมาณ 5000 ศัพท์ คำศัพท์ทั้งหมดรวบรวมมาจากภาษาญัอกุรย่อยถิ่นต่างๆ 4 ถิ่น ซึ่งพูดในจังหวัดยัยอูมิ โคราช์ และเพชรบูรณ์ ภาษาญัอกุร หรือข่าวบนเป็นภาษาชนกลุ่มน้อยที่กำลังจะสูญไป

ราคา 242.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

6.3 Mon and Nyah Kur Linguistic Studies บรรณาธิการ คือ Gérard

Diffloth และ Theraphan L. Thongkum (กำลังดำเนินการ)

เป็นหนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับภาษามอญและภาษาญัฮกุรทางด้านภาษาศาสตร์ โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษาศาสตร์ภาษาตระกูลมอญ-เขมร หลายท่าน

7. <u>บรรณานุกรมภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย</u> ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2527, 145 หน้า)

เนื้อหาสาระของบรรณานุกรมฉบับนี้แบ่งออกได้เป็น 6 หมวดใหญ่ๆ ตามกลุ่มภาษาดังนี้ การศึกษาภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวภาษาศาสตร์ ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ตระกูลภาษาไท ตระกูลภาษามอญ-เขมร ตระกูลภาษามาเลโย-โปลินีเซียน และตระกูลภาษาแม้ว-เย้า

ราคา 50.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

8. <u>อักษรศาสตรนิพนธ์ 4 : รวมบทความทางภาษาศาสตร์</u> บรรณาธิการ : ธีระพันธ์ ล. ทองคำ (2528, 216 หน้า)

รวมบทความซึ่งเป็นผลการวิจัยเกี่ยวกับเสียง ไวยากรณ์ และความหมายในภาษาไทยและภาษาไทยถิ่นโดยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์แบบต่างๆ มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ราคา 45.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

9. <u>ศัพท์ไท 6 ภาษา</u> เรียบเรียงโดย ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527, 69 หน้า)

หนังสือเล่มนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้ศึกษาภาษาไทเปรียบเทียบ เพราะเป็นงานแปลและเรียบเรียงผลงานของนักภาษาศาสตร์ชาวจีนที่เขียนไว้เกี่ยวกับภาษาไท 6 ภาษา ในเขตยูนนานกวางสี และไหหลำ อันได้แก่ ภาษาลื้อ เต้อหง ตั้ง สุ่ย หลีทั้งลือ และหลีเปาตั้ง ตอนต้นเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะทางเสียงของภาษาไททั้ง 6 ภาษานี้ และตอนสำคัญของหนังสือนี้ คือ รายการคำศัพท์ประมาณ 1,000 คำ เปรียบเทียบภาษาทั้ง 6 พร้อมดัชนีคำศัพท์ไทย-อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย เรียงตามตัวอักษร

ราคา 100.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

10. <u>พจนานุกรมไทย-จ้วง จ้วง-ไทย</u> โดย ปราณี กุลละวณิชย์ (กำลังดำเนินการ ประมาณ 300 หน้า)

จ้วงเป็นภาษาในตระกูลไท ชาวจ้วงอาศัยอยู่ในมณฑลกวางสี และยูนนานในประเทศจีนตอนใต้ ผู้ที่ศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบจะพบว่างานชิ้นนี้น่าสนใจมาก ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคำศัพท์ในภาษาทั้งสอง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมาย

11. <u>จ้วง : ชนชาติไทในจีน</u> ภาคที่ 1 - ภาษา (กำลังดำเนินการ, ประมาณ 100 หน้า)

หนังสือนี้จะให้รายละเอียดทางภาษาศาสตร์ ทั้งในแง่เสียง คำ และไวยากรณ์ของภาษาจ้วง ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไท หนังสือเล่มนี้จะเน้นในเรื่องของภาษา และในฉบับเดียวกันนี้จะ

มีเรื่องของชนชาติจ้วง ในแง่อื่นๆ อีก

12. สัทศาสตร์และภาษาศาสตร์ โดย สุดาพร ลักษณียนาวิน (2529, 121 หน้า)

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ และบทความวิจัยทางสัทศาสตร์ อรรถศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างสัทศาสตร์และอรรถศาสตร์ รวมทั้งบทความเกี่ยวกับภาษาศาสตร์กับการเรียนการสอนภาษา และการเรียนรู้ภาษาด้วย

ราคา 50.00 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

หนังสือที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ของอาจารย์คณะอักษรศาสตร์

1. โครงสร้างของการเล่นอความตลกในบทละครนอก

รายงานวิจัยแนวสหวิทยาการ ข้อมูลส่วนมากได้จากบทละครนอกฉบับลายลักษณ์ 14 เรื่อง มีการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวกับด้านจิตวิทยาและมนุษยศาสตร์เฉพาะด้านความตลก นิยาม สมมุติฐาน ตาราง พร้อมทั้งการวิเคราะห์ ตีความและสรุป ข้อเสนอแนะ และภาคผนวก

ราคา 95.00 บาท (รวมค่าส่ง)

สนใจสั่งซื้อที่ อ.สุธา ศาสตร์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10500 เช็คไปรษณีย์สั่งจ่าย ปท. ลีลม